

Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubelskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego

Lublin 2018

Opracowanie pn.:

**Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubelskiego
w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego**

Zamawiający:

Województwo Lubelskie

ul. Artura Grottgera 4

20 – 092 Lublin

Urząd Marszałkowski Województwa
Lubelskiego w Lublinie

Departament Wdrażania Europejskiego
Funduszu Społecznego

ul. Czechowska 19

20 – 072 Lublin

Autor:

Marcin Dygoń

Lublin 2018

SPIS TREŚCI

SPIS TABEL.....	4
SPIS MAP.....	5
SPIS WYKRESÓW.....	6
STRESZCZENIE	8
1 ANALIZA JAKOŚCIOWO-ILOŚCIOWA	13
1.1 DEMOGRAFIA.....	13
1.2 RYNEK PRACY	21
1.3 INTEGRACJA SPOŁECZNA	53
1.4 EDUKACJA I WYKSZTAŁCENIE	80
2 PODSUMOWANIE - ZIDENTYFIKOWANE WYZWANIA I OBSZARY PROBLEMOWE.....	99

SPIS TABEL

Tabela 1 Zmiany w liczbie osób w ekonomicznych grupach wieku w województwie lubelskim na przestrzeni lat 2015 - 2017	14
Tabela 2 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym oraz współczynnik obciążenia demograficznego w powiatach województwa lubelskiego w 2017 roku	15
Tabela 3 Współczynnik salda migracji osób w wieku produkcyjnym w 2017 roku w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego (‰).....	16
Tabela 4 Zmiany wskaźnika przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców oraz urodzenia żywe na terenie województwa lubelskiego w latach 2015 - 2017.....	17
Tabela 5 Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (15 – 64 lata)	22
Tabela 6 Stopa bezrobocia wg Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, dane ogółem oraz dla poszczególnych płci (IV kwartał 2017).....	25
Tabela 7 Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa lubelskiego	26
Tabela 8 Struktura bezrobotnych wg profili pomocy w wybranych grupach wieku oraz bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych	28
Tabela 9 Struktura bezrobotnych wg wykształcenia i profili pomocy	30
Tabela 10 Struktura bezrobotnych wg profilu pomocy	31
Tabela 11 Zawody deficytowe w największej liczbie powiatów w województwie lubelskim .	41
Tabela 12 Zawody nadwyżkowe w największej liczbie powiatów w województwie lubelskim	42
Tabela 13 Główne przyczyny przyznawania świadczeń pomocy społecznej w powiatach województwa lubelskiego w 2016 roku	58
Tabela 14 Placówki wsparcia dziennego w powiatach województwa lubelskiego w latach 2015 - 2017.....	62
Tabela 15 Wykaz domów pomocy społecznej z uwzględnieniem typu, liczby miejsc i liczby osób oczekujących.....	64
Tabela 16 Wykaz zakładów aktywności zawodowej w województwie lubelskim	75
Tabela 17 Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach województwa lubelskiego ze względu na miejsce zamieszkania (miasto / wieś), zmiany w latach 2015 - 2016	86

SPIS MAP

Mapa 1 Wolne miejsca pracy według województw, stan na koniec IV kwartału 2017 roku... 35	35
Mapa 2 Efektywność zatrudnieniowa podstawowych form aktywizacji zawodowej w Polsce wg województw w roku 2016	43
Mapa 3 Przestrzenny rozkład domów pomocy społecznej w województwie lubelskim	64

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Struktura ludności województwa lubelskiego wg ekonomicznych grup wieku.....	13
Wykres 2 Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym oraz wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w województwie lubelskim w roku 2017.....	14
Wykres 3 Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wieku 15-64 lata (%) – IV kwartał 2017 r.	23
Wykres 4 Osoby z niepełnosprawnościami zarejestrowane jako bezrobotne w PUP na terenie województwa lubelskiego	23
Wykres 5 Zmiany stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim w stosunku do danych dla Polski w latach 2015 – 2017 (stan na koniec roku)	24
Wykres 6 Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w wieku 45 lat i więcej (wg stanu na koniec 2017 r.).....	29
Wykres 7 Struktura bezrobotnych w województwie lubelskim wg poziomów wykształcenia (2017 r.).....	30
Wykres 8 Liczba wydanych przez Wojewodę Lubelskiego kart stałego pobytu dla cudzoziemców	32
Wykres 9 Osoby wyłączone z ubezpieczenia społecznego rolników w latach 2015 - 2017.....	33
Wykres 10 Struktura zatrudnienia wg sektorów działalności gospodarczej – porównanie danych dla województwa lubelskiego (dolny wykres) oraz Polski (górnny wykres).....	34
Wykres 11 Czas poszukiwania pracy – porównanie województwa lubelskiego z średnią dla Polski.....	37
Wykres 12 Oferty pracy składane do PUP z terenu województwa lubelskiego w 2017 roku .	38
Wykres 13 Efektywność podstawowych aktywnych form aktywizacji bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego w 2016 roku.....	44
Wykres 14 Zmiany w liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie lubelskim w latach 2015 - 2017	45
Wykres 15 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców – lubelskie na tle regionów w Polsce	46
Wykres 16 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców - zróżnicowanie wewnątrzregionalne	47
Wykres 17 Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym, porównanie międzyregionalne (dane w %).....	53
Wykres 18 Zmiany wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym w województwie lubelskim w latach 2015 – 2017 na tle danych dla Polski (dane w %).....	54
Wykres 19 PKB na jednego mieszkańca wg cen bieżących w roku 2015	54
Wykres 20 Dynamika zmian wysokości PKB na jednego mieszkańca w cenach bieżących w województwie lubelskim w porównaniu do średnich danych dla Polski (dane w zł)	55
Wykres 21 Zmiany wskaźnika korzystających z pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w województwie lubelskim i w Polsce w latach 2015 – 2017.....	56

Wykres 22 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności – porównanie międzyregionalne (dane za rok 2017)	56
Wykres 23 Główne powody korzystania z pomocy społecznej.....	57
Wykres 24 Liczba rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego	60
Wykres 25 Liczba hospicjów w województwach w Polsce w roku 2016	73
Wykres 26 Liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych w województwach w Polsce w 2016 roku	74
Wykres 27 Żłobki i liczba miejsc w żłobkach w powiatach województwa lubelskiego w 2017 r.	80
Wykres 28 Zmiany w liczbie podmiotów świadczących wychowanie żłobkowe wg rodzajów w województwie lubelskim w latach 2015 - 2017	81
Wykres 29 Zmiana liczby miejsc wychowania żłobkowego ze względu na formę świadczonych usług w województwie lubelskim w latach 2015 - 2017.....	81
Wykres 30 Stosunek liczby wszystkich dzieci objętych opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych oraz klubach dziecięcych do liczby dzieci w grupie wieku do lat 3 w województwie lubelskim w 2017 r.	82
Wykres 31 Dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w powiatach województwa lubelskiego w 2017 roku	83
Wykres 32 Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3 – 5 lat) w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego w 2017 roku	84
Wykres 33 Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	85
Wykres 34 Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w województwie lubelskim w roku szkolnym 2016 - 2017	87
Wykres 35 Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół).....	88
Wykres 36 Udział osób w wieku 25 – 64 lata w kształceniu ustawicznym w województwie lubelskim – zmiana wartości wskaźnika w latach 2012 – 2016 (dane w %)	89
Wykres 37 Uczniowie różnego typu szkół w województwie lubelskim w roku szkolnym 2017 – 2018 (dane w %).....	90
Wykres 38 Uczniowie szkół zawodowych w województwie lubelskim w roku szkolnym 2017 - 2018.....	91

STRESZCZENIE

Opracowanie zostało przygotowane związku z rekomendacją Komisji Europejskiej dotyczącą przygotowania dokumentu w zakresie Analizy sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubelskiego w obszarach oddziaływania EFS, obejmującej okres 2015-2017. Analiza finansowana jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Pomocy Technicznej. Analiza obejmuje obszary: Demografia, Rynek pracy, Integracja społeczna, Edukacja i Wykształcenie. Przedmiotowy dokument składa się z dwóch części. Część pierwsza dokumentu obejmuje analizę jakościowo-ilościową w ww. obszarach, natomiast część druga zawiera podsumowanie, w tym zidentyfikowane wyzwania i obszary problemowe.

DEMOGRAFIA

W 2017 roku wg stanu na 31. grudnia województwo lubelskie zamieszkiwało 2.126.317 osób, co stanowi 5,5% ludności Polski. Mężczyźni stanowili 48,5% ludności województwa, natomiast kobiety - 51,5%. W latach 2015 – 2017 postępował spadek liczby ludności województwa, która zmniejszyła się o niespełna 13,5 tys. osób. Towrzymało temu zjawisko starzenia się społeczeństwa. W omawianym okresie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wyniósł 21,2%. Odsetek osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym) w strukturze wieku mieszkańców województwa w analizowanym okresie utrzymywał się na stałym poziomie. Jednak prognozy GUS wskazują na postępujący w województwie lubelskim spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w kolejnych latach.

RYNEK PRACY

W strukturze osób zatrudnionych wg sektorów ekonomicznych zaznacza się wyraźnie dominacja pracujących w sektorze rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (44,52%), co zdecydowanie odbiega od danych ogólnopolskich, zgodnie z którymi liczba pracujących w ww. sektorze jest o ponad 20 pp. niższa. Dysproporcje danych dla województwa w porównaniu z danymi dla Polski występują także w przypadku zatrudnienia w podmiotach prowadzących działalność w sektorze przemysł i budownictwo (16,30% w regionie i 26,94% w Polsce) oraz w sektorze handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa (12,79% w województwie oraz 19,65% w przypadku Polski). Pracujących w sektorze działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości było 2,34% natomiast w pozostałych usługach 24,05%.

Rynek pracy województwa lubelskiego charakteryzuje się sezonowym wzrostem zapotrzebowania na siłę roboczą, przy czym mężczyźni korzystają z pojawiających się wolnych miejsc pracy w znacznie wyższym stopniu niż ma to miejsce w przypadku kobiet. Może to być powiązane z sezonowym charakterem tych miejsc pracy (praca w sektorze budownictwa, w rolnictwie). Różnica pomiędzy wskaźnikiem zatrudnienia mężczyzn i kobiet wyniosła w II kwartale 2018 roku aż 17,1 pp.

Na koniec 2017 r. w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 81.221 osób. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się w stosunku do 2015 roku o 26.669 osób. Spadek liczby bezrobotnych osób niepełnosprawnych ściśle wiąże się ze spadkiem stopy bezrobocia w województwie, która od kilku lat systematycznie maleje. Jednak, pod tym względem, województwo nie nadrabia dystansu do regionów najbardziej rozwiniętych, gdyż spadek stopy bezrobocia nie jest tak dynamiczny jak w tych regionach. Na koniec roku 2012 stopa bezrobocia w województwie lubelskim była wyższa od średniej krajowej o 0,8 pp, natomiast w 2017 różnica ta wyniosła 2,2 pp na niekorzyść województwa lubelskiego. Wg. stanu na koniec września 2018 roku stopa bezrobocia wyniosła 7,7%.

W 2017 roku 766 tys. osób należało do grupy biernych zawodowo, z czego 61,6% stanowiły kobiety. Głównym powodem bierności na rynku pracy jest emerytura. Na drugim miejscu wśród przyczyn bierności zawodowej znajduje się pobieranie nauki lub uzupełnianie kwalifikacji. Trzecim głównym powodem bierności była choroba i niepełnosprawność. W dalszej kolejności podawano sprawowanie obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu, przekonanie o niemożności znalezienia zatrudnienia oraz wyczerpane znane możliwe sposoby poszukiwania pracy

W ubiegłym roku, w województwie lubelskim, na 10 tys. ludności przypadało 834 podmioty gospodarcze widniejące w systemie REGON (o 25 więcej niż miało to miejsce w 2015 roku). W stawce wszystkich województw w Polsce pod tym względem region osiągnął przedostatnie miejsce.

WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

W 2017 roku wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym przyjął wartość 18,4 (Polska 13,4). Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca w województwie lubelskim w 2016 roku wyniósł 32.074 zł, tj. 68,6% średniej krajowej (46.792). Jest to najniższa wartość PKB na mieszkańca spośród wszystkich regionów w Polsce. W stosunku do 2015 roku PKB na mieszkańca w województwie lubelskim wzrosło o kwotę 841 zł. W tym samym okresie czasu kwota PKB na jednego mieszkańca zwiększyła się w Polsce średnio o kwotę 2.122 zł. (ponad dwuipółkrotnie więcej).

Województwo lubelskie charakteryzuje złożoność problemów społecznych, w tym ubóstwo, bezrobocie, starzejące się społeczeństwo, niepełnosprawność, konieczność wsparcia rodzin borykających się z sytuacjami kryzysowymi i problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Do głównych przyczyn przyznawania świadczeń pomocy społecznej należały: ubóstwo i bezrobocie. W praktyce bardzo często oba te zjawiska ze sobą współwystępują, a wykluczenie społeczne ma charakter wielokrotny, tj. przyczyny trudnej sytuacji materialnej i życiowej klientów pomocy społecznej są złożone, utrudniając tym samym prowadzenie skutecznej interwencji w tym obszarze. Co więcej problemy związane z ubóstwem zazwyczaj nie dotyczą pojedynczych osób, ale całych rodzin. Wiąże się to także z dziedziczeniem statusu osoby korzystającej ze wsparcia pomocy społecznej i uzależnieniem

od tej pomocy. Liczba korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców systematycznie zmniejszała się w ostatnich latach.

W 2017 roku w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem 1.780 rodzin zastępczych różnego typu. Dystrybucja pieczy zastępczej w województwie jest nierównomierna. Obok powiatów, w których jest ona dobrze rozwinięta (puławski, lubartowski, kraśnicki i biały) występują powiaty o mniejszej liczbie rodzin zastępczych i umieszczanych w nich dzieci (np. janowski, parczewski). Zdecydowanym „liderem” w tym zakresie jest miasto Lublin. Procesom rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej towarzyszą działania związane z deinstytucjonalizacją pieczy poprzez wzrost liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych do 14 dzieci. W dalszym ciągu w województwie lubelskim funkcjonują 22 placówki o statutowej liczbie miejsc powyżej 14 dzieci.

W województwie lubelskim występuje niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi społeczne, w tym skierowane do dzieci i młodzieży w formie placówek wsparcia dziennego, w ramach domów pomocy społecznej oraz w stosunku do innych form opieki osób niesamodzielnych (starszych, przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami). Jednocześnie na terenie województwa lubelskiego występuje nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej. Skoncentrowana jest ona głównie w dużych miastach.

EDUKACJA

Liczba żłobków w województwie lubelskim w ostatnich latach dynamicznie wzrastała. W 2017 roku, w stosunku do roku 2015, zanotowano przyrost liczby żłobków o 50%, a o 33% wzrosła liczba miejsc wychowania żłobkowego w tej formie świadczenia usług. Wskaźnik upowszechnienia opieki żłobkowej systematycznie rośnie. Pomimo tych pozytywnych zmian występuje wysokie zapotrzebowanie na organizację usług opieki żłobkowej – w ubiegłym roku zaledwie 6,1% dzieci w wieku 0 – 3 lat korzystało z miejsc w ramach różnych form opieki żłobkowej. Słabo rozwinięty system opieki żłobkowej jest jedną z przyczyn bierności zawodowej kobiet podejmujących decyzję o realizacji funkcji opiekuńczych i wychowawczych względem osób zależnych / niesamodzielnych.

Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych edukacją przedszkolną w ostatnich latach nieznacznie zmniejszył się, zanotowano bowiem spadek o 2,6 punktu procentowego, przy czym obniżenie tego wskaźnika nie jest tak znaczne w porównaniu do danych ogólnopolskich (wg średnich danych dla Polski zanotowano zmniejszenie się wskaźnika o 3,1 pp). Przede wszystkim jest to związane z obniżaniem się odsetka dzieci uczęszczających do przedszkoli z terenów wiejskich (spadek rdr o 4,2 pp).

Znaczny odsetek uczniów szkół zawodowych i techników nie przystępuje do egzaminów praktycznych, rezygnując tym samym z uzyskania kwalifikacji zawodowych w kształconym zawodzie, co ma negatywne konsekwencje dla możliwości podjęcia zatrudnienia i rozwoju kariery zawodowej.

Wskaźnik udziału w kształceniu ustawicznym w latach 2012 – 2015 obniżał się systematycznie z poziomu 5,2 w 2012 roku do 3,3 w roku 2015. Wartość wskaźnika w 2016

roku wzrosła o 1pp do poziomu 4,3. Na podstawie danych jednorocznych nie można stwierdzić, że trend spadkowy został odwrócony, jednak zwraca uwagę fakt dosyć znacznego wzrostu (o 1pp) w stosunku do dynamiki spadku wartości wskaźnika.

NAJWAŻNIEJSZE WYZWANIA W OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA EFS

1. Zahamowanie negatywnego wpływu migracji zagranicznej i do innych regionów Polski.
2. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa i ujemne saldo migracji generuje wyzwania związane z efektywnym wykorzystaniem siły roboczej osób w produkcyjnym wieku niemobilnym, utrzymania ich aktywności zawodowej. Wymaga to podejmowania działań zarówno w obszarze związanym z rynkiem pracy (np. podnoszeni kwalifikacji), zdrowia jak i rozwoju systemu opieki i wychowania dzieci, jako alternatywy dla osób, które przedwcześnie wychodzą z rynku pracy ze względu na role rodzinne i opiekuńcze.
3. Tworzenie warunków funkcjonowania osób starszych w dwóch wymiarach tj. pomocy w organizacji życia codziennego, rozwoju i aktywności oraz organizacja usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnymi.
4. Zmniejszenie występujących w regionie dysproporcji związanych z sytuacją na lokalnych rynkach pracy poprzez większą koncentrację na obszarach powiatów, w których stopa bezrobocia jest wyższa od średniej wojewódzkiej, a w szczególności na terenach tych powiatów, w których zanotowano najwyższą stopę bezrobocia.
5. Tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem i zmiana struktury zatrudnienia w kierunku zmniejszenia liczby osób pracujących w rolnictwie na rzecz sektora usług oraz w przemyśle.
6. Zwiększenie liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w stosunku do liczby mieszkańców (na 10 tys. mieszkańców).
7. Lepsze dopasowanie popytu do podaży na rynku pracy województwa lubelskiego poprzez zmniejszenie liczby zawodów deficytowych.
8. Wyższa produktywność gospodarki, wzrost dochodów mieszkańców i zwiększenie PKB.
9. Organizacja efektywnego systemu wsparcia aktywności społecznej i zawodowej adekwatnego i odpowiedniego do charakteru i stopnia skomplikowania problemów osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, angażującego instytucje publiczne i organizacje pozarządowe z obszaru edukacji, rynku pracy, włączenia społecznego oraz zdrowia.
10. Zapobieganie zjawisku uzależnienia od pomocy społecznej poprzez aktywizację społeczną prowadzącą do wejścia na rynek pracy.
11. Zapobieganie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej oraz rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym w szczególności rodzin zastępczych zawodowych.
12. Dynamiczny wzrost liczby miejsc świadczenia usług społecznych dla osób starszych i niesamodzielnymi w celu zaspokojenia potrzeb starzejącego się społeczeństwa.

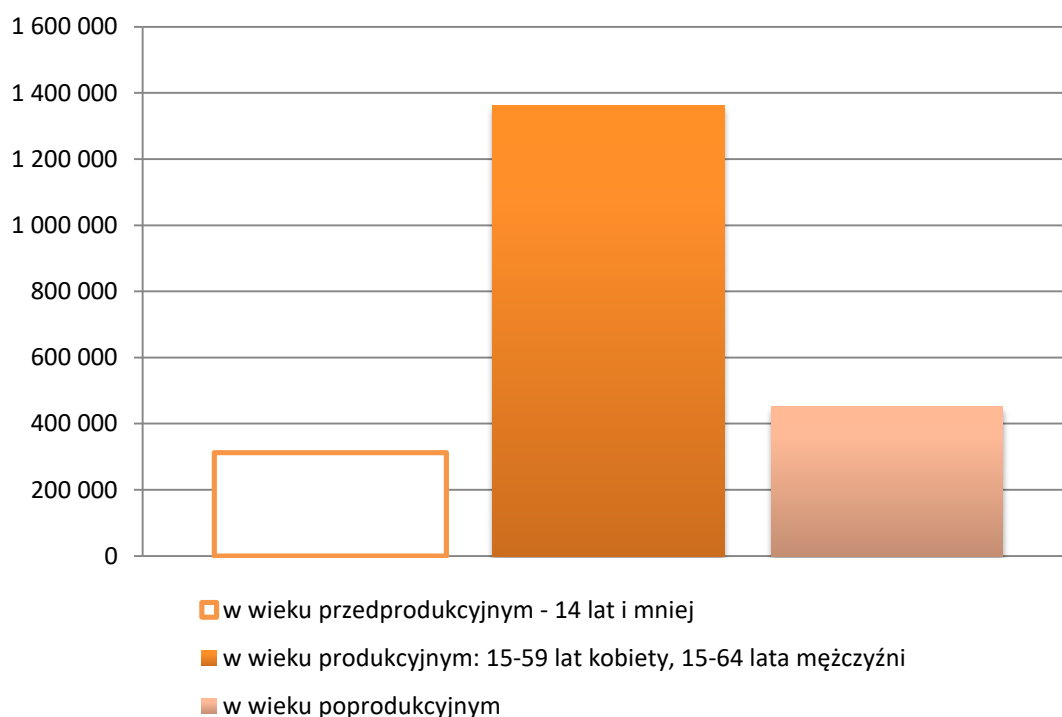
13. Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym oraz w rynku pracy.
14. Systematyczny wzrost miejsc opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego, w szczególności na obszarach wiejskich oraz w gminach, w których wskaźnik upowszechnienia opieki żłobkowej oraz wychowania przedszkolnego przyjmują najniższe wartości.
15. Uruchomienie kompleksowego i kompletnego systemu planowania i rozwoju ścieżki edukacyjno – zawodowej ukierunkowanego na dokonywanie świadomych wyborów zawodu oraz kolejnych etapów kształcenia z uwzględnieniem posiadanych potencjałów, kompetencji, umiejętności i zainteresowań uczniów i słuchaczy różnego typu szkół.
16. Zmniejszanie luki kompetencyjnej w kontekście możliwości podjęcia zatrudnienia na rynku pracy oraz wzrost działań ukierunkowanych na zdobywanie doświadczenia zawodowego przez uczniów i słuchaczy szkół zawodowych, średnich i wyższych – np. poprzez dostosowanie programów kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy (uwzględnienie form zajęć umożliwiających zdobywanie umiejętności praktycznych aktualnie pożądanym przez pracodawców).
17. Uruchomienie systemu uzupełniania kwalifikacji zawodowych absolwentów różnych typów szkół uwzględniających aktualne i przyszłe zapotrzebowanie rynku pracy na kwalifikacje i kompetencje.

1 ANALIZA JAKOŚCIOWO-ILOŚCIOWA

1.1 DEMOGRAFIA

W 2017 roku wg stanu na 31. grudnia **województwo lubelskie zamieszkiwało 2.126.317 osób**, co stanowi **5,5% ludności Polski**. 1.030.453 mieszkańców województwa to mężczyźni (48,5%), natomiast kobiety stanowiły 51,5% ogółu mieszkańców województwa (1.095.864 osób). Udział procentowy kobiet w ogólnej populacji mieszkańców przyjmuje stałą wartość od kilku lat. Należy także zauważyć, że w latach 2015 – 2017 postępował **spadek liczby ludności województwa**, która zmniejszyła się o niespełna 13,5 tys. osób. Ma to związek z ruchami migracyjnymi o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym, jednak główną przyczyną wydaje się być dynamiczny proces starzenia się społeczeństwa, czego dowodem jest systematyczny i dość znaczny wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym - o 1,2 pp w stosunku do 2015 roku. Dzieje się to przede wszystkim „kosztem” osób kwalifikowanych do grupy ludności w wieku produkcyjnym, gdyż odsetek osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym) pozostaje na stałym poziomie (14,7%).

Wykres 1 Struktura ludności województwa lubelskiego wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl; dane wg stanu na dzień 31.XII.2017 r.

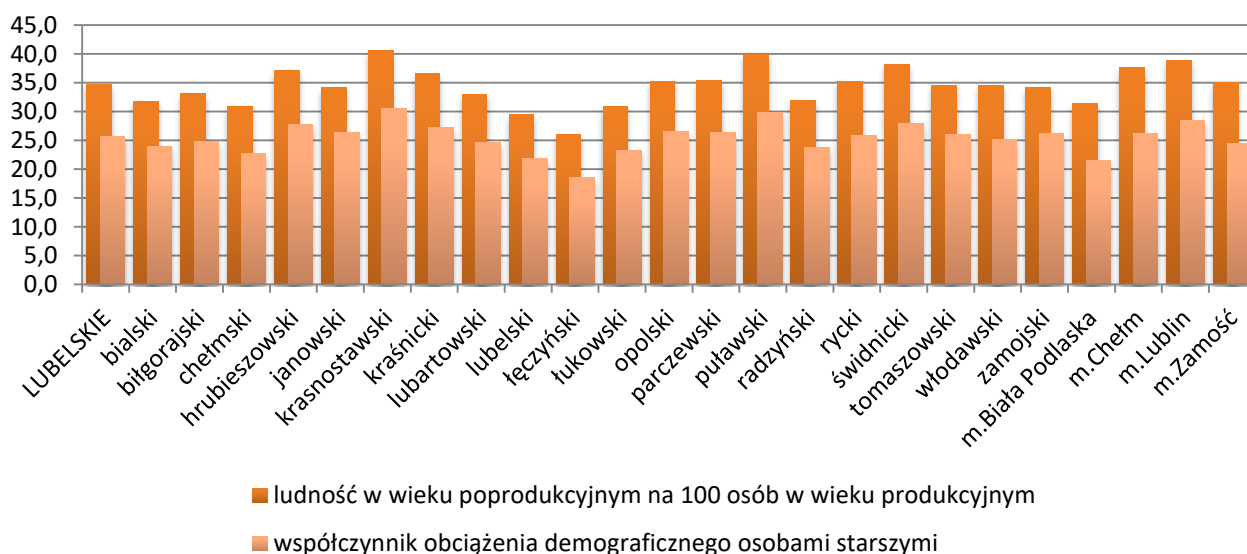
W 2017 r. poziom wskaźnika obciążenia demograficznego, liczony jako stosunek ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, był wyższy w odniesieniu do 2015 roku o 2,3 pp i wyniósł 63,7%.

Tabela 1 Zmiany w liczbie osób w ekonomicznych grupach wieku w województwie lubelskim na przestrzeni lat 2015 - 2017

	2015	2016	2017
Ludność ogółem	2 139 726	2 133 340	2 126 317
w tym w wieku przedprodukcyjnym	314 513	312 297	312 453
%	14,7	14,6	14,7
w tym w wieku produkcyjnym	1 396 221	1 380 956	1 362 824
%	65,3	64,7	64,1
w tym w wieku poprodukcyjnym	428 992	440 087	451 040
%	20,0	20,6	21,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl; dane wg stanu na dzień 31.XII.2017 r.

Miarą trafnie opisującą stan demograficzny społeczeństwa jest stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym¹. Województwo osiąga tutaj nieco gorsze wyniki niż średnia dla kraju. Jednocześnie sytuacja jest dosyć mocno zróżnicowana wewnątrzregionalnie. Najlepiej pod tym względem jest w powiecie łęczyńskim, w którym na 100 osób w wieku poprodukcyjnym przypada 26 osób w wieku produkcyjnym. Poniżej średniej województwa znajdują się także powiaty: bialski, biłgorajski, chełmski, janowski, lubartowski, lubelski, łukowski, radzyński, tomaszowski, włodawski, zamojski oraz m. Biała Podlaska. Najwyższy wskaźnik obciążenia demograficznego zanotowano w ubiegłym roku w powiecie krasnostawskim (40,6%), puławskim (39,9%), m. Lublin (38,9%), w powiecie świdnickim (38,1%) oraz m. Chełm (37,6%).

Wykres 2 Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym oraz wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w województwie lubelskim w roku 2017

¹ Na wiek nieprodukcyjny składa się wiek przedprodukcyjny, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0 - 14 lat oraz wiek poprodukcyjny, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn - 65 lat i więcej, dla kobiet - 60 lat i więcej

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl; dane wg stanu na dzień 31.XII.2017 r.

Tabela 2 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym oraz współczynnik obciążenia demograficznego w powiatach województwa lubelskiego w 2017 roku

	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi
LUBELSKIE	34,7	25,7
białski	31,7	24,0
biłgorajski	33,1	24,8
chełmski	30,8	22,8
hrubieszowski	37,2	27,8
janowski	34,1	26,3
krasnostawski	40,6	30,5
kraśnicki	36,6	27,3
lubartowski	32,9	24,7
lubelski	29,5	21,9
łęczyński	26,0	18,5
łukowski	30,9	23,2
opolski	35,3	26,5
parczewski	35,4	26,5
puławski	39,9	29,8
radzyński	31,9	23,8
rycki	35,3	25,9
świdnicki	38,1	28,0
tomaszowski	34,6	26,0
włodawski	34,5	25,2
zamojski	34,2	26,1
m.Biała Podlaska	31,4	21,4
m.Chełm	37,6	26,2
m.Lublin	38,9	28,4
m.Zamość	35,1	24,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl; dane wg stanu na dzień 31.XII.2017 r.

Migracje wewnętrzne i zewnętrzne mają istotne znaczenia dla charakterystyki zjawisk demograficznych każdego społeczeństwa. Jedną z podstawowych miar dotyczących ruchu przestrzennego ludności, w ramach konkretnej jednostki terytorialnej, jest saldo migracji. Sytuacja na terenie województwa lubelskiego jest bardzo zróżnicowana pod tym względem,

a średni wynik współczynnika salda migracji dla całego województwa na poziomie **-31,5‰** nie odzwierciedla rzeczywistego stanu ruchu migracyjnego w regionie. Dlatego sięgnięto do danych charakterystycznych dla powiatu, z których wynika bardzo duże zróżnicowanie wartości współczynnika salda migracji pomiędzy poszczególnymi powiatami województwa lubelskiego. Z jednej strony znajdują się **powiaty o stosunkowo dużym ubytku mieszkańców, takie jak łukowski (-73,6‰), hrubieszowski (-73,4‰), rycki (-69,2‰), janowski (-67,8‰), włodawski (-65,1‰), parczewski (-62,8‰), tomaszowski (-60,1‰) czy radzyński (-60‰), w których współczynnik przyjmuje wartości ujemne skrajne.** Z drugiej strony powiat lubelski jawi się jako silny ośrodek imigracyjny (59‰). W grupie powiatów województwa wyróżniają się także Lublin, w przypadku którego wskaźnik był nieznacznie dodatni (1,7‰), oraz powiat świdnicki, w którym zanotowano jednocyfrowy wynik ujemny (-8,1‰), co też jest wyjątkiem w tym zestawieniu.

Tabela 3 Współczynnik salda migracji osób w wieku produkcyjnym w 2017 roku w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego (‰)

LUBELSKIE	-31,5
Powiat bialski	-53,8
Powiat biłgorajski	-43,8
Powiat chełmski	-50,8
Powiat hrubieszowski	-73,4
Powiat janowski	-67,8
Powiat krasnostawski	-38,8
Powiat kraśnicki	-41,8
Powiat lubartowski	-21,8
Powiat lubelski	59,0
Powiat łęczyński	-47,9
Powiat łukowski	-73,6
Powiat opolski	-48,6
Powiat parczewski	-62,8
Powiat puławski	-27,3
Powiat radzyński	-60,0
Powiat rycki	-69,2
Powiat świdnicki	-8,1
Powiat tomaszowski	-60,1
Powiat włodawski	-65,1
Powiat zamojski	-21,2

Powiat m.Biała Podlaska	-25,1
Powiat m.Chełm	-63,0
Powiat m.Lublin	1,7
Powiat m.Zamość	-52,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl; dane wg stanu na dzień 31.XII.2017 r.

Wskaźniki dotyczące przyrostu naturalnego w województwie lubelskim są niekorzystne i świadczą o zjawiskach negatywnie wpływających na stan ludności. Można jednak w tym zakresie dopatrywać się niewielkiej poprawy, dotyczy to zarówno danych obrazujących sytuację ogólną w regionie, tj. na poziomie województwa, jak i w poszczególnych powiatach. Pomimo ujemnych wartości wskaźnika przyrostu naturalnego dla województwa, wzrost wartości tego wskaźnika zanotowano w następujących powiatach: miasto Chełm, zamojskim, włodawskim, świdnickim, puławskim, opolskim, krasnostawskim i chełmskim.

Na szczególne podkreślenie zasługują tutaj powiaty, w których wskaźnik przyjął wartość dodatnią. Są to powiaty: łęczyński (przy czym zanotowano negatywną tendencję spadkową wskaźnika w stosunku rdr² o 0,5 punktu), łukowski (najwyższy wzrost wskaźnika rdr - o 1,2 punktu), powiat grodzki Biała Podlaska (wzrost rdr o 1,1 punktu), powiat lubelski (wzrost rdr o 0,9 punktu), powiat miasto Lublin (spadek rdr o 0,3 punktu).

Tabela 4 Zmiany wskaźnika przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców oraz urodzenia żywe na terenie województwa lubelskiego w latach 2015 - 2017

	2015		2016		2017	
	Urodzenia	Przyrost naturalny (‰)	Urodzenia	Przyrost naturalny (‰)	Urodzenia	Przyrost naturalny (‰)
LUBELSKIE	19 715	-1,4	19 666	-1,2	20 898	-1,2
Powiat bialski	1 097	-1,6	1 139	-1,1	1 137	-1,4
Powiat biłgorajski	954	-0,9	951	-1,1	955	-1,1
Powiat chełmski	675	-3,9	687	-3,3	717	-3,5
Powiat hrubieszowski	530	-3,5	477	-4,7	514	-5,3
Powiat janowski	417	-3,6	414	-2,2	408	-2,2
Powiat krasnostawski	534	-5,9	467	-5,2	559	-5,1
Powiat kraśnicki	763	-3,6	784	-2,6	829	-2,8
Powiat lubartowski	844	-1,9	815	-1,5	851	-2,3

² Rdr – rok do roku

Powiat lubelski	1 463	-0,1	1 471	0,1	1 626	1,0
Powiat łęczyński	639	2,9	626	3,3	695	2,8
Powiat łukowski	1 284	1,6	1 212	1,2	1 374	2,4
Powiat opolski	525	-4,8	558	-2,5	599	-2,3
Powiat parczewski	355	-2,1	343	-2,2	341	-2,7
Powiat puławski	917	-3,1	965	-3,1	1 008	-2,2
Powiat radzyński	585	-1,6	584	-0,6	615	-1,4
Powiat rycki	562	-1,5	564	-0,7	628	-0,7
Powiat świdnicki	627	-1,0	653	-1,4	749	-0,1
Powiat tomaszowski	666	-3,7	702	-2,9	656	-4,0
Powiat włodawski	336	-2,6	375	-2,5	393	-1,5
Powiat zamojski	825	-3,7	855	-3,8	930	-3,5
Powiat m.Biała Podlaska	561	2,4	576	2,5	665	3,6
Powiat m.Chełm	517	-1,5	480	-2,2	539	-1,9
Powiat m.Lublin	3 459	0,6	3 417	0,4	3 582	0,1
Powiat m.Zamość	580	0,5	551	0,6	528	-0,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl; dane wg stanu na dzień 31.XII.2017 r.

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>Z roku na roku postępuje systematyczny, choć niewielki, spadek liczby ludności województwa lubelskiego przy jednoczesnym wzroście odsetka osób w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o trwałej tendencji do starzenia się społeczeństwa województwa lubelskiego. Stosunek ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym notuje niekorzystną tendencję, w 2017 r. wartość wskaźnika wzrosła w porównaniu z 2015 r. o 2,3 pp i wyniosła 63,7%.</p>	<p>Wydłużanie aktywności zawodowej osób starszych, przede wszystkim powyżej 50 roku życia, które przedwcześnie kończą swoją karierę zawodową.</p>	<p>Ukierunkowanie konkursów w obszarze włączenia społecznego na osoby starsze, w tym nieaktywne zawodowo w celu reaktywowania ich aktywności zawodowej lub pozostania na rynku pracy.</p>
<p>Region, podobnie jak inne województwa Polski, dotknięty jest procesem starzenia się społeczeństwa. W 2017 roku odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wyniósł 21,2%. Województwo zaliczane jest do społeczeństw, które przekroczyły próg starości zaawansowanej.</p> <p>Na proces starzenia się społeczeństwa ma również wpływ ujemny przyrost naturalny (na poziomie -1,2), przy czym w 5 powiatach (lubelski, łęczyński, łukowski, Biała Podlaska, Lublin) wskaźnik przyjął wartości dodatnie.</p> <p>Odsetek osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym) w strukturze wieku</p>	<p>Tworzenie warunków do samodzielności i aktywności (w tym społecznej) osób w wieku poprodukcyjnym w celu wykorzystania potencjału osób starszych. Wsparcie osób starszych nie powinno ograniczać się tylko do pomocy w funkcjonowaniu w życiu społecznym, lecz powinno uwzględniać także działania wspierające aktywność osobistą i społeczną, czyli być skierowane do wszystkich seniorów.</p>	<p>Realizacja działań skierowanych do starszych osób pracujących, jako grupy priorytetowej w związku z potrzebą utrzymania ich aktywności zawodowej i zapobiegania przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy.</p> <p>Eliminacja lub złagodzenie przyczyn bierności zawodowej, w tym związanych z wystąpieniem choroby, niepełnosprawności, potrzeb dotyczących zapewnienia opieki nad osobami zależnymi, w tym tworzenie systemu wsparcia osób niesamodzielnych poprzez rozwój miejsc świadczenia usług społecznych o charakterze</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>mieszkańców województwa w analizowanym okresie utrzymywał się na stałym poziomie. Jednak prognozy GUS wskazują na postępujący w województwie lubelskim spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w kolejnych latach³.</p>		<p>środowiskowym.</p> <p>Ukierunkowanie wsparcia na tworzenie miejsc aktywności społecznej osób starszych w ramach klubów seniora.</p>

³ Prognoza demograficzna na lata 2014 – 2050 dla województwa lubelskiego, www.stat.gov.pl; por. także: Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030, GUS 2017

1.2 RYNEK PRACY

Zgodnie z wynikami Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2017 r. w województwie lubelskim **wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata wyniósł 51% i był niższy od średniej dla kraju o 3,7 pp.** W porównaniu do 2015 r. poziom wskaźnika zatrudnienia wzrósł o 0,2 pp. Poza województwem mazowieckim, w którym wskaźnik zatrudnienia nieznacznie zmniejszył się, wzrost tego wskaźnika w województwie lubelskim był najmniej dynamiczny spośród wszystkich regionów w Polsce, sytuując region w grupie trzech województw (razem z województwem świętokrzyskim – wzrost o 0,7 pp i podlaskim – wzrost o 0,8 pp.), w których wzrost zatrudnienia nie przekroczył 1 pp. (przeciętnie wskaźnik ten wzrósł w polskich regionach o 1,8 pp.) . Województwa Polski Wschodniej (poza podkarpackim) wyraźnie należą do najstabilniej rozwijających się w tym zakresie w Polsce. Województwo lubelskie jednocześnie znalazło się dopiero na 14 miejscu jeżeli chodzi o wartość tego wskaźnika i wyprzedza jedynie województwo warmińsko-mazurskie. Jakkolwiek wskaźnik zatrudnienia w województwie ma tendencję zwyżkową, to wyraźnie dynamika wzrostu jego wartości odbiega od pozostałych regionów Polski, i w tym zakresie region notuje słabsze wyniki niż miało to miejsce w roku 2014 i 2015. Wymaga to podejmowania dodatkowych interwencji ukierunkowanych na wzrost wskaźnika zatrudnienia, zmniejszanie się obszaru bierności zawodowej, w tym w szczególności osób w wieku produkcyjnym. Trzeba jednocześnie podejmować skuteczniejsze działania w zakresie aktywizacji zawodowej kobiet, **wskaźnik zatrudnienia kobiet w analizowanym okresie zmniejszył się o 0,9 pp, podczas gdy w przypadku mężczyzn wzrósł o 1,7 pp.** W związku z tym, że sytuacja na rynku pracy charakteryzuje się sezonowością, w okresie wiosenno – jesiennym wartość wskaźnika ma tendencje wzrostowe. Według stanu na koniec drugiego kwartału 2018 roku wskaźnik zatrudnienia w województwie lubelskim wyniósł 52,2%, czyli o 1,9 pp więcej niż na koniec roku 2017. Obserwuje się także, że ww. sezonowość sprzyja w znacznej mierze podejmowaniu pracy przez mężczyzn (np. w budownictwie, w rolnictwie) niż przez kobiety, w przypadku mężczyzn wskaźnik zatrudnienia wyniósł 61,1% a w przypadku kobiet - 44%⁴ . Różnica wartości wskaźnika wyniosła aż 17,1 pp. Rozdzźwięk pomiędzy sytuacją kobiet i mężczyzn jest, w związku z tym, coraz bardziej wyraźny. Ogólna poprawa sytuacji na rynku pracy nie przekłada się znacząco na lepszą sytuację kobiet. W dalszym ciągu duże znaczenie dla poziomu zatrudnienia kobiet mają stereotypy związane z funkcjonowaniem płci, podział zawodów na typowo „męskie” i „kobiece” oraz trudności w powrocie na rynek pracy kobiet realizujących funkcje rodzicielskie, w szczególności po urodzeniu dziecka i urlopie macierzyńskim, wychowawczym. Tym bardziej, że system wspomaganie rodziców w procesie opiekuńczo-wychowawczym, w szczególności w przypadku małych dzieci (opieka żłobkowa) oraz dzieci w wieku przedszkolnym jest jeszcze nie najlepiej rozwinięty.

⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Tabela 5 Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (15 – 64 lata)

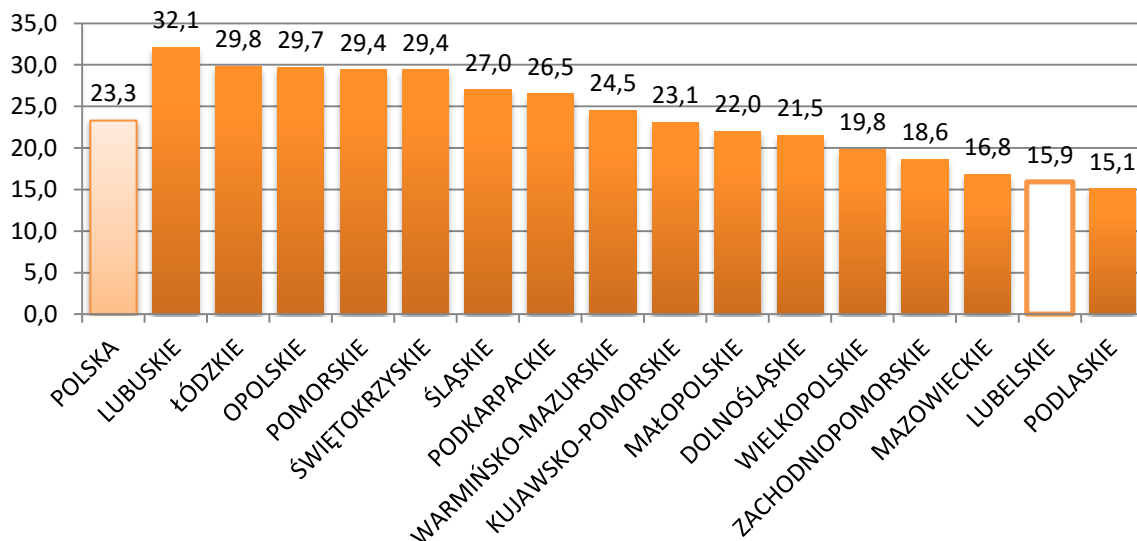
	ogółem			mężczyźni			kobiety		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
POLSKA	51,9	52,8	53,7	59,8	60,9	62,0	44,7	45,3	46,1
DOLNOŚLĄSKIE	51,4	53,3	53,5	60,3	62,1	62,0	43,5	45,4	45,8
KUJAWSKO-POMORSKIE	50,7	51,0	51,8	59,5	59,7	61,1	42,6	43,0	43,3
LUBELSKIE	50,8	50,6	51,0	57,5	58,5	59,2	44,3	43,4	43,4
LUBUSKIE	51,1	53,0	53,5	58,3	61,1	61,9	44,1	45,6	45,4
ŁÓDZKIE	52,9	53,4	54,7	60,5	61,5	63,4	45,9	46,3	47,0
MAŁOPOLSKIE	51,5	53,1	53,8	59,2	61,3	61,3	44,5	45,4	46,8
MAZOWIECKIE	57,3	56,6	57,2	64,6	63,7	65,1	50,5	50,2	50,2
OPOLSKIE	50,8	51,9	53,4	59,6	62,2	64,3	43,0	42,5	43,1
PODKARPACKIE	48,0	50,6	51,8	55,6	58,6	59,9	40,8	43,0	44,1
PODLASKIE	52,1	52,5	52,9	59,3	60,5	61,3	45,6	44,8	45,4
POMORSKIE	53,7	54,5	55,8	62,4	63,4	64,8	45,6	46,4	47,5
ŚLĄSKIE	49,3	50,5	51,3	57,0	57,3	58,4	42,4	44,2	44,8
ŚWIĘTOKRZYSKIE	50,4	50,2	51,1	57,4	58,3	59,1	43,6	42,6	43,4
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	47,2	49,0	50,2	54,7	57,6	59,2	40,1	40,7	41,6
WIELKOPOLSKIE	54,2	55,3	57,1	63,6	64,8	66,9	45,5	46,6	48,0
ZACHODNIOPOMORSKIE	48,0	49,6	51,0	56,1	57,5	58,5	40,8	42,3	44,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, www.stat.gov.pl

Obserwuje się także trudniejszy dostęp do rynku osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym w szczególności osób z niepełnosprawnościami. Niska chłonność otwartego rynku pracy powiązana z niewielką skłonnością osób z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności zawodowej przekłada się na przedostatnią pozycję wśród wszystkich polskich województw pod względem wartości wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami (15,9%)⁵. Województwo lubelskie wyprzedza pod tym względem tylko województwo podlaskie (15,1%). Najlepsze regiony w kontekście tego wskaźnika osiągają dwukrotnie wyższą wartość (lubuskie – 32,1%, łódzkie – 29,8%, opolskie – 29,7%, pomorskie – 29,4%, świętokrzyskie – 29,4%). Podobnie jak jest to w przypadku województwa świętokrzyskiego także inne regiony położone we wschodniej części Polski osiągają znacznie lepsze wyniki niż lubelskie i podlaskie: podkarpackie – 26,5%; warmińsko-mazurskie – 24,5%.

⁵ Wg danych na koniec I kwartału wskaźnik wyniósł 15,7%, tj. o 0,2 pp niż na koniec roku. Należy się spodziewać, że podobnie jak to ma miejsce w przypadku wskaźnika ogółem, w związku z sezonowym charakterem rynku pracy wartość wskaźnika wzrośnie w miesiącach wiosennych i letnich (jak to miało miejsce w poprzednich latach), jednak na dzień sporządzenia analizy dane dotyczące wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w tym zakresie nie zostały opublikowane przez GUS.

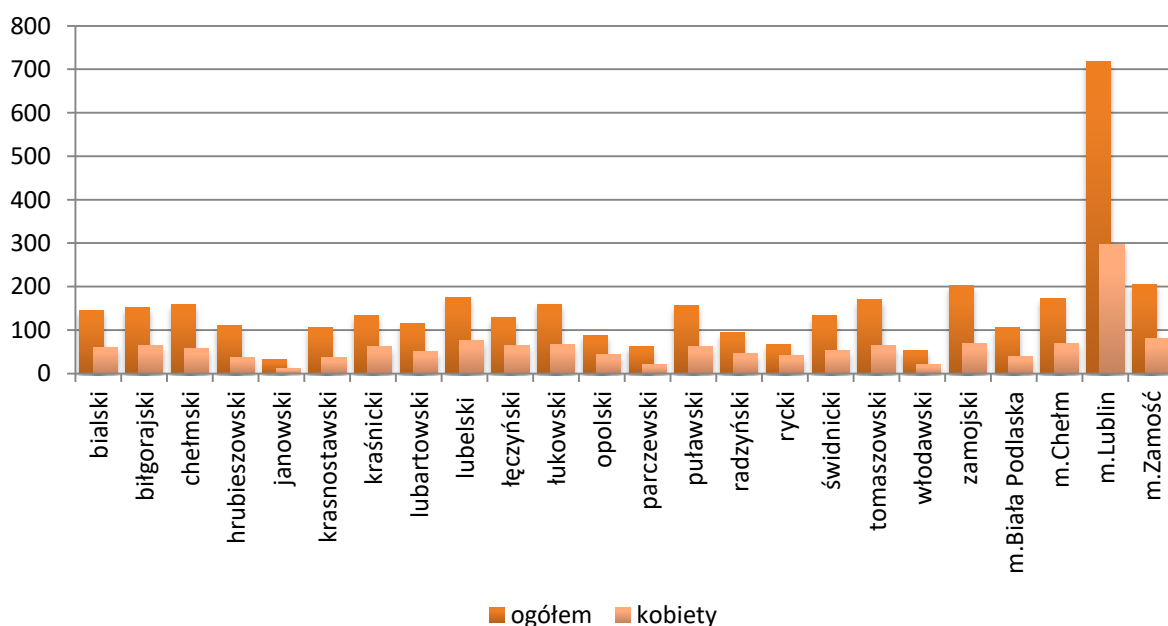
Wykres 3 Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wieku 15-64 lata (%) – IV kwartał 2017 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Pomimo bardzo niskiego wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, „tradycyjnie” ta grupa wśród osób bezrobotnych nie jest zbyt liczna. Łącznie w rejestrach PUP z terenu województwa lubelskiego na koniec 2017 roku odnotowano 3.651 osób z niepełnosprawnościami, z czego kobiety stanowiły 41%. Liczba osób z niepełnosprawnościami ze statusem osoby bezrobotnej systematycznie maleje, w stosunku do 2015 roku zmniejszyła się o 1.144 osoby.

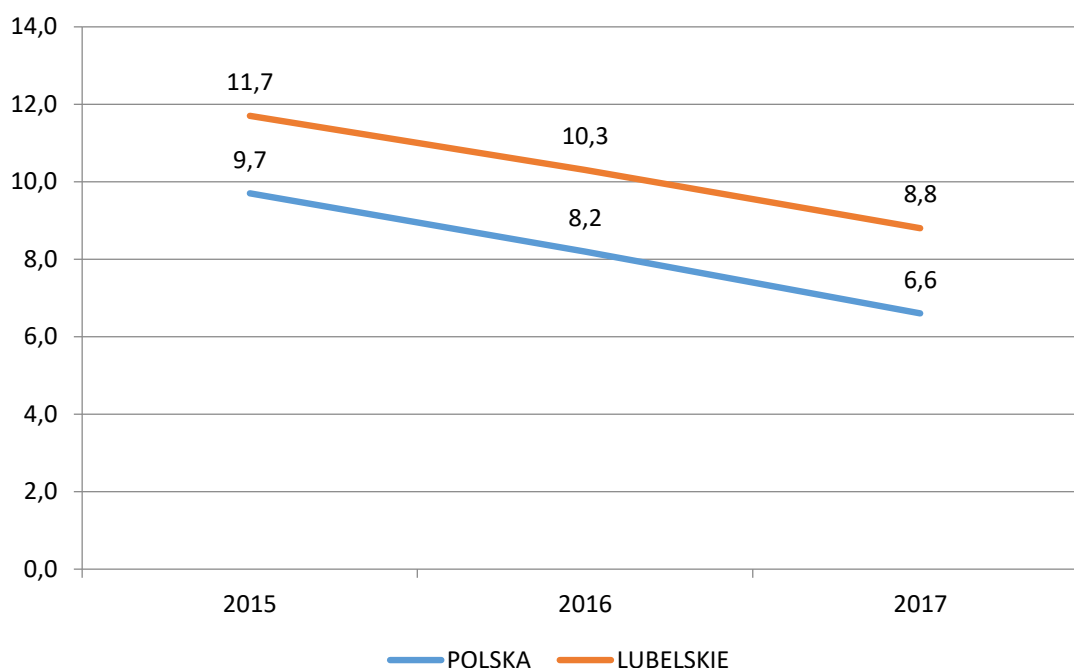
Wykres 4 Osoby z niepełnosprawnościami zarejestrowane jako bezrobotne w PUP na terenie województwa lubelskiego

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, dane dla IV kwartału 2017 roku

Spadek liczby bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami ściśle wiąże się ze spadkiem wskaźników dotyczących bezrobocia rejestrowanego w regionie. Główna miara dotycząca poziomu bezrobocia, tj. stopa bezrobocia od kilku lat systematycznie maleje, a dynamika zmian tego wskaźnika jest nieco słabsza niż ma to miejsce w odniesieniu do danych uśrednionych dla całego kraju. W związku z tym województwo nie nadrabia dystansu do regionów najbardziej rozwiniętych, a dysproporcje mają tendencje do pogłębiania się. Warto przypomnieć, że stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim, na koniec roku 2012, była wyższa od średniej krajowej o 0,8 pp. W ubiegłym roku było to 2,2 pp.

Wykres 5 Zmiany stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim w stosunku do danych dla Polski w latach 2015 – 2017 (stan na koniec roku)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Jednakże należy podkreślić, że poziom stopy bezrobocia rejestrowanego wg stanu na koniec 2017 roku osiągnął rekordowo niskie wartości, zarówno w Polsce, jak i w przypadku województwa lubelskiego. W 2018 roku pozytywne tendencje na rynku pracy województwa utrzymują się, gdyż zanotowano dalsze obniżanie się stopy bezrobocia. Wg. stanu na koniec września wyniosła 7,7% i zanotowała spadek o 0,1 pp w stosunku do miesiąca poprzedzającego. Sytuacja na rynku pracy w oparciu o Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, które podejmuje próbę pomiaru faktycznej stopy bezrobocia jawi się jako jeszcze lepsza. Przy czym wskaźnik ten w odniesieniu do kobiet jest wyższy niż ma to miejsce w stosunku do mężczyzn. Warto także zauważyć, że dysproporcja pomiędzy województwem lubelskim a sytuacją w kraju, w oparciu o ten wskaźnik, jest większa niż wskazują to dane dla stopy bezrobocia rejestrowanego. **Różnica w stopie bezrobocia rejestrowanego na koniec 2017 r. pomiędzy regionem a danymi dla Polski wynosi 2,2 pp, podczas gdy w badaniu BAEL aż 3,4 pp. Różnice te wynikają m.in. z innej metodyki wyliczania stopy bezrobocia (na podstawie badania, a nie wyników pełnej populacji) oraz dotyczą innych grup wiekowych.**

Tabela 6 Stopa bezrobocia wg Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, dane ogółem oraz dla poszczególnych płci (IV kwartał 2017)

	Ogółem (%)	Kobiety (%)	Mężczyźni (%)
POLSKA	4,5	4,6	4,4
DOLNOŚLĄSKIE	3,2	4,1	2,5
KUJAWSKO-POMORSKIE	4,9	5,3	4,5
LUBELSKIE	7,9	7,5	8,2
LUBUSKIE	3,4	3,0	3,3
ŁÓDZKIE	4,0	4,5	3,7
MAŁOPOLSKIE	5,0	3,2	6,4
MAZOWIECKIE	3,9	4,1	3,7
OPOLSKIE	3,5	4,4	2,9
PODKARPACKIE	7,3	6,7	7,8
PODLASKIE	3,6	4,6	2,5
POMORSKIE	4,0	4,5	3,6
ŚLĄSKIE	3,5	3,8	3,2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	7,5	7,8	7,3
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	7,0	8,1	6,5
WIELKOPOLSKIE	3,5	3,5	3,4
ZACHODNIOPOMORSKIE	2,9	3,1	2,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Dane dotyczące stopy bezrobocia wg BAEL za II kwartał 2018 roku są jeszcze bardziej optymistyczne, bowiem wskaźnik ten przyjął wartość **5,9%** (Polska – 3,6%). W odniesieniu do mężczyzn stopa bezrobocia wyniosła 5,7% (Polska 3,7%), natomiast kobiet – 6,3% (Polska – 3,4%).

Spośród wszystkich powiatów województwa lubelskiego **najniższe wartości wskaźnika stopy bezrobocia rejestrowanego wg stanu na koniec 2017 roku zanotowano w powiatach: łukowskim (5%), biłgorajskim (5,7%), puławskim (5,9%), łęczyńskim (6%) i w stolicy województwa (powiat m. Lublin – 6,2%)**. W tych powiatach stopa bezrobocia była niższa od średniej dla województwa oraz średniej dla Polski. Natomiast **najtrudniejsza sytuacja pod względem bezrobocia rejestrowanego była w powiatach: włodawskim (16,6%), hrubieszowskim (14,2%), chełmskim (14,1%), krasnostawskim (12,7%), grodzkim chełmskim (12,1%) i lubartowskim (11,9%)**. Rozbieżność wartości wskaźnika stopy bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa lubelskiego wynosi 11,6 pp, co jest dowodem wysokiego stopnia zróżnicowania regionalnego rynku pracy, a powiaty włodawski

i hrubieszowski notują najwyższe wskaźniki stopy bezrobocia od wielu lat. Sytuacja w powiatach o najwyższej stopie bezrobocia wymaga w szczególności podejmowania interwencji w ramach aktywnej polityki rynku pracy w połączeniu z aktywizacją społeczną i zawodową ograniczającą obszary wykluczenia społecznego. Z tego względu, **podejmowane w następnych latach działania w ramach EFS powinny w szczególności koncentrować się na interwencji w obszarze rynku pracy, w szczególności w powiatach, w których stopa bezrobocia notuje najwyższe wartości.**

Tabela 7 Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa lubelskiego

	2015 (%)	2016 (%)	2017 (%)	Różnica 2017 / 2015
POLSKA	9,7	8,2	6,6	-3,1
LUBELSKIE	11,7	10,3	8,8	-2,9
bialski	12,9	12,2	10,3	-2,6
biłgorajski	8,0	6,5	5,7	-2,3
chełmski	16,9	15,7	14,1	-2,8
hrubieszowski	17,7	16,1	14,2	-3,5
janowski	12,2	11,2	8,3	-3,9
krasnostawski	15,1	13,7	12,7	-2,4
kraśnicki	13,0	13,3	11,1	-1,9
lubartowski	14,1	13,0	11,9	-2,2
lubelski	10,0	8,5	7,3	-2,7
łęczyński	8,3	6,9	6,0	-2,3
łukowski	8,9	6,5	5,0	-3,9
opolski	13,0	11,7	9,1	-3,9
parczewski	12,2	10,0	8,1	-4,1
puławski	8,9	7,6	5,9	-3,0
radzyński	12,8	10,5	8,2	-4,6
rycki	12,5	11,3	9,5	-3,0
świdnicki	14,3	12,5	10,2	-4,1
tomaszowski	12,5	9,9	8,0	-4,5
włodawski	20,8	19,2	16,6	-4,2
zamojski	13,9	12,1	10,7	-3,2
m.Biała Podlaska	13,7	12,7	11,1	-2,6

m.Chełm	14,7	13,1	12,1	-2,6
m.Lublin	7,9	7,2	6,2	-1,7
m.Zamość	14,0	12,3	10,8	-3,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl (stan na koniec 2017 r.)

W stosunku do roku 2015 najwyższe spadki stopy bezrobocia zanotowano w powiatach: radzyńskim (-4,6 pp), tomaszowskim (-4,5 pp), włodawskim (-4,2 pp), świdnickim i parczewskim (-4,1 pp). Najślabszy spadek natomiast miał miejsce w powiecie grodzkim lubelskim (-1,7 pp) i kraśnickim (-1,9pp). W tym samym czasie bezrobocie rejestrowane w Polsce zmniejszyło się o 3,1 pp.

Na koniec 2017 r. w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 81.221 osób. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się w stosunku do 2015 roku o 26.674 osoby. W przeciągu 2018 roku, do końca III kwartału, liczba bezrobotnych zmniejszyła się o kolejne 10 464 i wyniosła 70.757 osób⁶. Na koniec 2017 roku zarejestrowanych w PUP było 18.783 osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia, w tym 6.444 kobiet (38,4%). Analogicznie wg danych na koniec III kwartału 2018 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia wyniosła 16.157 osób (w tym 5.626 kobiet – 34,8%). W tej grupie wiekowej mężczyźni znajdują się w trudniejszej sytuacji niż kobiety, jednak może to być powiązane z wcześniejszą dezaktywizacją kobiet. Bezrobotni powyżej 50 roku życia przynależą przede wszystkim do II i III profilu pomocy przyznawanego przez PUP. Liczba bezrobotnych z tej grupy wiekowej w obu profilach jest niemal taka sama. Osoby powyżej 50 roku życia częściej niż osoby młode (do 30 roku życia) pozostają bez pracy powyżej 12 miesięcy i uzyskują status osoby długotrwale bezrobotnej. Częściej także osoby zarejestrowane w PUP w tzw. wieku niemobilnym doświadczają niepełnosprawności.

⁶ Należy pamiętać, że ze względu na sezonowy charakter popytu na pracę naturalnym zjawiskiem jest spadek liczby bezrobotnych w miesiącach wiosennych, wakacyjnych i jesiennych.

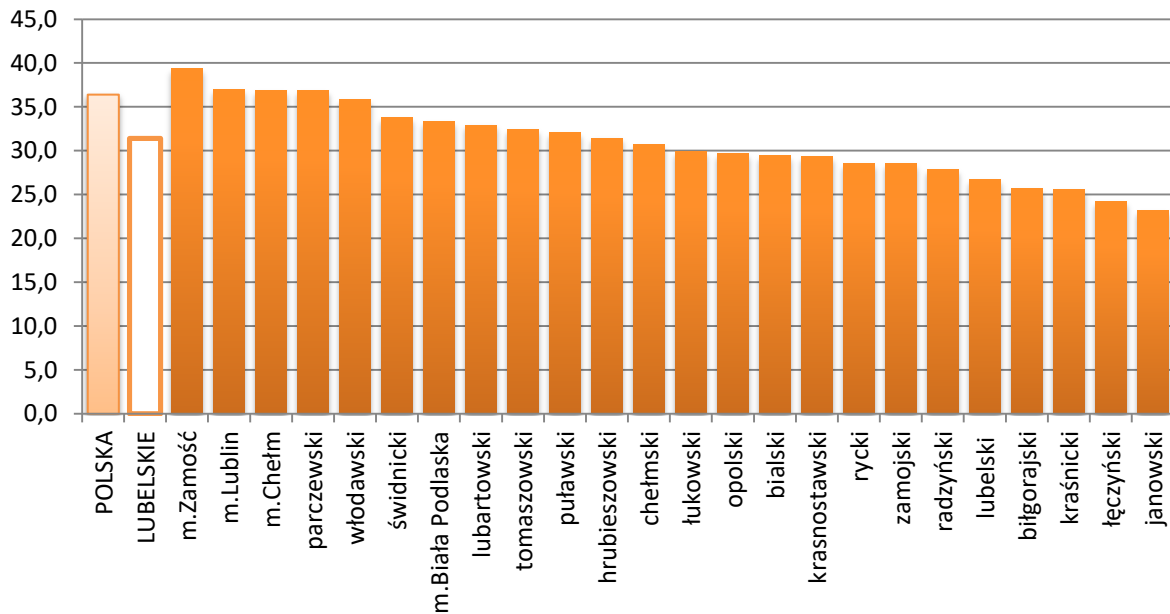
Tabela 8 Struktura bezrobotnych wg profili pomocy w wybranych grupach wieku oraz bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych

	I profil pomocy		II profil pomocy		III profil pomocy	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
W wieku: od 30 do 50 roku życia	229	111	23523	12309	12518	7932
pow. 50 roku życia	11	4	8877	3088	9244	3137
Osoby długotrwale bezrobotne według grup wiekowych:	48	22	12808	7760	9767	6366
od 30 do 50 roku życia	3	1	6112	2097	7359	2368
pow.50 roku życia	0	0	712	248	1097	375
Os. niepełnosprawne:	2	0	771	363	604	298
od 30 do 50 roku życia	0	0	712	248	1097	375
pow.50 roku życia	0	0	0	0	0	0
Bez kwalifikacji:	10	7	5025	2512	3822	2335
od 30 do 50 roku życia	0	0	2439	981	3300	1250
pow.50 roku życia	0	0	0	0	0	0

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, dane wg stanu na 31.12.2017 r.

Stwierdzono także zróżnicowanie wewnątrzregionalne dotyczące udziału osób bezrobotnych powyżej 45 roku życia w ogólnej liczbie osób zarejestrowanych w poszczególnych urzędach pracy na terenie województwa lubelskiego. Najmniejszy odsetek osób powyżej 45 roku życia występuje w rejestrach PUP w Janowie Lubelskim, Łęcznej, Kraśniku, Biłgoraju, Lublinie (dla powiatu ziemskiego), Radzyniu Podlaskim, Zamościu oraz Rykach. Po przeciwnej stronie znajduje się Miasto Zamość, w którym bezrobotni powyżej 45 roku życia stanowią niespełna 40% wszystkich bezrobotnych. Dostyc wysoki odsetek osób z ww rupy wiekowej znajduje się także w rejestrach PUP prowadzonych dla mieszkańców innych miast na prawach powiatu, tj. miasta Lublina i miasta Chełma oraz w powiecie parczewskim. W tych powiatach odsetek osób powyżej 45 roku życia przekracza 35% ogółu bezrobotnych.

Wykres 6 Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w wieku 45 lat i więcej (wg stanu na koniec 2017 r.)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

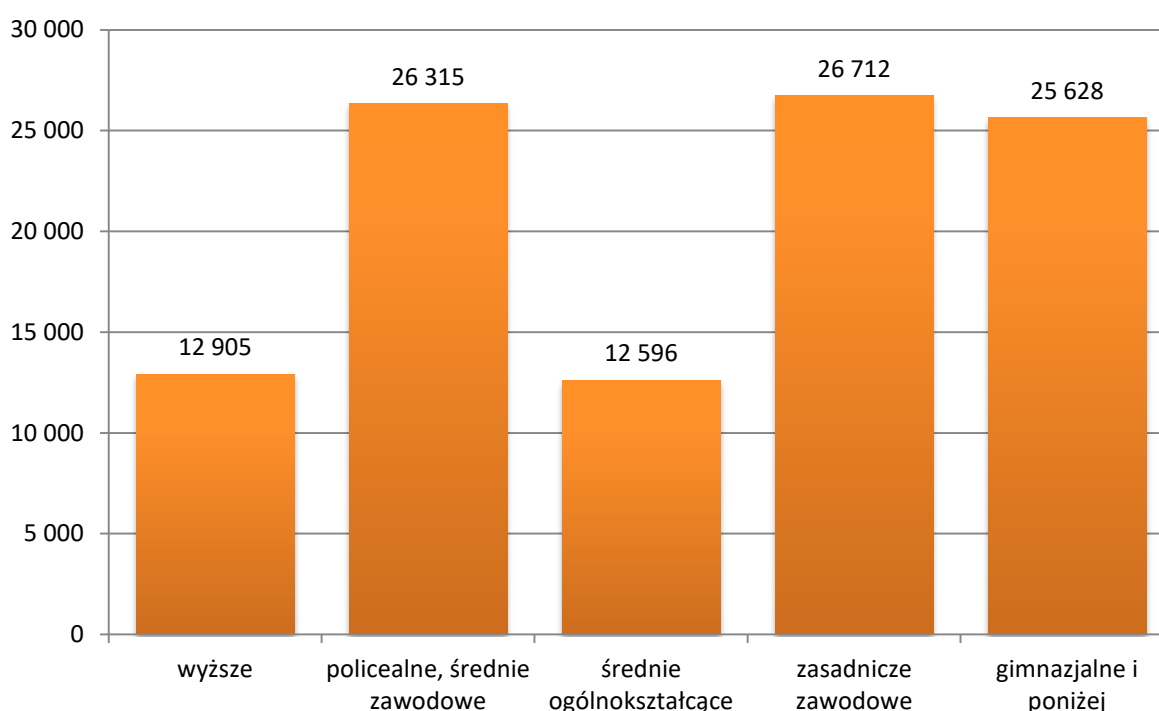
Struktura osób bezrobotnych wg poziomu wykształcenia od lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Najliczniejszą grupę osób pozostających w rejestrach PUP w województwie lubelskim stanowią osoby z wykształceniem zawodowym, jednak ich liczba nieznacznie odbiega od liczby bezrobotnych z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz osób legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym. Co charakterystyczne, osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym dominują w grupie bezrobotnych przyporządkowanych do II profilu pomocy. Stosunkowo liczna jest także grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Struktura bezrobotnych wg poziomów wykształcenia nie zmieniła się w sposób istotny w analizowanym okresie. W dalszym ciągu także trwa stopniowy, choć powolny, wzrost odsetka bezrobotnych osób posiadających wyższe wykształcenie.

Tabela 9 Struktura bezrobotnych wg wykształcenia i profili pomocy

Według wykształcenia zarejestrowani	I profil pomocy		II profil pomocy		III profil pomocy	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
ogółem	408	190	49147	23982	27630	15596
Wyższe	219	131	9627	6349	2416	1937
Policealne i średnie zawodowe	120	41	12778	6660	5980	3991
Średnie ogólnokształcące	44	15	6244	3649	2911	2263
Zasadnicze zawodowe	24	3	10784	3935	7497	3484
Gimnazjalne i poniżej	1	0	9714	3389	8826	3921

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, dane wg stanu na 31.12.2017 r.

Wśród osób zakwalifikowanych do III profilu pomocy największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym. Łącznie stanowią oni 59% zarejestrowanych w PUP w tym profilu pomocy.

Wykres 7 Struktura bezrobotnych w województwie lubelskim wg poziomów wykształcenia (2017 r.)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Analizując strukturę bezrobotnych wg przyporządkowania do profili pomocy udzielanej w ramach działań publicznych służb zatrudnienia zauważa się, że najliczniejszą grupę stanowią osoby z **II profilem pomocy – 63,67%**. **35,8% bezrobotnych przyporządkowano do III profilu pomocy**. Osoby bezrobotne z **I profilem pomocy** stanowią **0,5%** wszystkich zarejestrowanych. Warto też podkreślić, że czas pozostawania bez pracy powyżej 12 miesięcy (długotrwale bezrobotni) nie determinuje rodzaju przydzielonego profilu osobom

bezrobotnym, gdyż odsetek osób z III profilem pomocy wśród wszystkich długotrwale bezrobotnych wynosi zaledwie 44,25%.

Tabela 10 Struktura bezrobotnych wg profilu pomocy

	I profil pomocy		II profil pomocy		III profil pomocy	
	razem	kobiety	razem	kobiety	razem	kobiety
Ogółem zarejestrowani	408	190	49147	23982	27630	15596
Osoby długotrwale bezrobotne	78	37	26374	13640	20994	11964
Osoby niepełnosprawne	5	2	1736	727	1797	724
Bez kwalifikacji	31	17	13081	6197	10039	5743

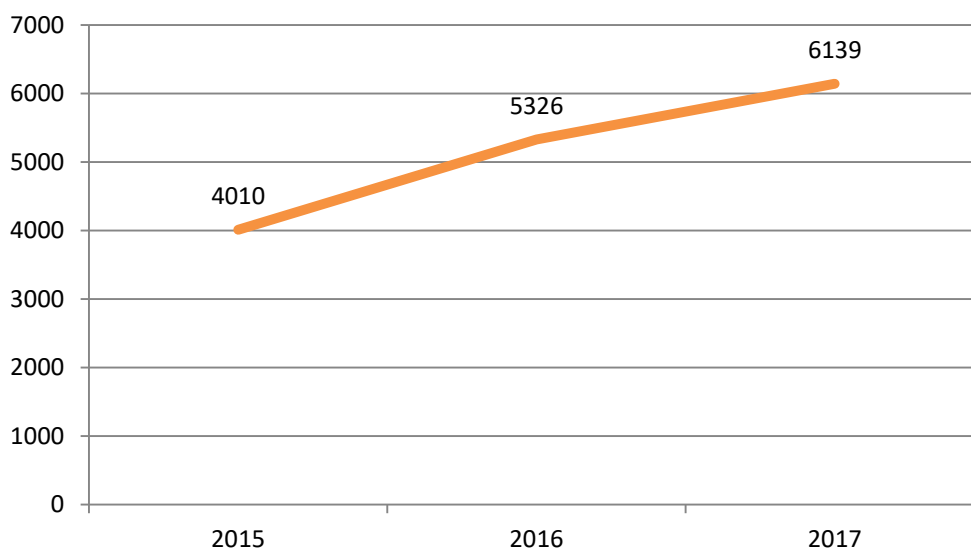
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, dane wg stanu na 31.12.2017 r.

W 2017 roku liczba **osób aktywnych zawodowo wyniosła 934 tys.**, w tym 412 tys. kobiet (44,4%). Odsetek kobiet aktywnych zawodowo wg danych dla kraju był taki sam jak w przypadku województwa lubelskiego. **766 tys. osób stanowiło populację biernych zawodowo**, z czego 61,6% stanowiły kobiety – 472 tys. osób. Głównym powodem bierności na rynku pracy była **emerytura**. Prawo do tego świadczenia posiadało **395 tys. osób**. Na drugim miejscu wśród przyczyn bierności zawodowej znajdowało się **pobieranie nauki lub uzupełnianie kwalifikacji – 139 tys.** Trzecim głównym powodem bierności była **choroba i niepełnosprawność**. Dotyczyło to **109 tys.** mieszkańców województwa. W dalszej kolejności podawano sprawowanie **obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu (90 tys.)**, **przekonanie o niemożności znalezienia zatrudnienia (10 tys.)** oraz **wyczerpane znane możliwe sposoby poszukiwania pracy, na co wskazało 7 tys. osób**. Jak wynika z danych przedstawionych powyżej, niepełnosprawność jest jednym z głównych czynników determinujących sytuację na rynku pracy stanowiącym wyzwanie ze względu na kurczące się zasoby pracy i niewykorzystany potencjał osób doświadczonych różnego rodzaju deficytami o podłożu zdrowotnym. Znaczną grupą pracobiorców, których potencjał na rynku pracy jest niewykorzystywany są także osoby zajmujące się domem oraz realizujące funkcje rodzinne, w szczególności opiekuńcze i wychowawcze (w stosunku do osób zależnych – dzieci i osób chorych).

Pobyt cudzoziemców na terenie województwa lubelskiego

W 2017 roku w całej Polsce administracja rządowa w terenie wydała 103.219 zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony lub pobyt czasowy, 13.307 pozwoleń na osiedlenie się na pobyt stały oraz 1.923 zezwoleń na pobyt rezydenta długoterminowego. We wszystkich kategoriach wydawanych dokumentów legalizujących pobyt cudzoziemców w Polsce dominowały osoby pochodzące z Ukrainy⁷. Opierając się na danych przekazanych przez Wojewodę Lubelskiego w 2017 roku udzielono **6.139** pozwoleń na pobyt stały (karta stałego pobytu). W porównaniu z 2015 rokiem liczba wydawanych pozwoleń na pobyt stały wzrosła o ponad 53%. Świadczy to o systematycznym zwiększaniu się napływu cudzoziemców na tereny województwa lubelskiego, jednak w związku z objęciem Polski strefą Schengen nie ma możliwości potwierdzania pobytu tych osób na terenie województwa.

Wykres 8 Liczba wydanych przez Wojewodę Lubelskiego kart stałego pobytu dla cudzoziemców

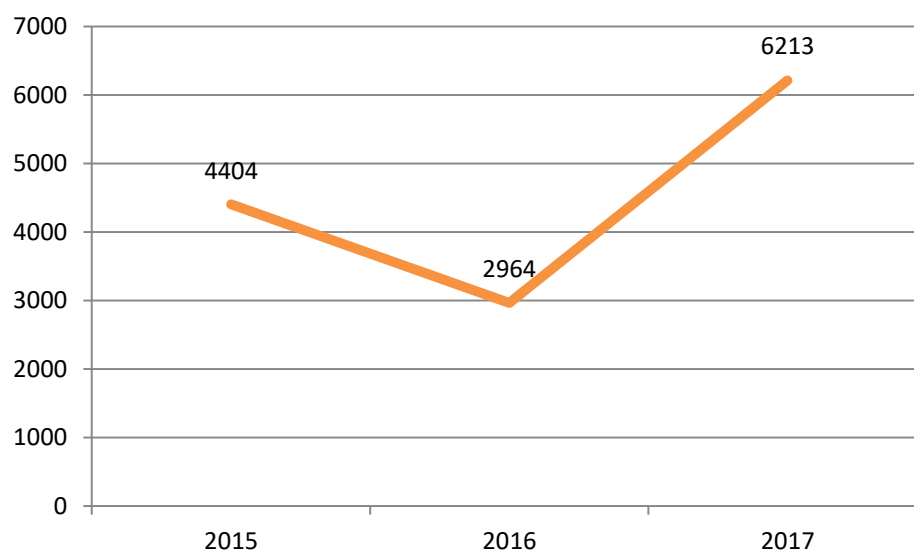
Źródło: Wojewoda Lubelski

Ubezpieczenie w KRUS i wyłączenia z ubezpieczenia społecznego KRUS

Według stanu na koniec grudnia 2017 roku w województwie lubelskim w ewidencji **płatników składek w ramach Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego znajdowało się 126.274 osób, w tym 120.579 czynnych**. Stanowili oni 13% wszystkich płatników. Jedynie w województwie mazowieckim zanotowano wyższą liczbę osób opłacających składki w ramach KRUS. Łącznie ubezpieczeniu podlegało w województwie lubelskim 161.045 osób. Liczbę ponad stu tysięcy płatników odnotowano także tylko w województwie małopolskim (111.572 osoby)⁸.

⁷ Podano na podstawie danych Urzędu ds. Cudzoziemców, www.udsc.gov.pl

⁸ Kwartalna Informacja Statystyczna KRUS za IV kwartał 2017 roku

Wykres 9 Osoby wyłączone z ubezpieczenia społecznego rolników w latach 2015 - 2017

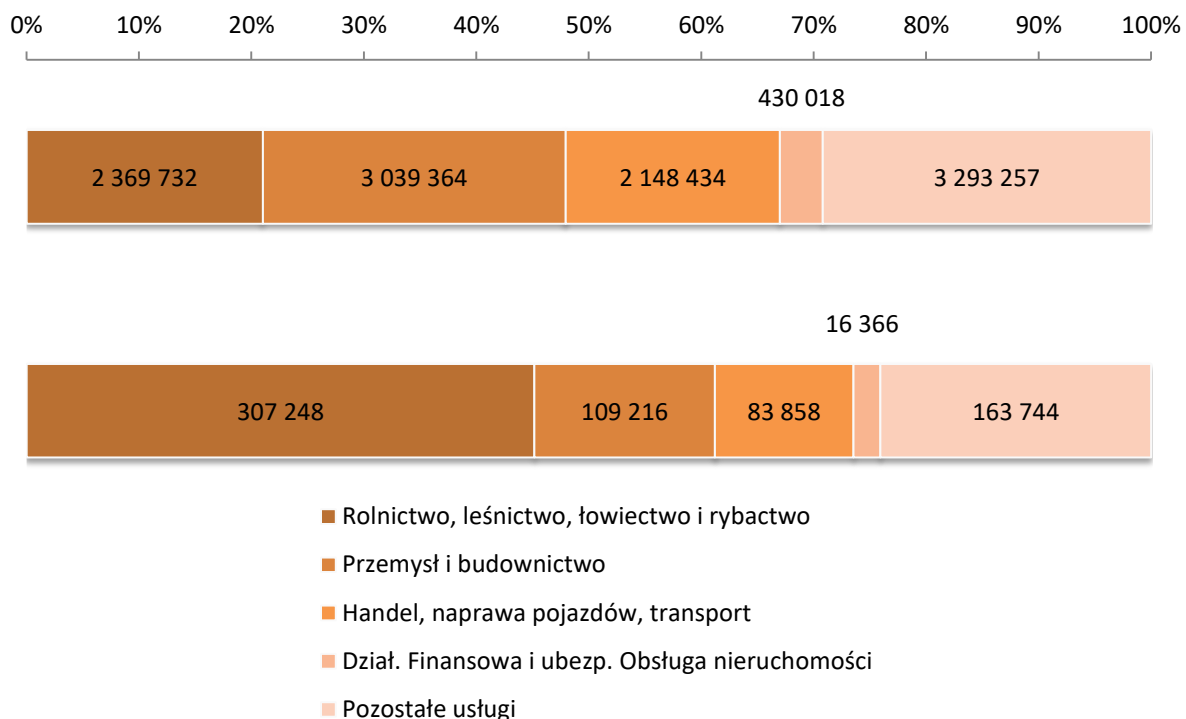
Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Lublinie

Liczba osób wyłączonych z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w ostatnich trzech latach zanotowała wahania z tendencją wzrostową. **W 2017 roku liczba ta wzrosła o 1809 osób w porównaniu do roku 2015 i była ponad dwukrotnie wyższa niż w 2016 r.**

Pracujący w województwie lubelskim

Zgodnie z wynikami W 2016 roku odnotowano 689.924 osób pracujących. Pod względem struktury pracujących wg sektorów prowadzonej działalności gospodarczej województwo lubelskie charakteryzuje się silnie rolniczym charakterem, co można zaobserwować poprzez porównanie dotyczące struktury zatrudnienia regionu z danymi dla Polski. Ewidentnie zaznacza się tutaj znaczny udział zatrudnionych w podmiotach z szeroko rozumianego sektora rolnego tj. **rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (44,52%**, a 20,46% wg danych ogólnopolskich). Wyraźne dysproporcje występują także w przypadku zatrudnienia w podmiotach prowadzących działalność w sektorze **przemysł i budownictwo (16,30%** w regionie i 26,94 w Polsce) oraz w sektorze **handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa (12,79%** w województwie oraz 19,65% w przypadku Polski). Pracujących w sektorze **działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości było 2,34%** natomiast w pozostałych usługach **24,05%** (29,31% w Polsce).

Wykres 10 Struktura zatrudnienia wg sektorów działalności gospodarczej – porównanie danych dla województwa lubelskiego (dolny wykres) oraz Polski (górny wykres)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl; dane za rok 2016⁹

W kontekście analizy wskaźnika osób pracujących wg sektora prowadzonej działalności gospodarczej warto także przyjrzeć się danym pod względem płci. W województwie lubelskim **kobiety stanowiły 50,9% wszystkich pracujących**, a dane w poszczególnych sekcjach przedstawiają się następująco: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo: 48,76%, przemysł i budownictwo: 27,04%, handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja: 48,17%, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości: 24,26%, pozostałe usługi: 71,26%.

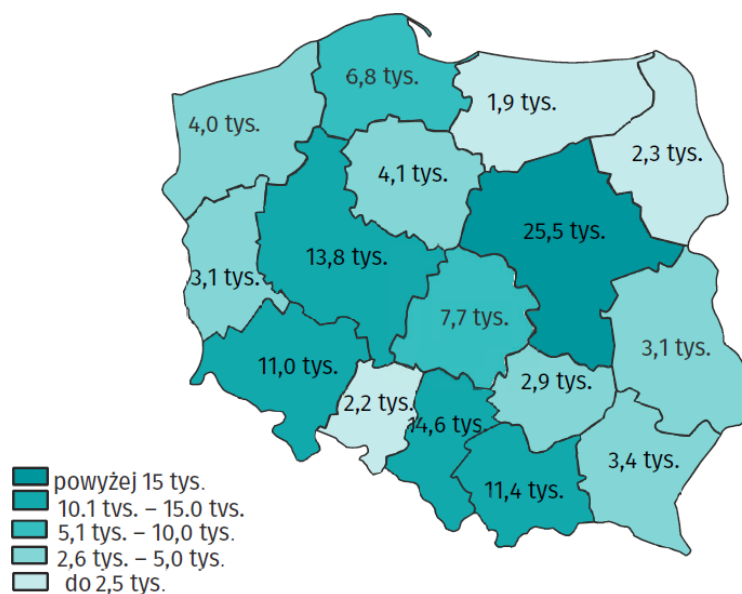
Nowe miejsca pracy i niewykorzystane wolne miejsca pracy w województwie lubelskim na tle danych dla pozostałych regionów Polski (job vacancy rate)

W końcu grudnia 2017 r. odnotowano w Polsce **117,8 tys. wolnych miejsc pracy**. Koncentrowały się one głównie w sektorze prywatnym – 87,2% oraz w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 49 osób – 46,3% wszystkich wolnych miejsc pracy. Największą liczbą wolnych miejsc pracy dysponowały jednostki realizujące działalność w zakresie **przetwórstwa przemysłowego – 30,1 tys.** (25,6%) wolnych miejsc pracy, zwłaszcza zaliczanych do działalności związanej z produkcją metalowych wyrobów gotowych,

⁹ Dane nie uwzględniają pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Pracujący w głównym miejscu pracy na 31 XII 2016 r. dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Liczba pracujących / zatrudnionych wyszczególniona jest według polskiej klasyfikacji działalności.

z wyłączeniem maszyn i urządzeń (4,6 tys.), produkcją artykułów spożywczych (4,5 tys.), produkcją pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (2,3 tys.). Dość dużą liczbą wolnych miejsc pracy dysponowały jednostki prowadzące działalność w zakresie **handlu oraz napraw pojazdów samochodowych – 18,5 tys.** (15,7%) wolnych miejsc pracy, **budownictwa – 17,9 tys.** (15,2%), a także **transportu i gospodarki magazynowej – 11,9 tys.** (10,1%) wolnych miejsc pracy¹⁰. Na koniec grudnia 2017 r. **najliczniejsza oferta wolnych miejsc pracy dotyczyła robotników przemysłowych i rzemieślników.** Dla tej grupy zawodowej przeznaczonych było **33,1 tys.**, tj. 28,1% wolnych miejsc pracy, najwięcej w podmiotach prowadzących działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego – 16,0 tys., budownictwa – 12,5 tys., handlu oraz napraw pojazdów samochodowych – 2,5 tys. wolnych miejsc pracy. 20,2 tys. tj. 17,2%, wolnych miejsc pracy przeznaczonych było dla operatorów i monterów maszyn i urządzeń, przede wszystkim w jednostkach zajmujących się transportem i gospodarką magazynową – 8,1 tys. przetwórstwem przemysłowym – 6,8 tys., a także budownictwem – 2,4 tys. wolnych miejsc pracy. Wolne miejsca pracy oczekiwały również na pracowników o wysokich kwalifikacjach zawodowych. Na **specjalistów oczekiwało 18,8 tys.**, tj. 16,0% wolnych miejsc pracy, głównie w jednostkach działających w zakresie informacji i komunikacji – 3,7 tys., opieki zdrowotnej i pomocy społecznej – 3,0 tys. i działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – 2,8 tys. wolnych miejsc pracy.

Mapa 1 Wolne miejsca pracy według województw, stan na koniec IV kwartału 2017 roku

Źródło: podano za *Popyt na pracę w 2017 roku*, GUS 2018

W końcu IV kwartału 2017 r. największą liczbą wolnych miejsc pracy dysponowało województwo mazowieckie (21,7%), śląskie (12,4%) i wielkopolskie (11,7%), dość duża ilość wolnych miejsc pracy została odnotowana w województwach małopolskim (9,6%) i dolnośląskim (9,4%), natomiast najskromniejsza oferta miejsc pracy wystąpiła

¹⁰ Popyt na pracę w 2017 roku, GUS 2018, str. 15

w województwie warmińsko-mazurskim (1,6%) oraz opolskim i podlaskim (po 1,9%)¹¹. W województwie lubelskim odnotowano nieco powyżej 3 tys. wolnych miejsc pracy. Pod tym względem region uplasował się na 11 pozycji w kraju. Wynik województwa lubelskiego w regionie Polski Wschodniej zbliżony jest do województwa świętokrzyskiego (2,9 tys. miejsc pracy) i podkarpackiego (3,4 tys. wolnych miejsc pracy) i jest znacznie wyższy od województwa warmińsko-mazurskiego, w którym odnotowano najniższą liczbę wolnych miejsc pracy w tej części Polski (2,3 tys.).

Dzięki porównaniu liczby wolnych miejsc pracy według stanu na koniec poszczególnych kwartałów 2017 r. zauważyć można, że w skali kraju najwięcej wolnych miejsc pracy wystąpiło na koniec III kwartału – 131,2 tys., a najmniej na koniec IV kwartału – 117,8 tys. Z analizy liczby wolnych miejsc pracy na koniec I kwartału w zależności od rodzaju działalności wynika, że najwięcej wolnych miejsc pracy występowało w jednostkach prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (29,9 tys.), budownictwa (18,8 tys.) i handlu; napraw pojazdów samochodowych (18,1 tys.). Dla tych sektorów liczba wolnych miejsc pracy wzrastała w II i III kwartale, po czym zmniejszyła się na koniec IV kwartału w porównaniu z kwartałami poprzednimi. Potwierdza to duży wpływ sezonowości wykonywanych prac w tych rodzajach działalności (II – III kwartał znacznie więcej wolnych miejsc pracy niż w IV kwartale).

W ubiegłym roku **utworzono w województwie lubelskim 24,6 tys.** miejsc pracy, natomiast zlikwidowano 10,9 tys. (bilans 13,7 tys. miejsc pracy). Jeżeli chodzi o liczbę nowoutworzonych miejsc pracy województwo zajmuje drugie miejsce wśród regionów Polski wschodniej. Więcej miejsc pracy utworzono tylko w województwie podkarpackim – 30,2 tys. W województwie warmińsko mazurskim – 18,1 tys., podlaskim – 15,3 tys., świętokrzyskim – 15,3 tys. Najwięcej nowoutworzonych miejsc pracy zlokalizowano na terenie województwa mazowieckiego – 150,5 tys., a najmniej w opolskim – 13,2 tys. i lubuskim – 14,3 tys. Przedstawione dane dotyczące wolnych miejsc pracy, jak również miejsc pracy nowoutworzonych świadczą o rosnącym zapotrzebowaniu na pracowników. Dodatkowo część istniejących miejsc pracy wymaga obsadzenia w wyniku naturalnej rotacji pracowników. Szacuje się, że niespełna 1/3 ofert pracy dostępnych na rynku trafia do powiatowych urzędów pracy. Jednak na podstawie danych płynących z publicznych służb zatrudnienia można przeanalizować zmiany, które w tym zakresie miały miejsce w ostatnich trzech latach. Niezmienny jest sezonowy charakter popytu na pracę, co częściowo wynika z dominujących sektorów gospodarki, tj. rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo oraz budownictwo, w których sezonowość towarzyszy cyklowi produkcyjnemu. Potwierdzają to także zmiany liczby ofert pracy zgłaszanych do PUP. W 2017 roku odnotowano wzrost oferowanych przez pracodawców wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej o 5,7% (tj. o 3.714) w odniesieniu do 2016 roku. Zdecydowana większość ofert zatrudnienia pochodziła z sektora prywatnego, stanowiły one 82,8% wszystkich ofert pozostających w dyspozycji PUP. Analiza ofert pracy zgłoszonych do

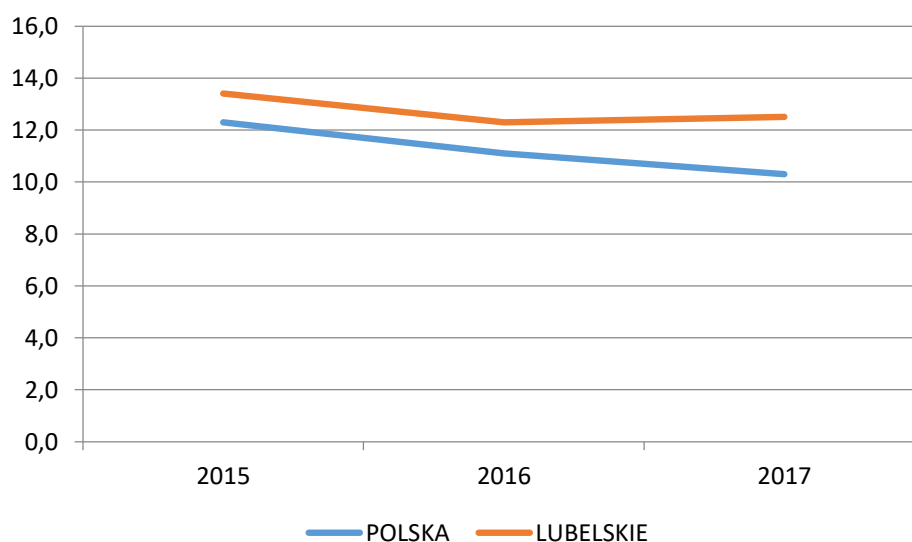
¹¹ Tamże, str. 17

urzędów pracy w województwie lubelskim wykazuje, że nie pokrywały one zapotrzebowania wynikającego z napływu osób bezrobotnych. Z danych statystycznych przesłanych przez powiatowe urzędy pracy województwa lubelskiego wynika, że w 2017 roku pracodawcy chcieli zatrudnić: sprzedawców sklepowych (5.272 oferty zgłoszone w 2017 roku), pracowników biurowych (4.076 ofert), gospodarzy budynków (2.950 ofert), kierowców samochodów ciężarowych (2.836 ofert) oraz pomoce i sprzątaczkę biurowe, hotelowe i pokrewne (2.109 ofert)¹².

Czas poszukiwania pracy

Średni okres poszukiwania pracy wg BDL – BAEL wyniósł 12,5 miesiąca i był krótszy od czasu poszukiwania pracy w 2015 roku o 0,9 miesiąca. Jednak w stosunku rdr zanotowano nieznaczne wydłużenie. Obserwowana od kilku lat tendencja spadkowa wskaźnika została powstrzymana, co wyróżnia województwo w stosunku do danych ogólnopolskich. W tym samym – w 2017 roku – średnia czasu poszukiwania pracy dla Polski wyniosła 10,3 miesiąca i wyraźnie obniżała się z roku na rok. Lekkie zahamowanie spadku wskaźnika może być powiązane z nieco trudniejszą sytuacją mężczyzn w tym zakresie. Dotychczas bowiem to właśnie mężczyźni krócej poszukiwali pracy niż kobiety. Wg danych z ostatniego roku średni czas poszukiwania pracy przez mężczyzn był o 2 miesiące dłuższy niż w przypadku kobiet. Mieszkańcy miast dłużej poszukiwali pracy niż mieszkańcy wsi, jednak różnica czasu poszukiwania pracy wg miejsca zamieszkania nie jest duża (12,8 dla mieszkańców miasta i 12 dla mieszkańców wsi). Zróżnicowanie pomiędzy tymi dwiema grupami mieszkańców jest zbliżone do sytuacji w Polsce, gdzie różnica wynosi 0,7 miesiąca, jednak na niekorzyść mieszkańców wsi.

Wykres 11 Czas poszukiwania pracy – porównanie województwa lubelskiego z średnią dla Polski

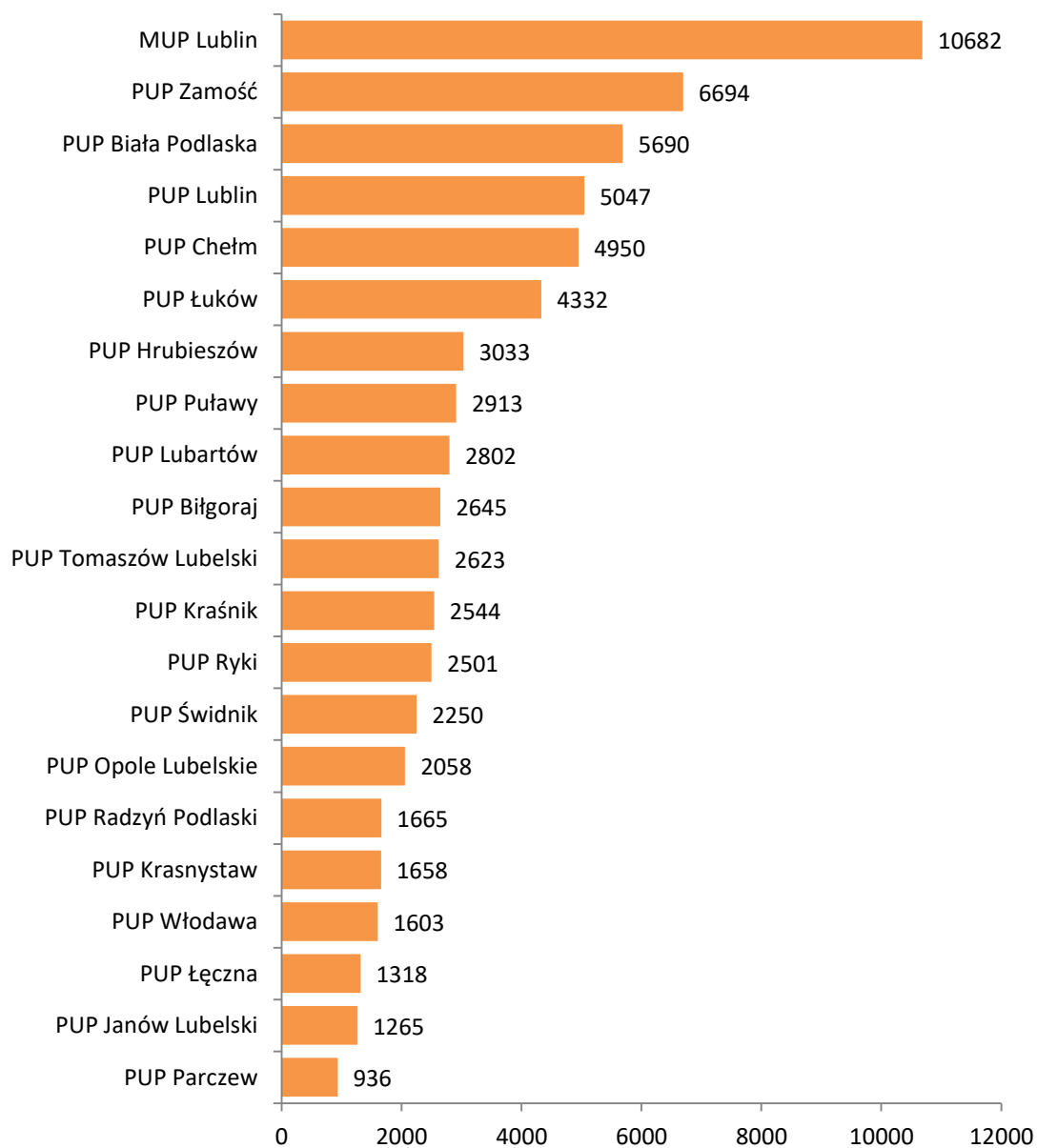

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

¹² Analiza sytuacji na rynku pracy województwa lubelskiego w 2017 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie 2018, str. 25 - 26

W 2017 roku do powiatowych urzędów pracy województwa lubelskiego zgłoszono łącznie 69.209 ofert pracy. Spośród nich prawie połowę (29.112) stanowiły oferty subsydiowane. Należy podkreślić, że istniały znaczące różnice pomiędzy ogólną liczbą ofert pracy zgłaszanych do poszczególnych urzędów pracy – najmniej było ich w przypadku PUP w Parczewie (936), najwięcej w MUP w Lublinie (10.682)¹³.

Wykres 12 Oferty pracy składane do PUP z terenu województwa lubelskiego w 2017 roku

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie

O zapotrzebowaniu na pracę w ujęciu zawodów wg. klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy, świadczą przeprowadzane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie doroczne badania pod nazwą „Barometr zawodów”. Edycja badania dla 2018 roku pozwoliła na sporządzenie listy zawodów nadwyżkowych i deficytowych. Zidentyfikowano także

¹³ Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie.

najczęstsze przyczyny występowania zawodów deficytowych. Zgodnie z wynikami tego badania należą do nich następujące uwarunkowania:

- w powiecie całkowicie brakuje osób z kwalifikacjami w danym zawodzie. Bardzo często osoby pochodzące z danego powiatu kształcą się poza tym miejscem i nie powracają tam do pracy, szukając zatrudnienia w innym, większym mieście (w większości powiatów wskazywano na emigrację do Lublina lub Warszawy) lub za granicą.
- w powiecie brakuje osób spełniających wymagania pracodawców. Osoby poszukujące pracy posiadają niepełne kwalifikacje, nie posiadają odpowiednich lub aktualnych uprawnień, ich wiedza nie jest wystarczająca (np. w przypadku osób starszych często występuje brak znajomości aktualnych technologii, trendów itp.), nie znają w wystarczającym stopniu wymaganych języków obcych, brak im doświadczenia zawodowego, znajomości danej branży lub innych kompetencji wymaganych w określonym zawodzie. W tym przypadku rozwiązaniem dla osób poszukujących pracy posiadających dany zawód jest uzupełnienie posiadanych luk kwalifikacyjnych/kompetencyjnych. Informacja o istnieniu zawodu deficytowego, w którym pracodawcy mają problem ze znalezieniem osób posiadających konkretne umiejętności i uprawnienia, może być także istotna dla poszukujących pracy, którzy co prawda posiadają inny zawód, ale są gotowi się przekwalifikować. . Zgodnie z zamieszczonymi na stronie barometr.zawodow.pl przyczynami występowania deficytów w przypadku wielu zawodów związanych ze szkolnictwem zawodowym jest brak umiejętności praktycznych (wynikających z programu nauczania i niewielkiej liczby zajęć praktycznych, w tym także w formie praktyk).
- w powiecie brakuje młodych osób posiadających wykształcenie w danym zawodzie, gdyż brak jest obecnie w okolicy szkoły przygotowującej do jego wykonywania lub w ogóle nie istnieje już kształcenie w danym zawodzie, a osoby starsze skończyły lub w najbliższym czasie będą kończyć swoją aktywność zawodową.
- część osób nie posiada możliwości podjęcia pracy ze względu na wiek i związany z nim stan zdrowia – w niektórych zawodach znaczną część stanowią osoby starsze, które nie są w stanie podjąć zatrudnienia ze względu na charakter pracy (np. krawcy i pracownicy produkcji odzieży – potrzebny jest dobry wzrok oraz ogólna kondycja fizyczna, a zawód wiąże się z pracą w pozycji przyczyniającej się do chorób kręgosłupa).
- brak zainteresowania pracą w zawodzie wyuczonym – często ludzie, wybierając kształcenie, podejmują nie do końca przemyślane decyzje, a w późniejszym okresie specyfika pracy w danym zawodzie im nie odpowiada i poszukują zatrudnienia w innych obszarach rynku pracy.
- część osób podejmuje zatrudnienie w postaci nierejestrowanej i nie są zainteresowane pracą na podstawie umowy, gdyż w ten sposób otrzymywałyby niższe wynagrodzenie lub utraciły wpływy z określonych form wsparcia. Pracownicy niektórych urzędów pracy sugerowali, że wsparcie socjalne wpływa na zwiększenie

„szarej strefy” (czasami to sami pracujący są zainteresowani takim rodzajem pracy lub obniżeniem oficjalnie uzyskiwanych dochodów pochodzących z umowy na rzecz „dodatkowych rozliczeń”, gdyż takie rozwiązanie jest dla nich korzystniejsze w kontekście możliwości uzyskania innej pomocy). Zdaniem respondentów praca nierejestrowana dotyczy najczęściej zawodów związanych z branżą budowlaną, rolnictwem, ogrodnictwem, opieką nad dziećmi lub osobami starszymi, naprawą pojazdów dostawczych oraz gastronomią.

- w niektórych zawodach pracodawcy poszukują przede wszystkim osób posiadających orzeczenie o co najmniej umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (np. pracownicy ochrony fizycznej, sprzątaczkę i pokojowe), a osoby takie nie są zainteresowane podjęciem pracy na oferowanych warunkach lub nie są w stanie podjąć aktywności zawodowej.
- brak jest zainteresowania podejmowaniem pracy w określonych zawodach. Zgodnie z wypowiedziami respondentów w zależności od zawodu występują tu różne powody braku motywacji do podjęcia pracy w danym – konkretnym zawodzie lub stanowisku pracy.

Odsetek zawodów ocenionych jako deficytowe w prognozie na rok 2018 jest nieznacznie niższy w stosunku do prognozy na rok 2017 (2018 – 19,8%, 2017 – 23,4%). Kształt czołówki zestawienia jest podobny do tego z poprzedniej edycji badania – dziewięć na dziesięć zawodów także rok wcześniej znalazło się w zestawieniu zawodów deficytowych. Na czele zestawienia zawodów deficytowych znajduje się zawód **kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych**, oceniony jako deficytowy we wszystkich powiatach województwa lubelskiego. Warto jednak zwrócić uwagę, że jest to przykład zawodu, w którym trudności w znalezieniu kandydata do pracy nie wynikają tylko z niewielkiej liczby osób posiadających określone kwalifikacje i doświadczenie, ale także z braku zainteresowania podjęciem pracy na oferowanych przez pracodawcę warunkach (duże znaczenie ma tutaj niekonkurencyjne wynagrodzenie). Zawodami, które w poprzedniej prognozie nie znajdowały się w grupie zawodów najczęściej ocenianych jako deficytowe, są **kucharze oraz operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych**¹⁴. Tabela 11 prezentuje zawody ocenione jako deficytowe w największej liczbie powiatów.

¹⁴ Cyt. za Barometr zawodów..., str. 15 - 16

Tabela 11 Zawody deficytowe w największej liczbie powiatów w województwie lubelskim

Zawód	Liczba powiatów, w których zawód jest deficytowy
kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	24
kierowcy autobusów	22
Piekarze	20
samodzielni księgowi	19
szefowie kuchni	18
pielęgniarki i położne	17
Kucharze	17
Spawacze	16
operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych	15
diagności samochodowi	14
Fryzjerzy	14

Źródło: *Barometr zawodów 2018. Raport podsumowujący badanie w województwie lubelskim.*

Inną istotną grupą zawodów są zawody nadwyżkowe. Są one grupą, która z perspektywy instytucjonalnej stanowi istotny problem, gdyż na rynku pracy znajduje się znacznie więcej osób poszukujących pracy niż wynosi na nią zapotrzebowanie. Taki stan rzeczy wymaga podejmowania wielu działań mających na celu zbliżenie popytu do podaży. Oznacza to, że z jednej strony konieczne jest podejmowanie bieżących działań mających na celu zwiększenie szans zatrudnieniowych osób już posiadających zawód nadwyżkowy, np. pomoc w przekwalifikowaniu, umożliwienie zdobycia doświadczenia zawodowego (np. poprzez staż) czy zmianę miejsca zamieszkania na takie, w którym jest praca dla danej osoby (bon na zasiedlenie). Z drugiej strony potrzeba odpowiedniego informowania społeczeństwa na temat bieżącej sytuacji na rynku pracy, tak aby osoby planujące swoje kształcenie mniej licznie wybierały w przyszłości zawody uznawane za nadwyżkowe. W tym celu konieczne jest podejmowanie powiązanych ze sobą działań. Podstawą jest prowadzenie badań rynku pracy, mających na celu uzyskanie rzetelnych informacji na temat zapotrzebowania na określone zawody i specjalności występującego na regionalnym rynku pracy. Kompletna wiedza może zostać później wykorzystana zarówno przez doradców zawodowych, którzy mogą dzięki temu wspierać osoby planujące swoją karierę zawodową, jak i właściciele firm szkoleniowych oraz władze szkół i uczelni, którzy odpowiedzialni są za przygotowywanie oferty edukacyjnej (istotna jest tutaj zarówno liczba absolwentów, którzy mogą uzyskać dane kwalifikacje, jak i sama treść programu zajęć). Ważne jest także zwiększenie świadomości wagi podejmowanych decyzji dotyczących wyboru szkoły, jako wyborów determinujących późniejsze szanse zatrudnieniowe. To właśnie brak tej świadomości, zdaniem uczestników badania, bardzo często wpływał na późniejsze trudności osób nieposiadających zatrudnienia (gdy młodzi ludzie wybierali zawód, w którym istnieje znaczna konkurencja, lub taki, którym sami nie byli zainteresowani, przez co ostatecznie nie chcieli pracować w danym zawodzie). Należy podkreślić, że istnieją dwa rodzaje nadwyżek i każdy daje inne szanse na znalezienie pracy. Pierwszy to taki, kiedy zapotrzebowanie na zawód w danym powiecie w ogóle nie

występuje: brak jest szans na znalezienie pracy; w przypadku części ocen taka sytuacja była wynikiem wycofania określonej technologii lub likwidacji zakładu pracy, w którym kiedyś zatrudniona była znaczna liczba osób posiadających określone kwalifikacje (oba przypadki dotyczą głównie osób starszych). Drugi rodzaj nadwyżki to sytuacja, gdy zapotrzebowanie na zawód jest niewielkie w stosunku do liczby osób zainteresowanych podjęciem pracy. Wtedy istnieją szanse uzyskania zatrudnienia, ale należy być bardzo konkurencyjnym pod względem posiadanych kwalifikacji, kompetencji miękkich oraz doświadczenia zawodowego. W tym przypadku najczęściej problemem jest niedostosowana liczba osób kształcących się w danym zawodzie w stosunku do zapotrzebowania pracodawców. pZgodnie z prognozami ekspertów (na rok 2018) 12,2% ocen dotyczyło zaklasyfikowania zawodów do grupy nadwyżkowych. Zestawienie zawodów uznanych w największej liczbie powiatów jako nadwyżkowe prezentuje tabela 12.

Tabela 12 Zawody nadwyżkowe w największej liczbie powiatów w województwie lubelskim

Zawód	Liczba powiatów, w których zawód jest nadwyżkowy
pedagodzy	23
ekonomiści	22
specjaliści administracji publicznej	20
filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy	19
pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej	19
specjaliści technologii żywności i żywienia	18
specjaliści rolnictwa i leśnictwa	17
socjologowie i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych	16
nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących	15
rolnicy i hodowcy	13

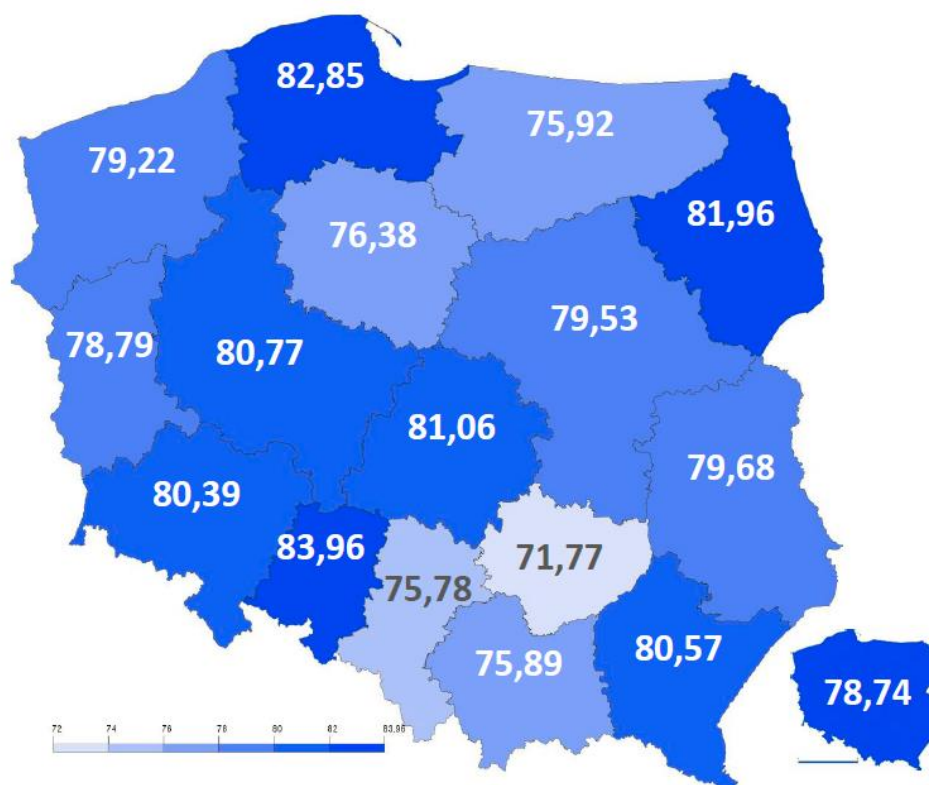
Źródło: *Barometr zawodów 2018. Raport podsumowujący badanie w województwie lubelskim.*

Wskaźniki efektywności kosztowej i zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowej

W 2016 roku dzięki wsparciu programów aktywnej polityki rynku pracy **zatrudnienie uzyskało 19.770 osób**. Łącznie we wszystkich aktywnych formach aktywizacyjnych wzięło udział 30.096 bezrobotnych, z czego 24.811 osób ukończyło przewidzianą dla nich ścieżkę uczestnictwa (82,4%). Województwo lubelskie od wielu lat należy do grupy województw, które notują wskaźniki efektywności podstawowych instrumentów rynku pracy powyżej średniej krajowej. W 2016 roku uplasowało się na 8 pozycji, a **wskaźnik efektywności zatrudnieniowej przyjął wartość 79,86%**. Najwyższy wskaźnik osiągnięto w województwie opolskim – 83,96%, najniższy natomiast w województwie świętokrzyskim – 71,77%. Średnia ogólnopolska efektywność wyniosła 78,74%. Pamiętać jednak należy, że wg danych za rok

2014 osiągnięto efektywność zatrudnieniową na poziomie 82,2% co pozwoliło wówczas regionowi uplasować się na drugiej lokacie, tuż za województwem opolskim¹⁵.

Mapa 2 Efektywność zatrudnieniowa podstawowych form aktywizacji zawodowej w Polsce wg województw w roku 2016

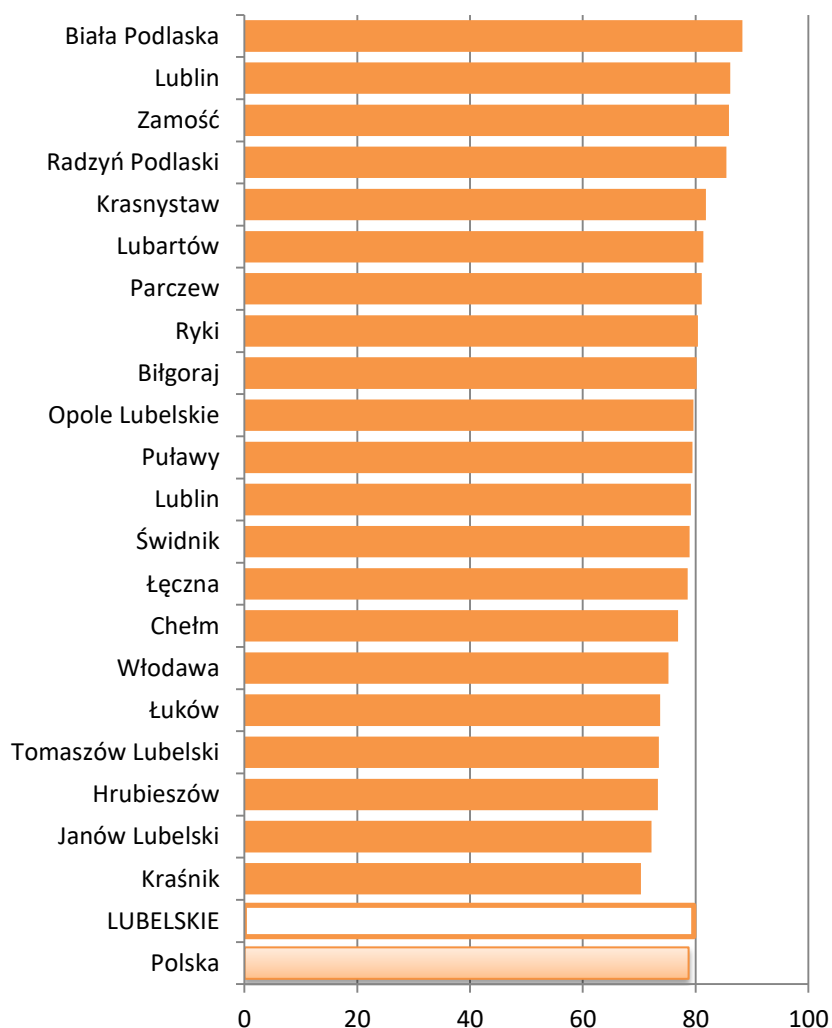

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Najwyższą stopę ponownego zatrudnienia osoby bezrobotnej osiągnięto w PUP w Białej Podlaskiej (88,29%). Zbliżone wskaźniki zrealizowano w PUP w Lublin (86,16%), PUP w Zamościu (85,94%), PUP w Radzynie Podlaskim (85,48%). Najniższa skuteczność zatrudnieniowa aktywnych instrumentów rynku pracy zanotowana została natomiast w PUP w Kraśniku (70,34%) i Janowie Lubelskim (72,18%). Efektywność kosztowa wsparcia przez PUP z terenu całej Polski, tj. koszt utworzenia jednego miejsca pracy (uzyskania zatrudnienia) wyniósł 11.291,01 zł. W województwie lubelskim tzw. koszt ponownego zatrudnienia osoby bezrobotnej wyniósł natomiast **10.982,88 zł**, co jest konsekwencją wysokiej skuteczności realizowanych instrumentów rynku pracy (8 pozycja w kraju). Wskaźniki efektywności kosztowej dotyczące poszczególnych form aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych są jednak mocno zróżnicowane. Najniższa wartość wskaźnika efektywności kosztowej została uzyskana w wyniku aktywizacji w formie szkoleń. Natomiast najwyższa efektywność kosztowa dotyczy tworzenia nowych miejsc pracy w formie dofinansowania podejmowania działalności gospodarczej i refundacji wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy, co wynika z wysokiego kosztu uczestnictwa w tej formie wsparcia.

¹⁵ Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2016 r., MRPiPS, Warszawa 2017, str. 15

Wykres 13 Efektywność podstawowych aktywnych form aktywizacji bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego w 2016 roku

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Skuteczność **szkoleń** przygotowujących do wykonywania zawodu wyniosła w województwie lubelskim **54,82%** przy średniej dla kraju równej 52,53%. Najlepsze wyniki w tym zakresie osiągnięto w województwie opolskim (73,27%), a najniższą efektywność szkoleń zanotowano w województwie świętokrzyskim (37,23%). Koszt ponownego zatrudnienia za wykorzystaniem instrumentów szkoleniowych wyniósł w województwie lubelskim nieco ponad 4,9 tys. zł i jest to 5. wynik w kraju. Najniższe koszty efektywności osiągnęło województwo opolskie (3,6 tys. zł), natomiast najwyższe w województwie świętokrzyskim (8,5 tys. zł). Różnica pomiędzy skrajnymi województwami wynosi ponad 5 tys. zł.

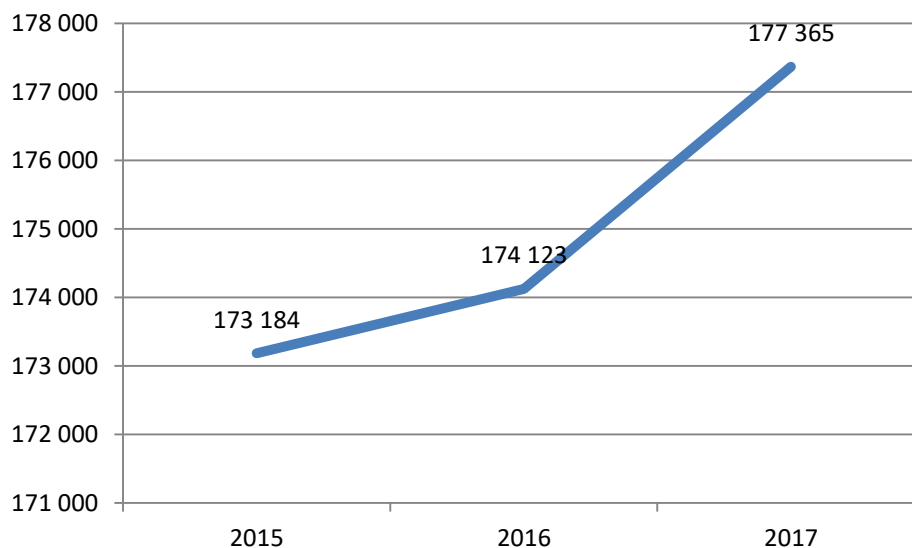
Efektywność zatrudnieniowa **prac interwencyjnych** kształtowała się na wysokim poziomie, jednak województwo osiągnęło wyniki poniżej średniej dla kraju (12 miejsce w Polsce). Wskaźnik efektywności dla tej formy aktywizacji wyniósł bowiem **84,13%** przy średniej dla Polski wynoszącej 86,10%. W przypadku **robót publicznych** skuteczność mierzona uzyskaniem zatrudnienia wyniosła natomiast **89,57%** i był to najlepszy wynik w Polsce (średnia 79,98%). Wyniki powyżej średniej uzyskano także w przypadku organizacji **staży**

zawodowych, dla których wskaźnik ten przyjął wartość **82,08%** - 7. miejsce wśród polskich województw (średnia krajowa 80,39%). Spośród wszystkich instrumentów aktywizacyjnych najlepsze efekty zatrudnieniowej uzyskuje się za pomocą **dotacji na rozwój przedsiębiorczości**. Wynik osiągnięty przez powiatowe przędy pracy z terenu województwa lubelskiego nie są jednak najwyższe. Osiągnięto przedostatnie miejsce spośród wszystkich regionów (**91,08%**). Najlepszy wynik osiągnięto w województwie pomorskim (96,83%), a najniższa efektywność odnotowana została w województwie świętokrzyskim (89,42%). Średnia dla całego kraju wyniosła 93,79%. Najniższy koszt doprowadzenia do zatrudnienia jednej osoby uzyskano w województwie wielkopolskim (16.631,81zł), natomiast najwyższą wartość odnotowano w województwie łódzkim (26.946,26zł). W województwie lubelskim średni koszt sukcesu tej formy wsparcia plasował się na 14. miejscu pośród wszystkich regionów Polski i wyniósł 22.303,35 zł¹⁶.

Podmioty gospodarki narodowej w województwie lubelskim

W 2017 roku w województwie lubelskim funkcjonowało 177.365 podmiotów gospodarczych. W odniesieniu do roku 2015 liczba podmiotów zwiększyła się o 4.181 (wzrost o niespełna 2,5%). W roku 2017 wyrejestrowano z rejestru 12.328 podmiotów, a zarejestrowano 15 998 – saldo wyrejestrowań / zarejestrowani wyniosło 3.670 podmiotów. Wskaźnik nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł **75**, natomiast wskaźnik podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON na 10 tys. ludności przyjął wartość – **58** (różnica 17).

Wykres 14 Zmiany w liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie lubelskim w latach 2015 - 2017

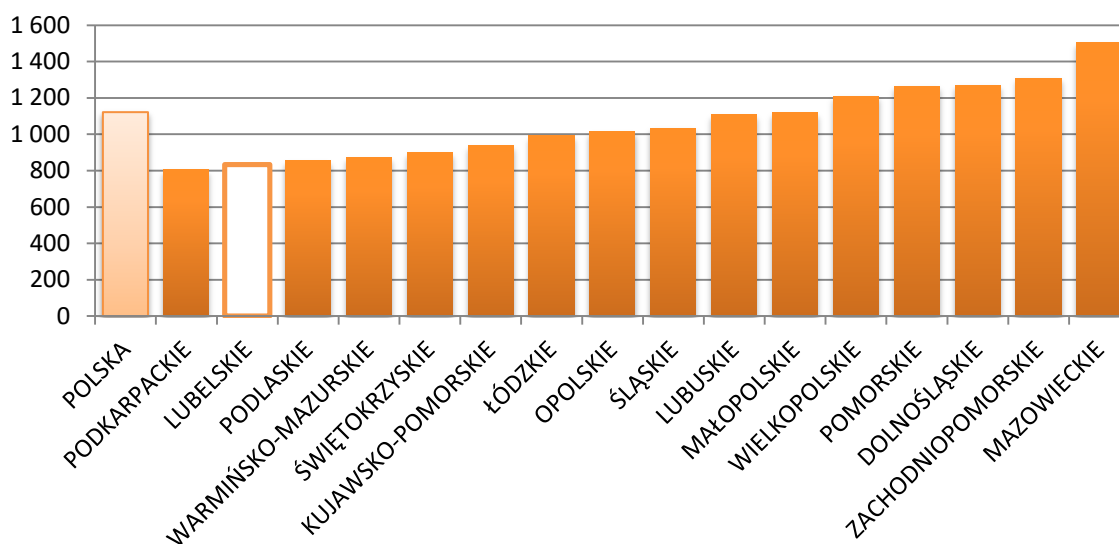
Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

W ubiegłym roku **na 10 tys. ludności przypadało 834 podmioty** gospodarcze widniejące w systemie REGON (o 25 więcej niż miało to miejsce w 2015 roku). W stawce wszystkich województw w Polsce pod tym względem region osiągnął przedostatnie miejsce. Niższy poziom analizowanego wskaźnika zanotowano jedynie w województwie podkarpackim

¹⁶ Tamże

(803). Najwięcej podmiotów na 10 tys. mieszkańców było w województwie mazowieckim (1.503). Wysoką wartość wskaźnika osiągnięto także w województwach: zachodniopomorskim (1.308), dolnośląskim (1.271), pomorskim (1.264) i wielkopolskim (1.210). Średni wynik dla Polski wyniósł 1.121 podmiotów na 10 tys. mieszkańców.

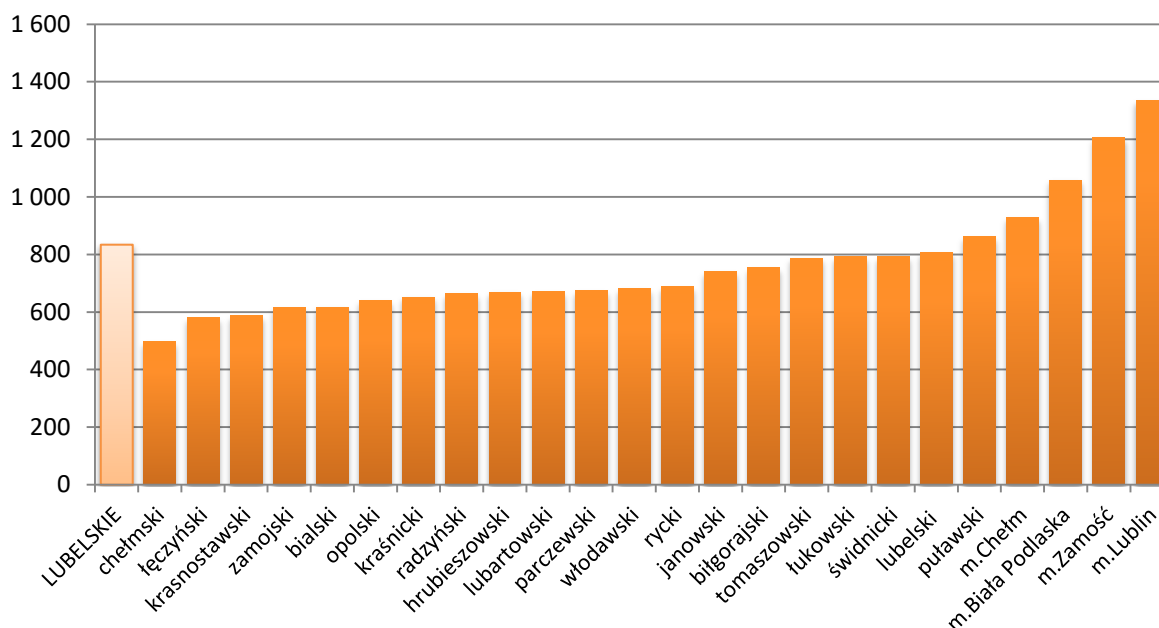
Wykres 15 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców – lubelskie na tle regionów w Polsce

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Tylko 5 powiatów przekroczyło średnią wojewódzką. Były to przede wszystkim miasta na prawach powiatu tj.: Lublin (z najwyższym poziomem wskaźnika wynoszącą 1.335), Zamość (1.205), Biała Podlaska (1.059) i Chełm (928) oraz powiat puławski (863). Dwa powiaty: miasto Chełm i Lublin przekraczają tym samym uśrednioną wartość wskaźnika dla Polski (1089). Na przeciwległym biegunie znajdują się powiaty chełmski (499), łęczyński (581) i krasnostawski (587).

Wykres 16 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców - zróżnicowanie wewnątrzregionalne

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>Rynek pracy województwa lubelskiego charakteryzuje się sezonowym wzrostem zapotrzebowania na siłę roboczą, przy czym mężczyźni korzystają z pojawiających się wolnych miejsc pracy w znacznie wyższym stopniu niż ma to miejsce w przypadku kobiet, co może być powiązane z charakterem tych miejsc pracy (praca w sektorze budownictwa, w rolnictwie). Różnica pomiędzy wskaźnikiem zatrudnienia mężczyzn i kobiet wyniosła w II kwartale 2018 roku aż 17,1 pp.</p>	<p>Sytuacja w województwie wymaga podejmowania dodatkowych interwencji ukierunkowanych na wzrost wskaźnika zatrudnienia, zmniejszanie się obszaru bierności zawodowej i aktywności, w tym w szczególności osób w wieku produkcyjnym. Trzeba jednocześnie podejmować bardziej usilne działania w zakresie zwiększenia aktywności zawodowej kobiet, gdyż relatywnie ich sytuacja na rynku pracy się pogarsza.</p> <p>Aktywna polityka rynku pracy powinna zostać ukierunkowana na wzrost wskaźnika zatrudnienia osób pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy w</p>	<p>Rekomenduje się wykorzystanie w kolejnych latach działań finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego na realizację przedsięwzięć, których celem jest aktywizacja zawodowa osób biernych zawodowo, zarówno zarejestrowanych bezrobotnych, jak i pozostających bez pracy. Przy czym działania te powinny się skupiać na zwiększaniu zdolności do zatrudnienia grup osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób o niskim poziomie wykształcenia, osób powyżej 50 roku życia (w tej grupie w szczególności wsparcie</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
	<p>tym kobiet, osób z niepełnosprawnościami a także osób powyżej 50 roku życia. Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy powinny być wspierane priorytetowo w kontekście interwencji ukierunkowanej na walkę z bezrobociem i jego skutkami.</p>	<p>powinno być udzielane dla mężczyzn), osób długotrwale bezrobotnych.</p> <p>Priorytetowe traktowanie ww. grup bezrobotnych i niepracujących powinno mieć odzwierciedlenie w kryteriach służących podejmowaniu decyzji o udzieleniu wsparcia.</p>
<p>W strukturze osób zatrudnionych wg sektorów ekonomicznych zaznacza się wyraźnie dominacja pracujących w sektorze rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (44,52%), co zdecydowanie odbiega od danych ogólnopolskich (ponad 20 pp. mniej). Wyraźne dysproporcje występują także w przypadku zatrudnienia w podmiotach prowadzących działalność w sektorze przemysł i budownictwo (16,30% w regionie i 26,94 w Polsce) oraz w sektorze handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa (12,79% w województwie oraz 19,65% w przypadku Polski). Pracujących w sektorze działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości było 2,34% natomiast w pozostałych usługach 24,05%.</p>	<p>Wsparcie zmian w niekorzystnej strukturze zatrudnienia pracowników na terenie województwa poprzez tworzenie miejsc pracy poza sektorem rolnictwa, w tym przede wszystkim w usługach i przemyśle.</p>	<p>Ustanowienie kryteriów wyboru projektów lub ogłoszenie specjalnych konkursów ukierunkowanych na wsparcie osób odchodzących z pracy w rolnictwie na rzecz sektorów budownictwa, przemysłu i usług.</p> <p>Preferowanie projektów z zakresu rozpoczęcia działalności gospodarczej ukierunkowanych na powstawanie nowych podmiotów w sektorach: budownictwo, przemysł i usługi.</p>
<p>Na koniec 2017 r. w powiatowych urzędach pracy</p>	<p>Wsparcie świadczone w obszarze rynku pracy</p>	<p>Wykorzystanie w systemie wsparcia kryteriów</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>województwa lubelskiego zarejestrowanych było 81.221 osób. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się w stosunku do 2015 roku o 26.669 osób.</p> <p>Stopa bezrobocia od kilku lat systematycznie maleje, jednak nieco wolniej niż w odniesieniu do danych uśrednionych dla całego kraju. Oznacza to, że województwo nie nadrabia dystansu do regionów najbardziej rozwiniętych, a dysproporcje mają tendencje do pogłębiania się.</p>	<p>powinno zostać ukierunkowane na te obszary, które w szczególności są dotknięte są bezrobociem, jak również powinno być planowane i realizowane w sposób zindywidualizowany, dopasowane do predyspozycji, potrzeb i preferencji zawodowych osób korzystających z różnych form aktywnej polityki rynku pracy z uwzględnieniem potrzeb pracodawców i regionalnego rynku pracy.</p>	<p>preferujących interwencję na rynku pracy w powiatach o najwyższym stopniu bezrobocia z uwzględnieniem potrzeb lokalnego rynku pracy.</p> <p>Zagwarantowanie poprzez kryteria wyboru projektów, które zakładają realizację zindywidualizowanego wsparcia, z uwzględnieniem potrzeb, problemów, predyspozycji i preferencji zawodowych każdego uczestnika i każdej uczestniczki projektu.</p>
<p>Bezrobotni mieszkańcy województwa lubelskiego dłużej poszukują pracy niż mieszkańcy pozostałych regionów (o 2,2 miesiąca), przy czym mężczyźni z regionu potrzebowali więcej czasu na znalezienie pracy (o 2 miesiące) niż miało to miejsce w przypadku kobiet.</p>	<p>Wzmocnienie systemu pośrednictwa pracy i skrócenie czasu poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne.</p>	<p>Organizacja wsparcia dla osób bezrobotnych powinna opierać się na szczegółowej diagnozie predyspozycji, potencjałów, preferencji zawodowych i potrzeb zarówno uczestników projektów, pracodawców, jak i regionalnego rynku pracy, co powinno mieć odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektu (np. poprzez uwzględnienie zawodów deficytowych na regionalnym rynku pracy).</p>
<p>W 2017 roku 766 tys. osób należało do grupy biernych zawodowo, z czego 61,6% stanowiły kobiety. Głównym powodem bierności na rynku pracy jest emerytura. Na drugim miejscu wśród przyczyn bierności zawodowej znajduje się pobieranie nauki lub uzupełnianie kwalifikacji. Trzecim głównym powodem</p>	<p>Należy tworzyć warunki do jak najdłuższej aktywności zawodowej poprzez eliminację lub ograniczenie głównych przyczyn bierności zawodowej, tj.: a) niwelowanie negatywnych skutków wystąpienia chorób i niepełnosprawności w ramach ukierunkowania wsparcia na większy udział osób z</p>	<p>Ukierunkowanie działań w ramach projektów na utrzymanie aktywności zawodowej osób powyżej 50 roku życia poprzez obowiązkowe uwzględnienie preferencji w doborze uczestników na poziomie każdego projektu.</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>bierności była choroba i niepełnosprawność. W dalszej kolejności podawano sprawowanie obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu, przekonanie o niemożności znalezienia zatrudnienia oraz wyczerpane znane możliwe sposoby poszukiwania pracy</p>	<p>niepełnosprawnościami w życiu społecznym i rynku pracy, b) przedwczesnego przechodzenia na emeryturę osób w wieku produkcyjnym, w szczególności osób w wieku uprawniającym do do uzyskania świadczeń przedemerytalnych i emerytalnych, c) ograniczania niewydolności systemu wsparcia rodziny w opiece nad osobami niesamodzielnymi oraz w opiece i wychowaniu dzieci (opieka żłobkowa, wychowanie przedszkolne).</p>	
<p>W 2017 roku na 10 tys. ludności przypadało 834 podmioty gospodarcze widniejące w systemie REGON (o 25 więcej niż miało to miejsce w 2015 roku). W stawce wszystkich województw w Polsce pod tym względem region osiągnął przedostatnie miejsce.</p>	<p>Działania aktywizacyjne osób bezrobotnych powinny być skoncentrowane przede wszystkim w powiatach, w których sytuacja na rynku pracy jest najtrudniejsza (charakteryzujących się wysoką stopą bezrobocia i niskim potencjałem tworzenia miejsc pracy). Działania te powinny być nakierowane na zdobywanie kwalifikacji, umiejętności i doświadczenia związanego z zawodami deficytowymi na lokalnym rynku pracy.</p>	<p>Uruchomienie dodatkowych środków ukierunkowanych na tworzenie nowych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.</p> <p>Wsparcie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w tworzeniu miejsc pracy – udzielanie wyższych dotacji osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą, które utworzą nowe miejsca pracy.</p>
<p>W związku z obniżaniem się liczebności osób pozostających bez pracy i gotowych do podjęcia zatrudnienia, pracodawcy napotykają na coraz większe trudności ze znalezieniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach, jednocześnie wydaje się, że wolne zasoby pracy (osoby bezrobotne,</p>	<p>System wsparcia osób bezrobotnych i poszukujących pracy powinien uwzględniać wymagania i oczekiwania pracodawców w zakresie kwalifikacji zawodowych i kompetencji poszukiwanych pracowników.</p>	<p>Premiowanie projektów zakładających i realizujących działania na rzecz osób bezrobotnych we współpracy z potencjalnymi pracodawcami w zakresie kierunków i sposobów przygotowania osób bezrobotnych lub niepracujących do podjęcia trwałego zatrudnienia (np. w ramach konsultacji</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>bierne zawodowo) nie są w stanie zaspokoić zapotrzebowanie pracodawców, szczególnie w odniesieniu do mężczyzn, których czas poszukiwania pracy jest dłuższy niż w przypadku kobiet.</p>		<p>programów szkoleniowych, poprzez udział w kształceniu praktycznym).</p>
<p>Wyniki badania Barometr zawodów wskazują brak dopasowania popytu do podaży na rynku pracy województwa lubelskiego. Istnieje znaczna liczba zawodów, w przypadku których liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców jest większa niż liczba wolnych miejsc pracy. Dotyczy to w znacznej mierze osób, które ukończyły ogólny, najczęściej humanistyczny lub społeczny, kierunek studiów, np. pedagodzy, ekonomiści, filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy. Istnieją także zawody, w których odczuwalny jest brak odpowiednich kandydatów do pracy. Jest to m.in. efektem zbyt małej liczby osób posiadających określone kwalifikacje, kompetencje czy doświadczenie zawodowe. Wśród wskazywanych problemów jest także brak umiejętności praktycznych osób, które nie nabyły ich w trakcie procesu edukacji (dotyczy to przede wszystkim osób, które</p>	<p>Niwelowanie liczby osób, które uzyskują zawody nadwyżkowe na korzyść zawodów deficytowych poprzez realizację badań zapotrzebowania na zawody, kwalifikacje, kompetencje oraz promocją ich wyników – szczególnie wśród dostawców zawodowych oraz uczniów.</p>	<p>Umożliwienie zdobywania kwalifikacji w ramach kursów i szkoleń prowadzących do uzyskania konkretnych uprawnień (np. umożliwiających obsługę sprzętu do robót ziemnych, prawo jazdy kat. C, C+E, D). W przypadku zawodów deficytowych efektywność kosztowa nie powinna być jedynym kryterium wyboru projektów.</p>

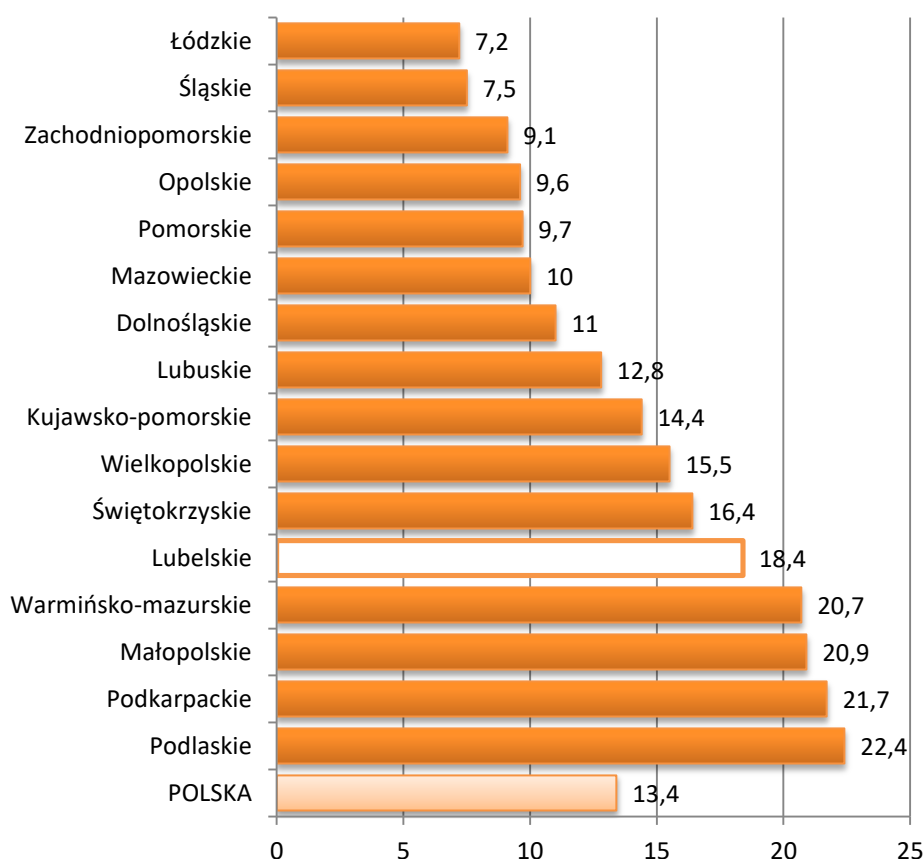
Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>ukończyły szkoły zawodowe). Należy także podkreślić, że część zawodów deficytowychdeficytów związana jest z zawodami, w których kwalifikacje można zdobyć w ramach relatywnie krótkich (choć często kosztownych) szkoleń (np. kierowcy samochodów ciężarowych, kierowcy autobusów, spawacze, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych), które i nie wymagają wieloletniej nauki w ramach kształcenia formalnego. W przypadku zawodów deficytowych efektywność kosztowa nie powinna być jedynym kryterium wyboru projektów.</p>		

1.3 INTEGRACJA SPOŁECZNA

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym

W 2017 rok **wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym** – mierzony jako odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej relatywnej granicy ubóstwa – w województwie lubelskim przyjął wartość **18,4%** (Polska 13,4%). W porównaniu do innych województw, lubelskie zajmuje 12 pozycję w kraju. Z części wschodniej Polski plasuje się na drugim miejscu, po województwie świętokrzyskim (16,4%). W województwie warmińsko-mazurskim wskaźnik przyjął wartość 20,7%, podkarpackim – 21,7%, a w podlaskim 22,4% i był to najgorszy wynik w Polsce. Najniższą wartość osiągnięto w województwie łódzkim – 7,2% oraz śląskim 7,5%.

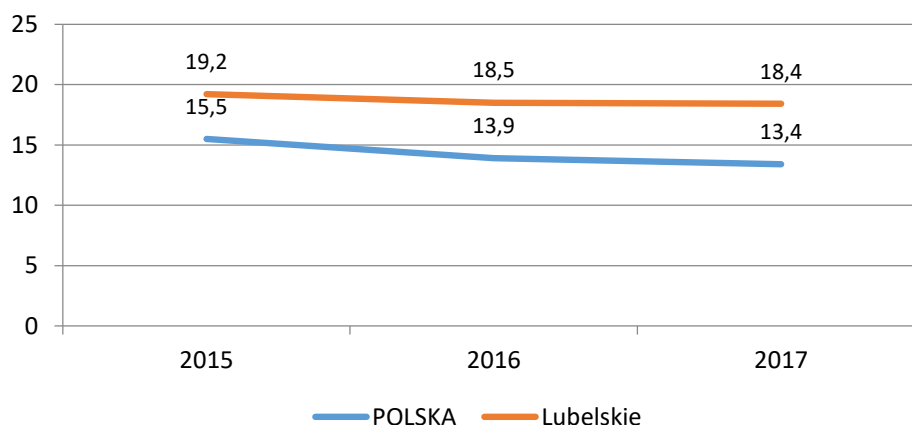
Wykres 17 Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym, porównanie międzyregionalne (dane w %)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

W stosunku do danych z roku 2015 sytuacja w regionie nieco się poprawiła – **wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym obniżył się o 0,8 punktu**, jednak zwraca uwagę fakt zmniejszenia dynamiki spadku wskaźnika w stosunku do roku 2016 (obniżenie tylko o 0,1 punktu), podczas gdy pozytywne zmiany wskaźnika wg danych dla Polski są bardziej zdecydowane.

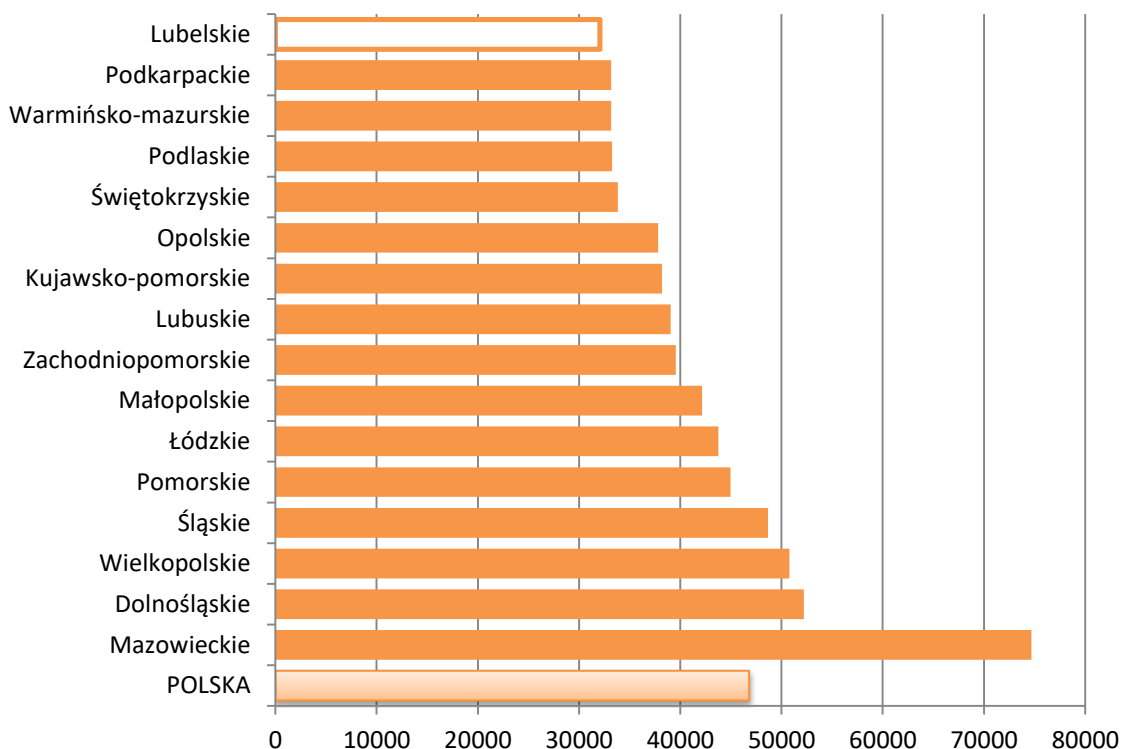
Wykres 18 Zmiany wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym w województwie lubelskim w latach 2015 – 2017 na tle danych dla Polski (dane w %)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca w województwie lubelskim w 2016 roku wyniósł **32.074 zł**, tj. **68,6% średniej krajowej** (46.792) i tylko 42,9% wskaźnika dla województwa mazowieckiego. Jest to najniższa wartość PKB na mieszkańca spośród wszystkich regionów w Polsce. Analiza tego wskaźnika wyraźnie uwidacznia różnice między regionami położonymi we wschodniej części Polski. 5 wschodnich regionów zanotowało najniższe wartości tego wskaźnika w 2016 roku.

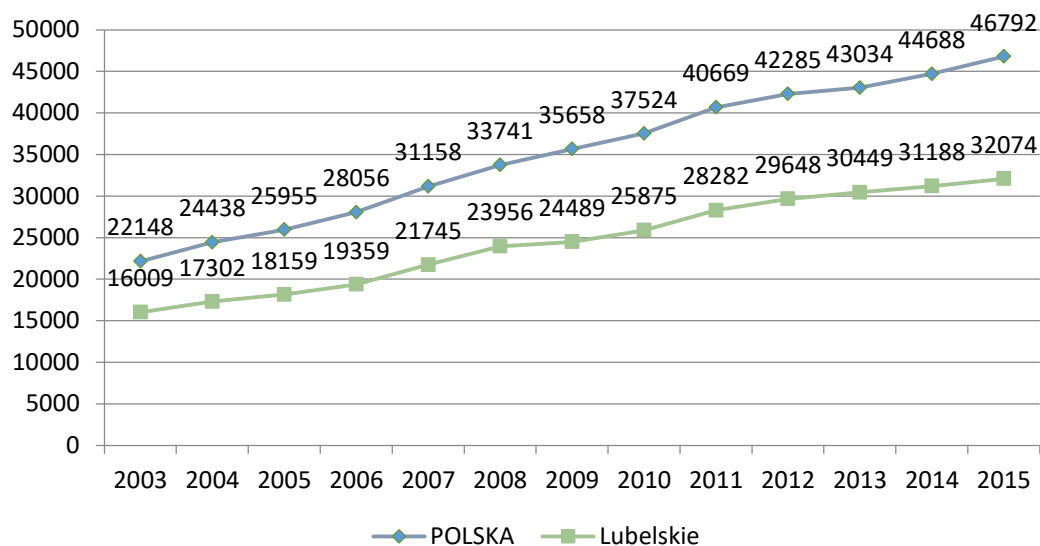
Wykres 19 PKB na jednego mieszkańca wg cen bieżących w roku 2015

Źródło: www.strateg.gov.pl

W stosunku do 2015 roku PKB na mieszkańca w województwie lubelskim wzrosło o kwotę 841 zł. W tym samym okresie kwota PKB na jednego mieszkańca zwiększyła się w Polsce średnio o kwotę 2.122 zł. (ponad dwuipółkrotnie więcej). Wypracowany w regionie PKB wzrastał systematycznie, jednak zauważyć można pogłębiającą się różnicę pomiędzy wartością wskaźnika dla województwa lubelskiego w odniesieniu do danych ogólnopolskich. Region nie rozwijał się tak dynamicznie, jak miało to miejsce w innych województwach. Na niskie wyniki PKB z pewnością wpływ ma niekorzystna struktura pracujących w gospodarce województwa lubelskiego ze stosunkowo dużym udziałem osób pracujących w rolnictwie i niższymi niż w kraju odsetkiem osób pracujących w przemyśle.

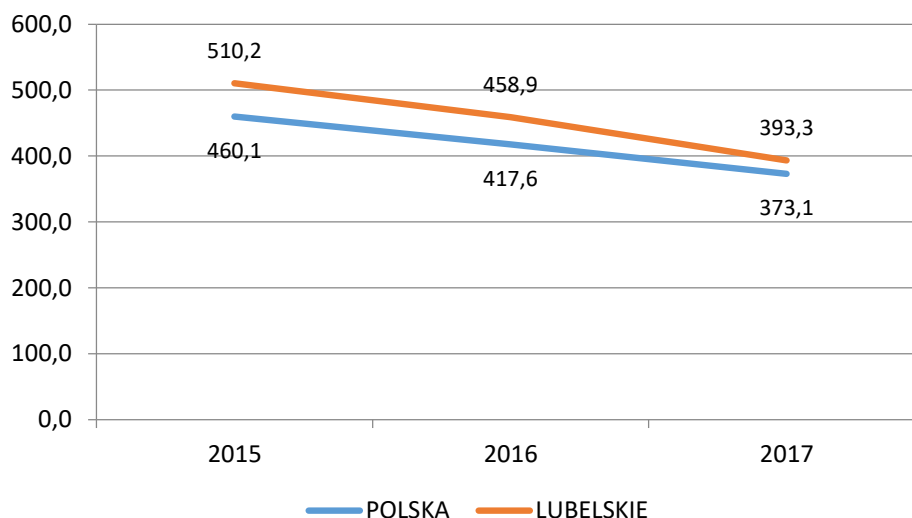
Wykres 20 Dynamika zmian wysokości PKB na jednego mieszkańca w cenach bieżących w województwie lubelskim w porównaniu do średnich danych dla Polski (dane w zł)

Źródło: www.strateg.gov.pl

Niewielkie zmiany dodatnie we wskaźniku PKB na jednego mieszkańca nie wpłynęły na poprawę sytuacji ekonomicznej ludności województwa lubelskiego mierzonej liczbą osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tysięcy mieszkańców. Liczba ta systematycznie zmniejszała się w ostatnich latach, a pomiędzy 2015 i 2017 r., w porównaniu do Polski, obniżała się zdecydowanie dynamiczniej, co powoduje, że województwo zbliża się do osiągnięcia średniej krajowej. Dane dotyczące zmian wartości wskaźnika związanego z pomiarem wykluczenia społecznego świadczą o tendencji malejącej. Przy rosnącym PKB na jednego mieszkańca należy się spodziewać, że w najbliższych latach w dalszym ciągu zasięg ubóstwa będzie się pomniejszał.

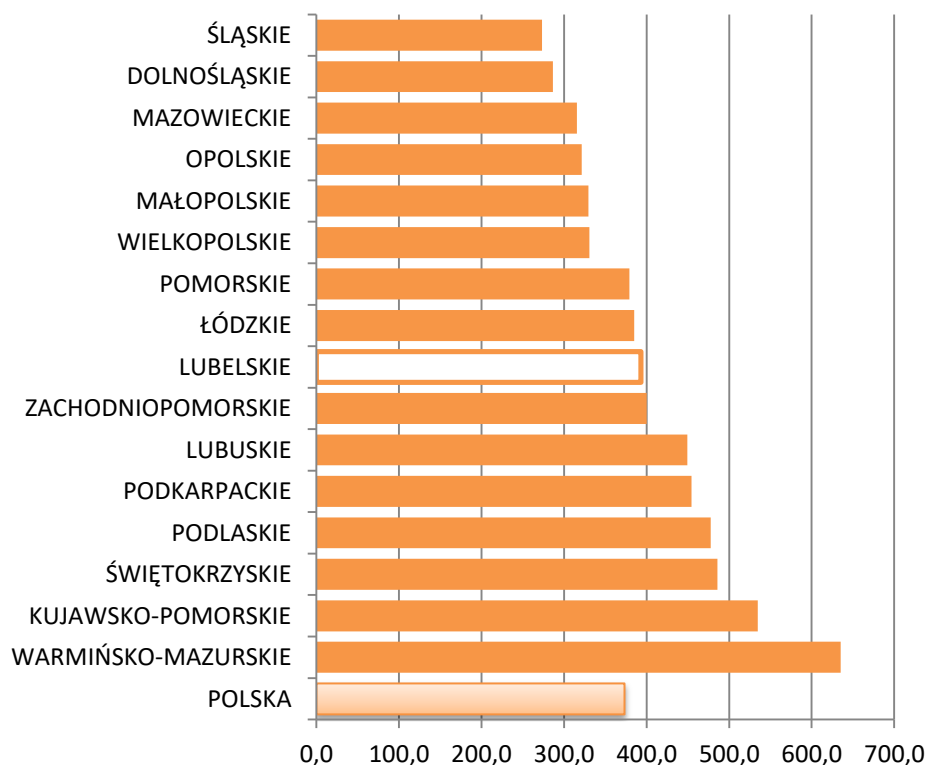
Wykres 21 Zmiany wskaźnika korzystających z pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w województwie lubelskim i w Polsce w latach 2015 – 2017

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wśród innych województw Polski region lubelski plasuje się w środku stawki. Najwyższy poziom wskaźnika odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (635,1) i kujawsko-pomorskim (534,5), najniższy w województwie śląskim (273,5), dolnośląskim (286,6), mazowieckim (315,5), opolskim (321,5), małopolskim (329,7) oraz w wielkopolskim (330,8).

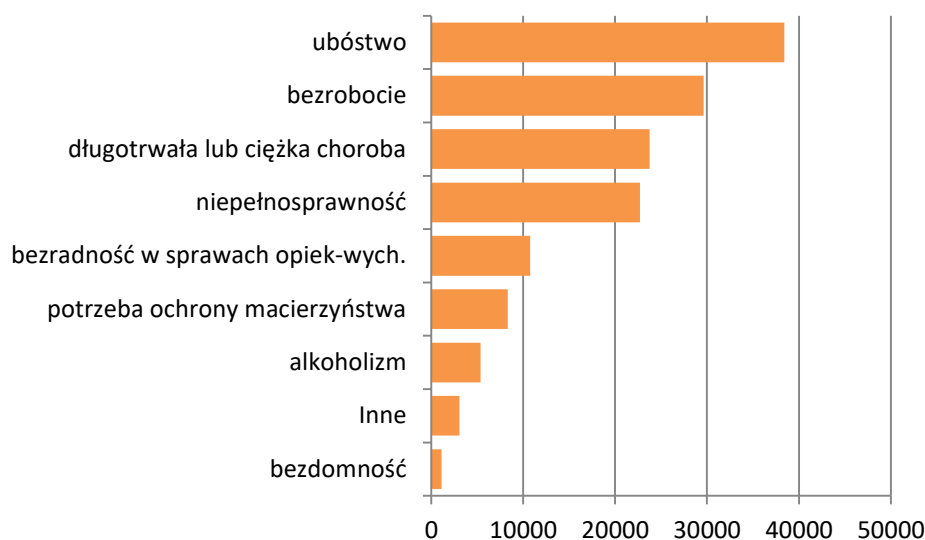
Wykres 22 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności – porównanie międzyregionalne (dane za rok 2017)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Do głównych przyczyn przyznawania świadczeń pomocy społecznej należały: ubóstwo i bezrobocie. W praktyce bardzo często oba te zjawiska ze sobą współwystępują, a wykluczenie społeczne ma charakter wielokrotny, tj. przyczyny trudnej sytuacji materialnej i życiowej klientów pomocy społecznej są złożone, utrudniając tym samym prowadzenie skutecznej interwencji w tym obszarze. Co więcej problemy związane z ubóstwem zazwyczaj nie dotyczą pojedynczych osób ale całych rodzin. Wiąże się to także z dziedziczeniem statusu osoby korzystającej ze wsparcia pomocy społecznej i uzależnieniem od tej pomocy.

Wykres 23 Główne powody korzystania z pomocy społecznej

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Jednocześnie należy zauważyć, że w roku 2016 liczba osób korzystających z pomocy społecznej na terenie województwa zmniejszyła się niemal we wszystkich kategoriach. Jedynie w przypadku bezdomności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby, liczba osób, którym przyznano świadczenia nieznacznie wzrosła (od kilku do kilkunastu osób). Wyjątkiem wśród przyczyn przyznawania pomocy są zdarzenia losowe, gdyż w stosunku do 2015 roku liczba osób objętych pomocą społeczną niemal się podwoiła (wartość w skali województwa: 648 - wzrost o 300).

Tabela 13 Główne przyczyny przyznawania świadczeń pomocy społecznej w powiatach województwa lubelskiego w 2016 roku

Nazwa	ubóstwo		potrzeba ochrony macierzyństwa		bezrobocie		niepełnosprawność		długotrwała lub ciężka choroba		bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego		przemoc w rodzinie		alkoholizm		narkomania		trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
	bialski	2 145	1 887	1 009	942	2 180	1 861	1 061	1 075	1 294	1 238	1 085	903	33	28	341	311	3	5	43
biłgorajski	1 671	1 592	582	467	1 116	971	1 085	1 039	1 198	1 155	569	485	48	35	299	243	5	7	28	29
chełmski	2 268	2 130	383	345	2 076	1 839	954	954	1 008	956	441	416	26	79	170	167	2	4	31	26
hrubieszowski	1 679	1 434	236	188	1 381	1 269	579	619	548	580	215	214	19	16	334	226	4	2	28	24
janowski	1 076	1 007	196	167	841	732	491	487	715	641	335	241	11	8	65	58	3	4	14	11
krasnostawski	1 589	1 441	253	223	1 545	1 358	732	810	1 010	1 019	327	261	49	68	247	227	2	4	31	18
kraśnicki	2 216	2 045	332	319	1 536	1 467	1 111	1 082	1 397	1 372	1 009	774	26	16	247	250	6	3	51	57
lubartowski	2 252	2 194	594	561	1 739	1 650	910	860	1 163	1 141	617	575	99	106	255	251	3	2	42	35
lubelski	1 995	1 864	839	753	1 641	1 401	1 329	1 294	1 302	1 250	931	807	58	37	212	195	3	1	59	40
łęczyński	961	924	163	155	604	559	525	494	404	409	352	343	38	36	187	217	3	3	28	27
łukowski	1 751	1 606	645	568	1 093	905	888	896	1 032	1 002	577	502	44	32	227	228	2	2	34	21
opolski	1 433	1 290	322	264	1 018	867	573	560	653	628	411	352	27	23	211	204	2	5	19	10
parczewski	1 146	1 051	204	203	962	849	536	506	833	777	354	308	13	9	136	116	1	2	21	18
puławski	1 769	1 610	424	305	1 398	1 220	1 353	1 319	1 033	934	1 039	824	157	188	398	314	30	25	72	48
radzyński	1 166	1 132	400	342	1 046	946	568	546	846	791	465	378	15	7	172	153	1	2	35	30
rycki	1 156	1 081	291	271	900	765	630	624	649	602	273	256	16	15	205	170	7	3	34	35

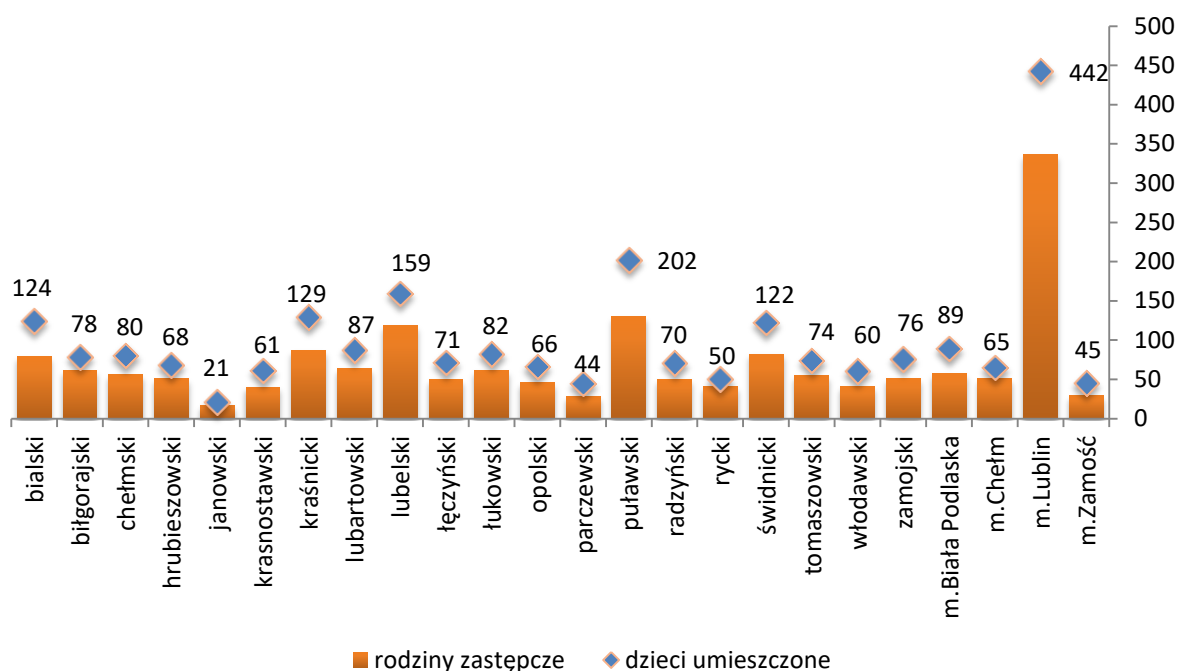
świdnicki	1 234	1 151	239	207	892	838	751	723	473	446	346	272	11	16	171	160	9	6	28	35
tomaszowski	1 755	1 454	479	365	1 659	1 484	881	837	1 148	1 078	467	390	77	27	125	122	7	6	57	40
włodawski	1 361	1 205	187	190	1 119	964	433	419	580	566	411	324	11	19	196	173	2	1	25	19
zamojski	1 902	1 682	491	467	1 826	1 621	898	872	886	825	497	417	16	10	134	115	1	0	36	33
m.Biała Podlaska	780	794	216	189	661	608	414	425	161	190	219	196	20	23	244	242	6	11	30	28
m.Chełm	1 354	1 264	152	124	1 125	1 013	917	930	1 134	1 158	485	411	30	26	90	96	8	5	37	20
m.Lublin	5 746	5 198	590	516	3 572	3 186	4 537	4 518	4 410	4 156	1 174	957	164	134	969	959	35	40	170	165
m.Zamość	1 418	1 376	202	206	1 301	1 260	779	811	795	826	234	171	22	16	184	169	4	2	80	72

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Piecza zastępcza

W 2017 roku w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem **1.780 rodzin zastępczych** różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem, które stanowiły 65% wszystkich rodzin. W rodzinach zastępczych umieszczonych było **2.607 dzieci** ogółem, z tego 1.516 w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonowało 16 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 111 dzieci¹⁷. 20 rodzin pełniło funkcję pogotowia rodzinnego w rodzinach tych umieszczono 86 dzieci¹⁸.

Wykres 24 Liczba rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Najwięcej rodzin zastępczych funkcjonowało w stolicy regionu, a najmniej w powiecie janowskim. W porównaniu do innych powiatów ziemskich piecza zastępcza jest stosunkowo dobrze rozwinięta w powiatach: puławskim, lubelskim, lubartowskim, kraśnickim i bialskim. Różnorakie formy rodzinnej pieczy zastępczej uzupełniała piecza instytucjonalna. W 2017 r. wykazano funkcjonowanie 85 placówek opiekuńczo – wychowawczych (o 26 więcej niż rok wcześniej). Wśród nich 38 przynależało do placówek typu rodzinnego. Łącznie placówki opiekuńczo – wychowawcze dysponowały 1.262 miejscami, w tym 301 miejscami w placówkach typu rodzinnego. Ogółem przebywało w nich 1.179 dzieci, w tym 204 w placówkach typu rodzinnego¹⁹. Zanotowany w stosunku do 2016 roku znaczący wzrost liczby placówek opiekuńczo – wychowawczych wynika z zastosowania zapisów art. 230 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mówiącym, że „liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, o których mowa w art. 229

¹⁷ Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2017, ROPS 2018, str. 49 – 50.

¹⁸ Tamże, str. 51.

¹⁹ Tamże, str. 66

przepis przejściowy ust. 1–3, po upływie okresu, o którym mowa w art. 229 przepis przejściowy ust. 8, nie dłużej jednak niż do dnia 1 stycznia 2021 r., nie może być wyższa niż 30”. Tym samym, dotychczas funkcjonujące placówki opiekuńczo – wychowawcze, w których przebywało powyżej 30 dzieci zostały podzielone na mniejsze jednostki. Według stanu na dzień 7 lipca 2017 roku w regionie w dalszym ciągu funkcjonowały **22 placówki o statutowej liczbie miejsc powyżej 14** (były to przede wszystkim placówki dysponujące 30 miejscami)²⁰.

- Placówki opiekuńczo – wychowawcze w województwie lubelskim wg rodzajów²¹:
- Placówki interwencyjne: 2 placówki (miasto Lublin i miasto Zamość), 44 miejsca pobytu całodobowego, 32 wychowanków (stan na 31.XII. 2017 r.). Liczba placówek w ostatnich trzech latach nie zmieniła się. Na stałym poziomie utrzymuje się także liczba miejsc dostępnych w placówkach typu interwencyjnego.
- Placówki łączące zadania: 20 placówek (chełmski, janowski, krasnostawski, łukowski, radzyński, włodawski, zamojski, m. Chełm, m. Lublin), 377 miejsc świadczenia usług społecznych w placówkach, 339 dzieci (stan na 31.XII. 2017 r.). Liczba placówek łączących zadania w 2017 r. w stosunku do roku 2015 wzrosła o 1. W związku z tym wzrosła także liczba miejsc świadczenia usług społecznych w tego typu placówkach (o 31). Według stanu na koniec roku liczba dzieci korzystających z pomocy była większa o 15.
- Placówki socjalizacyjne: 25 placówek (białski, krasnostawski, kraśnicki, lubelski, łączyński, łukowski, puławski, radzyński, świdnicki, zamojski, m. Lublin, m. Zamość), 546 miejsc, 545 dzieci korzystających (stan na 31.XII.2017 r.). Liczba placówek w stosunku do 2015 roku zmniejszyła się o 1, liczba miejsc zmniejszyła się o 32, natomiast liczba dzieci korzystających z tego typu pomocy obniżyła się o 87 (według stanu na koniec roku).
- Placówki rodzinne: 36 placówek (białski, biłgorajski, krasnostawski, kraśnicki, lubelski, łączyński, łukowski, puławski, radzyński, świdnicki, zamojski, m. Lublin, m. Zamość), 285 miejsc, 208 dzieci korzystających (stan na 31.XII.2017 r.). Liczba placówek typu rodzinnego wzrosła o 25 w stosunku do roku 2015, natomiast przyrost liczby miejsc nie jest aż tak dynamiczny, gdyż liczba ta wzrosła o 123 miejsca, co jest wynikiem zastosowania zmian w zasadach prowadzenia placówek, jak to wskazano wyżej. Dzieci umieszczonych w placówkach typu rodzinnego także było więcej w stosunku do roku referencyjnego, o 62 (stan na koniec roku 2017).

²⁰ Rejestr placówek opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego prowadzony na podstawie art. 186 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, www.lublin.uw.gov.pl

²¹ Na podstawie Banku Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży
Tabela 14 Placówki wsparcia dziennego w powiatach województwa lubelskiego w latach 2015 - 2017

	Placówki dziennego wsparcia			Osoby korzystające z PWD (31.XII)			Miejsca społecznych w PWD usług		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
POLSKA	2 905	2 907	2 917	76 379	73 426	74 059	87 478	85 162	83 640
LUBELSKIE	87	87	88	2 594	2 306	2 302	2 703	2 660	2 533
bialski	3	3	3	53	45	54	60	60	60
biłgorajski	6	6	6	112	65	63	155	155	155
chełmski	1	1	1	46	70	50	30	30	30
janowski	0	0	1	0	0	15	0	0	15
krasnostawski	4	4	1	82	78	20	82	82	20
kraśnicki	3	4	4	79	101	111	85	115	115
lubartowski	2	1	2	38	20	36	45	20	40
lubelski	10	9	12	609	445	416	593	513	515
łęczyński	9	9	9	240	166	192	255	260	220
opolski	1	2	2	15	33	38	15	40	45
parczewski	1	1	1	27	27	30	30	30	30
puławski	5	5	5	112	113	113	111	111	111
radzyński	1	1	3	15	15	31	15	15	31
świdnicki	2	2	2	75	62	78	70	75	65
tomaszowski	2	2	2	65	58	67	65	65	65
włodawski	1	1	1	15	14	40	30	30	30
m.Biała Podlaska	4	4	3	110	122	112	115	135	110
m.Lublin	23	24	22	665	669	646	694	704	669
m.Zamość	9	8	8	236	203	190	253	220	207

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

W ubiegłym roku zadania wychowawcze i opiekuńcze pełniło **668 świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży**. W liczbie tej mieszczą się świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe funkcjonujące jako placówki pozaszkolne. **Najwięcej takich placówek znajdowało się w powiatach: lubelskim – 68, bialskim – 42, zamojskim – 51, puławskim –**

51 i ryckim - 40²². Oprócz usług opieki i wychowania skierowanych do dzieci i młodzieży, gminy realizowały zadania związane z organizacją **usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych (pomoc w formie usług opiekuńczych)**. W roku 2017 z pomocy w tej formie skorzystały ogółem **5.122 osoby**, w tym 354 w ramach usług specjalistycznych. W porównaniu z rokiem 2016 liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych wzrosła o 277. Odrębną kategorię usług opiekuńczych stanowią **specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi** w miejscu ich zamieszkania. W ubiegłym roku z tej formy pomocy skorzystały **923 osoby²³**.

Usługi społeczne, w tym dla osób starszych i niesamodzielnych

Na terenie województwa lubelskiego łącznie znajdowały się **253 świetlice i kluby dla seniorów**. Na podstawie danych z poprzednich lat wynika, że placówek tego typu systematycznie przybywa. **Najwięcej placówek prowadziło swoją działalność w powiatach: lubelskim (18), lubartowskim (22), bialskim (21) i zamojskim (20)**. Natomiast w powiecie parczewskim nie odnotowano miejsc świadczenia usług społecznych w ramach świetlic i klubów dla seniorów²⁴. W 2017 roku jednostki organizacyjne pomocy społecznej wykazały funkcjonowanie **56 środowiskowych domów samopomocy**, w tym 43 prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Z ich usług skorzystały **2.383 osoby**, tj. o 98 więcej w porównaniu do roku 2016. Liczba **osób oczekujących wyniosła 117**. Zgodnie z Oceną zasobów społecznych za rok 2017 w tym zakresie występuje niezaspokojone zapotrzebowanie na tworzenie nowych miejsc opieki dla osób tracących samodzielność życiową w wyniku chorób wieku podeszłego oraz długotrwałej i ciężkiej choroby, w tym związanej z wystąpieniem niepełnosprawności. Konieczne jest tworzenie kolejnych tego typu jednostek. Ponadto na terenie województwa funkcjonowało **6 Klubów Samopomocy**. Wspieraniem objęto w nich **542 osoby**. W 8 powiatach województwa lubelskiego: m. Lublin (6), m. Chełm (1), janowskim (1 - Modliborzyce), krasnostawskim (1 - Krasnystaw), lubartowskim (1 - Lubartów), łęczyńskim (1 - Puchaczów), łukowskim (1 - Krzywda) i świdnickim (1 - Świdnik) funkcjonowało **13 dziennych domów pomocy dysponujących 474 miejscami**, w ramach których z pomocy skorzystało **617 osób**. Wg stanu na koniec 2017 roku 6 osób oczekiwało na umieszczenie w dziennym domu pomocy²⁵.

W oparciu o dane zamieszczone w sprawozdaniach OZPS poszczególnych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej wynika, że w 2017 roku (podobnie jak w 2016 r.) w województwie lubelskim funkcjonowały **44 domy pomocy społecznej (DPS)**. Dysponowały one łącznie **4.504 miejscami** (o 36 więcej niż w 2016 r.), a korzystało z nich **5.044 osoby** (o 119 więcej niż w 2016 r.). Powiaty wykazały w 2017 roku **212 osób oczekujących na umieszczenie w DPS²⁶**.

²² Ocena zasobów..., str. 27

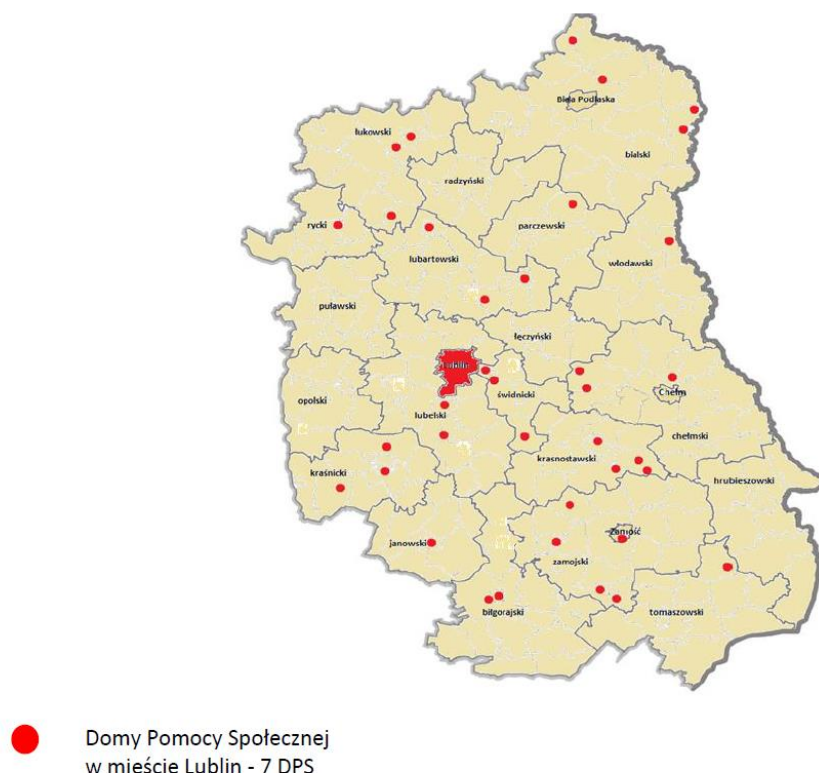
²³ Tamże, str. 34

²⁴ Tamże, str. 27

²⁵ Tamże, str. 61, Załącznik statystyczny do Oceny zasobów pomocy społecznej w województwie lubelskim za 2017 r.

²⁶ Tamże, str. 62

Mapa 3 Przestrzenny rozkład domów pomocy społecznej w województwie lubelskim

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2017 r., ROPS 2018

Tabela 15 Wykaz domów pomocy społecznej z uwzględnieniem typu, liczby miejsc i liczby osób oczekujących

Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
BIALSKI				
1	Dom Pomocy Społecznej w Kozuli 21-500 Biała Podlaska tel./fax (0-83) 343-34-70 dps.kozula@o2.pl	dla osób przewlekle psychicznie chorych, dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych, dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla kobiet i mężczyzn	2	2
2	Dom Pomocy Społecznej w Kostomłotach Kostomłoty 10 21-509 Kodeń tel. (0-83) 375-51-86, fax (081) 375-51-88 dpsk5@poczta.onet.pl	dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	1

Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
3	Dom Pomocy Społecznej w Konstantynowie ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 6-12 21-543 Konstantynów tel./fax (0-83) 341-41-40 dpskonstantynow@neostrada.pl	dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	2
4	Dom Pomocy Społecznej „Dom Pogodnej Starości” Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta” w Kodniu ul. 1 Maja 30 21-509 Kodeń tel./fax (0-83) 375-42-25 domalberta@interia.pl	dla osób w podeszłym wieku dom dla kobiet	0	0
BIŁGORAJSKI				
5	Dom Pomocy Społecznej w Teodorówce 23-400 Biłgoraj tel./fax (0-84) 686-06-44 Filia „Dom Rodzinny” ul. Zielona 132 23-400 Biłgoraj tel. (0-84) 686-33-69 Filia w Długim Kącie 23-460 Długi Kąt tel. (0-84) 687-96-99 teodorowka@bilgo.pl	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	2	1
6	Dom Pomocy Społecznej dla Kombatantów w Biłgoraju ul. Gen. T. Bora – Komorowskiego 20 23-400 Biłgoraj tel./fax (0-84) 688-03-47, tel. (084) 688-03-48 dombilgoraj@interia.pl	dla osób w podeszłym wieku dom dla kobiet i mężczyzn	2	1
CHEŁMSKI (ZIEMSKI)				
7	Dom Pomocy Społecznej w Chojnie Nowym 22-133 Chojno Nowe	dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	0

Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
	tel./fax (0-82) 570-20-11 dpschojnonowe@poczta.pl			
8	Dom Pomocy Społecznej w Nowinach 22-105 Okszów tel./fax (0-82) 569-07-89 dps@dpswnowinach.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla kobiet i mężczyzn	8	0
9	Dom Pomocy Społecznej w Kaniem 22-171 Kanie tel./fax (0-82) 566-24-04, 566-22-88 dps.kanie@idsl.pl	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla kobiet i mężczyzn	4	0
JANOWSKI				
10	„BARKA” Dom Pomocy Społecznej im. Jana Pawła II w Janowie Lubelskim ul. Wiejska 12 23-300 Janów Lubelski tel. (0-15) 872-08-24, fax (015) 872-01-93 dpsjanow@wp.pl	dla osób w podeszłym wieku, dla osób przewlekle somatycznie chorych, dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	6	15
KRASNOSTAWSKI				
11	Dom Pomocy Społecznej w Bończy Kolonia Bończa 3 22-310 Kraśniczyn tel./fax (0-82) 577-41-36 boncza@dps.pl	dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla mężczyzn	0	0
12	Dom Pomocy Społecznej w Krasnymstawie ul. Kwiatowa 2 22 - 300 Krasnystaw tel. (0-82) 576-32-15, fax 576-10-84 www.dpskrasnystaw.telefirma.pl dpskrasnystaw@op.pl Filie w Ostrowie Krapskim, Stężycy Nadwieprzańskiej, Bzowcu	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie (dla dziewcząt i chłopców), dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (dla kobiet i mężczyzn), dla osób przewlekle somatycznie chorych (dla kobiet i mężczyzn), oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych (dla kobiet i mężczyzn)	4	0
13	Dom Pomocy Społecznej w Surhowie Kolonia Surhów 3 22-310 Kraśniczyn	dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	0

Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
	tel./fax (0-82) 577-65-92 surhow@dps.pl			
14	Dom Pomocy Społecznej „Zakład Opiekuńczo - Rehabilitacyjny dla Niewidomych Kobiet” w Żuławie Żułów 13 22-310 Kraśniczyn tel. (0-82) 577-55-86 fax 570-52-70 domnadziei@op.pl	dla osób niepełnosprawnych fizycznie dom dla kobiet	1	0
KRAŚNICKI				
15	Dom Pomocy Społecznej im. hr. Eligiusza Suchodolskiego w Gościeradowie ul. Folwark 20 23-275 Gościeradów tel. (0-15) 838-11-47 fax 838-11-04 dpsg@wp.pl	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom koedukacyjny	5	0
16	Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku ul. Oboźna 36 23-200 Kraśnik tel. (0-81) 825-27-21, fax 825-20-51 dpskr@poczta.onet.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	3	1
17	Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach Popkowice 1 23-250 Urzędów tel.(0-81) 821-31-13, fax 821-31-34, dpspopkowice@wp.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	3
LUBARTOWSKI				
18	Dom Pomocy Społecznej im. Macieja Rataja w Kocku ul. T. Kościuszki 1 21-150 Kock	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	4	0

Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
	tel./fax (0-81) 859-11-25 dpskock@poczta.onet.pl			
19	Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych Zgromadzenia Sióstr Felicjanek w Jadwinowie Łucka 71 21-100 Lubartów tel./fax (0-81) 855-55-77 dps.jadwinow@wp.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet	4	3
20	Dom Pomocy Społecznej w Ostrowie Lubelskim ul. Unicka 7 21-110 Ostrów Lubelski tel./fax (0-81) 852-14-21 dpsostrow@op.pl www.dpsostrow.webpark.pl	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla kobiet i mężczyzn	10	0
LUBELSKI (ZIEMSKI)				
21	Dom Pomocy Społecznej w Kiełczewicach Kiełczewice Maryjskie 86 23-107 Strzyżewice tel./fax (0-81) 566-66-03 dpskielczewice@wp.pl	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla dziewcząt i kobiet	1	0
22	Dom Pomocy Społecznej w Matczynie Matczyn 4 24-200 Beżyce tel./fax (0-81) 517-22-61 poczta@dps.matczyn.pl	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom koedukacyjny	21	0
ŁUKOWSKI				
23	Dom Pomocy Społecznej w Łukowie ul. W. Broniewskiego 20/26 21-400 Łuków tel./fax (0-25) 798-23-78 dpslukow@wp.pl	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie dom dla chłopców	0	0
24	Dom Pomocy Społecznej w Ryzkach Ryżki 75	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla osób przewlekle	4	0

Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
	21-400 Łuków tel./fax (0-25) 798-28-75 dpsryzki@o2.pl	psychicznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn		
25	Dom Pomocy Społecznej św. Józefa w Woli Gułowskiej Wola Gułowska 52 21-481 Wola Gułowska tel./fax (0-25) 755-02-50 dpsjozef@domypomocy.pl	dla osób w podeszłym wieku dom dla kobiet i mężczyzn	1	0
PARCZEWSKI				
26	Dom Pomocy Społecznej w Kalince Kalinka 12-13 21-205 Jabłoń tel./fax (0-83) 356-14-05 dpskalinka@interia.pl	dla osób przewlekłe psychicznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	0
RYCKI				
27	Dom Pomocy Społecznej w Leopoldowie Leopoldów, ul. Księdza Drozdowskiego 37 08-500 Ryki tel./fax (0-81) 865-06-23 dpsrossosz@wp.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekłe somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	1	0
ŚWIDNICKI				
28	Dom Pomocy Społecznej w Krzesimowie 21-007 Mełgiew tel. (0-81) 467-05-41 fax (081) 467-05-40 dpsk@poczta.onet.pl	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla mężczyzn	8	0
29	Dom Pomocy Społecznej im. Roba Inja w Świdniku ul. Piasecka 240 21-040 Świdnik tel. (0-81) 751-57-71do 72, fax (081) 751-57-73 dpswidnik@poczta.onet.pl	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla mężczyzn	5	0

Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
30	Dom Pomocy Społecznej w Wygnanowicach Wygnanowice 40 A 21-065 Rybczewice II tel. (0-81) 585-40-63 fax 585-48-09 dpswygnanowice@interia.pl	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla kobiet	3	0
TOMASZOWSKI				
31	Dom Pomocy Społecznej w Tyszowcach ul. Wielka 101 22-630 Tyszowce tel. (0-84) 661-92-77 fax 661-92-78 dpstyszowce@wp.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie dom dla kobiet i mężczyzn	30	4
WŁODAWSKI				
32	Dom Pomocy Społecznej „Senior” w Różance 22-211 Różanka 117B tel./fax (0-82) 571-81-16 www.senior.com.pl dps@senior.com.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	4
ZAMOJSKI (ZIEMSKI)				
33	Dom Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczepieszynie ul. Błonie 117 22-460 Szczepieszyn tel./fax (0-84) 682-16-04 dpszczepieszyn@domypomocy.pl	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla kobiet	4	0
34	Dom Pomocy Społecznej im. św. Siostry Faustyny w Krasnobrodzie ul. Sanatoryjna 34 22-440 Krasnobród tel. (0-84) 660-76-85 fax 660-76-86 dpskrasnobrod@poczta.onet.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie dom dla kobiet i mężczyzn	10	1

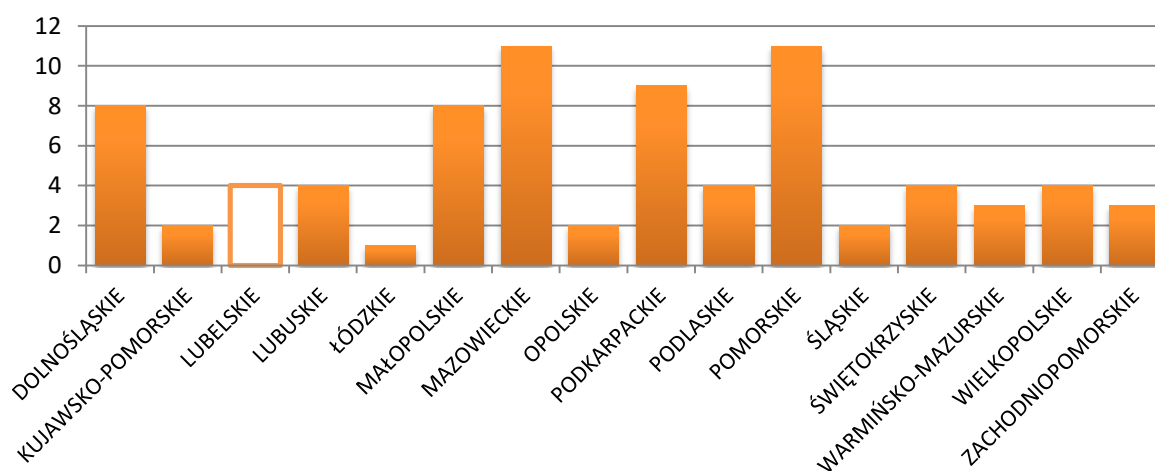
Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
35	Dom Pomocy Społecznej w Majdanie Wielkim 22-440 Krasnobród tel./fax (0-84) 660-78-57 dpsmajdan@poczta.onet.pl	dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla mężczyzn	0	1
36	Dom Pomocy Społecznej w Ruskich Piaskach Ruskie Piaski 57 22-413 Nielisz tel. (0-84) 631-34-08, fax 631-34-12 dps-ruskiepiaski@o2.pl	dla osób przewlekle psychicznie chorych dom dla kobiet	1	0
MIASTO LUBLIN				
37	Dom Pomocy Społecznej im. Matki Teresy z Kalkuty w Lublinie ul. B. Głowackiego 26 20-060 Lublin tel. (81) 466-55-80, fax (81) 466-55-81 biuro@dpsmtk.lublin.eu Filia Nr 1 ul. Miernicza 10 20-805 Lublin tel. (0-81) 533-37-30	dla osób przewlekle somatycznie chorych, filia – dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie dom dla kobiet i mężczyzn	1	32
38	Dom Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie w Lublinie ul. Kosmonautów 78 20-358 Lublin tel. (0-81)466-55-70, 466-55-71, 466-55-72, 466-55-73, fax (081)466-55-71 w. 55 dps78@tlen.pl	dla osób niepełnosprawnych fizycznie dom dla kobiet i mężczyzn	1	11
39	Dom Pomocy Społecznej „Kalina” w Lublinie ul. Kalinowszczyzna 84 20-201 Lublin tel./fax (0-81) 747-13-47 dpskalina@poczta.onet.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	82
40	Dom Pomocy Społecznej im. Wiktorii	dla osób w podeszłym wieku oraz	1	22

Lp	Powiaty / Domy	Typ domu	Liczba miejsc wolnych	Liczba oczekujących
	Michelisowej w Lublinie ul. Archidiakońska 7 20-113 Lublin tel./fax (0-81) 532-56-81 domichelisowel@poczta.onet.pl	dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet		
41	Dom Pomocy Społecznej „Betania” w Lublinie Al. Kraśnicka 223 20-718 Lublin tel. (0-81) 526-41-11 fax 526-49-29 betania@lublin.home.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	2	19
42	Prawosławny Dom Pomocy Społecznej Diecezji Lubelsko-Chełmskiej ul. Dolińskiego 1 20-127 Lublin tel. (0-81) 444-41-60 pdpsdlc@wp.pl	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	0	13
43	Dom Pomocy Społecznej im. św. Jana Pawła II ul. Ametystowa 22 20-577 Lublin tel (81) 466-55-88 466-55-89 fax (81) 81 527 4311 wew. 12 sekretariat@dpsametystowa.lublin.eu	dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych dom dla kobiet i mężczyzn	1	31
MIASTO ZAMOŚĆ				
44	Dom Pomocy Społecznej w Zamościu ul. Żdanowska 3 22-400 Zamość tel. (0-84) 638-72-52 Filia Domu – Zamość ul. Radziecka 7 dpszamosc@o2.pl	dla dorosłych niepełnosprawnych fizycznie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie dom dla dziewcząt i kobiet	0	0
Razem wolnych miejsc				82

Źródło: <https://www.lublin.uw.gov.pl>, dane wg. stanu na dzień 30.VI.2018r.

Z danych pochodzących z *Oceny zasobów pomocy społecznej za 2017 rok* wynika, że liczba **hospicjów zwiększyła się o 1 w stosunku do roku ubiegłego i wyniosła 11**. Hospicja prowadziły swoje działania w miastach: Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Krasnystaw, Lubartów, Lublin (2 hospicja), Puławy, Włodawa, Dęblin oraz w gminie Łabunie w powiecie zamojskim²⁷. Liczba hospicjów w porównaniu do 2015 roku uległa niemalże potrojeniu, co zdecydowanie poprawiło pozycję województwach pod względem analizowanej miary. W 2016 roku najwięcej hospicjów funkcjonowało w województw mazowieckim i pomorskim (11), najmniej natomiast w województwie śląskim (2) i łódzkim (1).

Wykres 25 Liczba hospicjów w województwach w Polsce w roku 2016

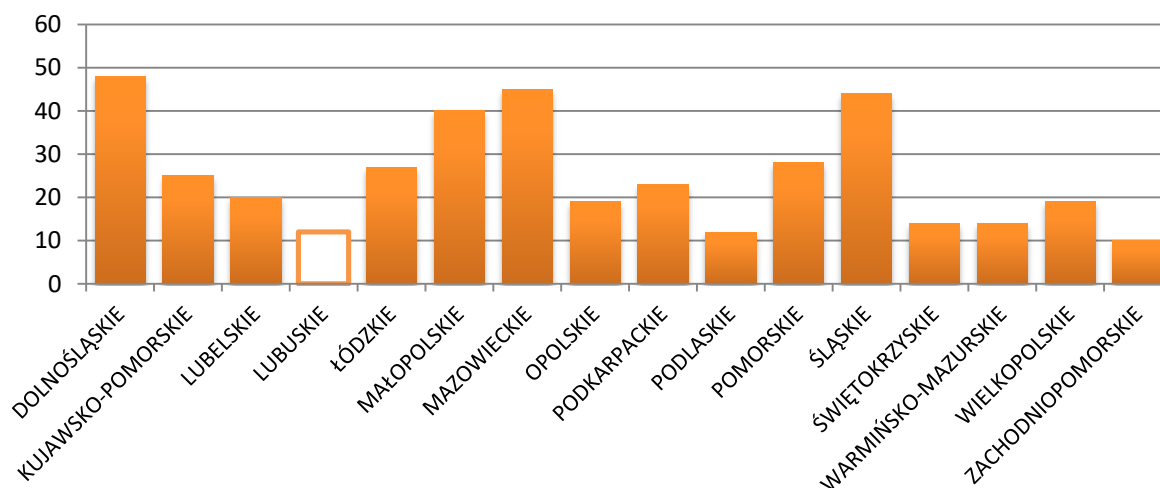

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

W 2016 roku w województwie działalność prowadziło **12 zakładów opiekuńczo-leczniczych** ((o jeden mniej niż rok wcześniej), w ramach których wsparciem objęto **1.488 pacjentów**, o 108 mniej niż rok wcześniej. W tym samym roku **81 pacjentów** korzystało z usług świadczonych przez 2 **zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze**. Liczba pacjentów w stosunku rdn zmniejszyła się o 40 osób²⁸.

²⁷ Tamże, str. 27

²⁸ Bank Danych Lokalnych, stan na 20 września 2018 r.

Wykres 26 Liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych w województwach w Polsce w 2016 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Najwięcej ZOL realizowało swoje zadania w województwach: dolnośląskim, mazowieckim, śląskim i małopolskim. Natomiast najmniej w województwach: lubuskim, podlaskim i zachodniopomorskim. Województwo lubelskie osiąga przeciętny wynik w zestawieniu województw.

W 2017 r. gminy i powiaty województwa lubelskiego wykazały funkcjonowanie **54 mieszkań chronionych**. Łącznie mieszkania chronione dysponowały 328 miejscami, z których skorzystało **263 osoby**. Od 2015 roku liczba mieszkań nieznacznie wzrasta – w 2015 były 52 takie placówki, w 2016 – 53, natomiast w 2017 – 54. Z analizy danych wynika, że istnieje zapotrzebowanie na kolejne mieszkania chronione²⁹.

Obecnie w województwie lubelskim działalność prowadzi **91 spółdzielni socjalnych**³⁰.

Na terenie województwa lubelskiego w 2017 roku jednostki organizacyjne pomocy społecznej (JOPS) wykazały działalność **9 Centrów Integracji Społecznej**. Funkcjonowały one w Białej Podlaskiej, Chełmie, Hrubieszowie, Krasnymstawie, Lublinie, Świdniku, Adamowie, Komarowie-Osada i Nieliszu. Liczba uczestników zajęć wyniosła **503 osoby** – o 27 osób więcej niż w 2016 roku³¹. W tym samym czasie funkcjonowało **18 Klubów Integracji Społecznej** (o 5 mniej niż w 2016 r.), a z zajęć w nich prowadzonych skorzystało **398 osób** (o 71 osób mniej niż w 2016 r.). Kluby integracji społecznej funkcjonowały w Biłgoraju, Tarnogrodzie, Chełmie, Sawinie, Lubartowie, Lublinie, Cycowie, Łęcznej, Adamowie, Krzywdzie, Puławach, Piaskach, Tomaszowie Lubelskim, Komarowie-Osada i Zamościu³².

²⁹ Ocena zasobów..., str. 63

³⁰ <http://www.spoldzielniesocjalne.org/lubelskie.htm>

³¹ Wg danych dostępnych na stronie Urzędu Wojewódzkiego Województwa Lubelskiego obecnie działalność prowadzi 12 CIS.

³² Ocena..., 67

Zgodnie z Informacją dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2017 na terenie województwa funkcjonowało **59 warsztatów terapii zajęciowej**. Z ich usług skorzystało **2.103 uczestników**. Zarówno liczba warsztatów terapii zajęciowej, jak i liczba uczestników utrzymują się na zbliżonym poziomie na przestrzeni ostatnich lat. W 2017 roku na terenie województwa lubelskiego działało, podobnie jak w 2016 r., **7 zakładów aktywności zawodowej**. Zakłady te zatrudniały ogółem **353 osoby**, w tym 262 osoby niepełnosprawne³³.

Tabela 16 Wykaz zakładów aktywności zawodowej w województwie lubelskim

Lp.	Nazwa	Adres	Nr tel., e-mail
1.	Związek Międzygminny "Centrum Aktywności"	ul. 1 Maja 12 21-450 Stoczek Łukowski	25 797 03 01 zaz_stoczek_lukowski@pro.onet.pl
2.	Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego	ul. Mickiewicza 2a 24-100 Puławy	81 888 57 95 zaz.pulawy@idsl.pl
3.	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Tomaszowie Lubelskim Zakład Aktywności Zawodowej	Przeorsk 113 22-600 Tomaszów Lubelski	84 666 26 43 zaz.tomaszowlubelski@psouu.org.pl
4.	Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej	ul. Krasnostawska 52 21-010 Łęczna	81 75229 20 pzazleczna@wp.pl
5.	Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia"	ul. Abramowicka 2 20-442 Lublin	81 75195 01 zazmisericordia@gmail.com
6.	Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim	ul. Zamoyskiego 149 23-300 Janów Lubelski	15 872 38 11
7.	Zakład Aktywności Zawodowej w Łukowie	ul. Staropijarska 3 21-400 Łuków	25 7981748 zazlukow@gmail.com

Źródło: <https://www.lublin.uw.gov.pl>

³³ Tamże, str. 67 - 68

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>W 2017 roku wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym – mierzony jako odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej relatywnej granicy ubóstwa – w województwie lubelskim przyjął wartość 18,4% (Polska 13,4%). W porównaniu do innych województw, lubelskie zajmuje 12 pozycję w kraju.</p> <p>Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca w województwie lubelskim w 2016 roku wyniósł 32.074 zł, tj. 68,6% średniej krajowej (46.792 zł) i tylko 42,9% wskaźnika dla województwa mazowieckiego. Jest to najniższa wartość PKB na mieszkańca spośród wszystkich regionów w Polsce.</p> <p>W stosunku do 2015 roku PKB na mieszkańca w województwie lubelskim wzrosło o kwotę 841 zł. W tym samym okresie czasu kwota PKB na jednego mieszkańca zwiększyła się w Polsce średnio o kwotę 2.122 zł. (ponad dwuipółkrotnie więcej).</p> <p>Województwo lubelskie charakteryzuje złożoność problemów społecznych, w tym ubóstwo, bezrobocie, starzejące się społeczeństwo, niepełnosprawność, konieczność wsparcia rodzin borykających się z sytuacjami</p>	<p>Konieczne jest zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na rzecz ograniczenia problemu ubóstwa i zjawiska wykluczenia społecznego, w szczególności w gminach o najwyższych wskaźnikach korzystania z pomocy społecznej. Wymaga to zastosowania na szeroką skalę instrumentów aktywnej integracji, szczególną formą i narzędziem organizacji wsparcia powinien być kontrakt socjalny, projekt socjalnych, program aktywności lokalnej, które to narzędzia stosowane są w pracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Związane jest to z tym, że konieczne jest zróżnicowanie wsparcia i dostosowanie go do indywidualnych potrzeb odbiorcy z uwzględnieniem różnic środowiskowych oraz kompleksowości wsparcia.</p> <p>Interwencja w obszarze włączenia społecznego powinna wiązać się osiąganiem efektywności zatrudnieniowej, kryteria wyboru projektów powinny preferować te przedsięwzięcia, które charakteryzują się wyższą efektywnością zatrudnieniową.</p>	<p>Ogłaszanie kolejnych konkursów z zakresu aktywnej integracji społecznej umożliwiających realizację wsparcia na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.</p> <p>Preferowanie w konkursach obszarów, które charakteryzują się najwyższymi wskaźnikami korzystania z pomocy społecznej poprzez odpowiednio sformułowane kryteria oceny projektów.</p> <p>Utrzymanie wymogu realizacji działań w obszarze włączenia społecznego z wykorzystaniem kontraktu socjalnego lub umowy na wzór kontraktu socjalnego (bez względu na typ wnioskodawcy).</p> <p>Wprowadzenie wymogu obowiązkowego stosowania w projektach aktywizacyjnych diagnozy sytuacji życiowej, społecznej i zawodowej oraz realizacji wsparcia o charakterze indywidualnym w oparciu o wynik tej diagnozy.</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>kryzysowymi i problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Do głównych przyczyn przyznawania świadczeń pomocy społecznej należały: ubóstwo i bezrobocie. W praktyce bardzo często oba te zjawiska ze sobą współwystępują, a wykluczenie społeczne ma charakter wielokrotny, tj. przyczyny trudnej sytuacji materialnej i życiowej klientów pomocy społecznej są złożone, utrudniając tym samym prowadzenie skutecznej interwencji w tym obszarze. Co więcej problemy związane z ubóstwem zazwyczaj nie dotyczą pojedynczych osób, ale całych rodzin. Wiąże się to także z dziedziczeniem statusu osoby korzystającej ze wsparcia pomocy społecznej i uzależnieniem od tej pomocy.</p>		
<p>W 2017 roku w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem 1.780 rodzin zastępczych różnego typu. Rozmieszczenie podmiotów pieczy zastępczej w województwie jest nierównomierne. Obok powiatów, w których jest ona dobrze rozwinięta (puławski, lubelski, lubartowski, kraśnicki i bialski) występują powiaty o mniejszej liczbie rodzin zastępczych i umieszczanych w nich dzieci (np. janowski,</p>	<p>System rodzinnej pieczy zastępczej wymaga zwiększenia swojej wydolności, tak by deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej przede wszystkim oparta była o różnej formy rodzinnej pieczy zastępczej.</p>	<p>Projekty usług społecznych realizowane w ramach EFS powinny w szczególny sposób wspierać rozwój nowych miejsc usług społecznych w ramach rodzinnej pieczy zastępczej – uruchomienie specjalnych konkursów / ustanowienie preferencji (kryteria wyboru projektów) ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc w ramach rodzinnej pieczy zastępczej.</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>parczewski). Zdecydowanym „liderem” w tym zakresie jest miasto Lublin.</p> <p>Procesom rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej towarzyszą działania związane z deinstytucjonalizacją pieczy poprzez wzrost liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych do 14 dzieci. W dalszym ciągu w województwie lubelskim funkcjonują 22 placówki o statutowej liczbie miejsc powyżej 14 dzieci.</p>		
<p>W województwie lubelskim występuje zapotrzebowanie na usługi społeczne, w tym skierowane do dzieci i młodzieży w formie placówek wsparcia dziennego. Wsparcia wymaga także system opieki osób niesamodzielnych (starszych, przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami), w tym przede wszystkim o charakterze środowiskowym. Jednocześnie na terenie województwa lubelskiego występuje nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej. Skoncentrowana jest ona głównie w dużych miastach. Długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność należą do najważniejszych przyczyn wykluczenia społecznego i zagrożenia ubóstwem, których zniwelowanie wymaga podejmowania systematycznych działań i</p>	<p>Zwiększenie nakładów finansowych na usługi opiekuńcze dla dzieci i młodzieży oraz usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osoby starszej; podejmowanie działań środowiskowych na rzecz integracji społecznej osób niesamodzielnych oraz seniorów ze środowiskiem, m.in. poprzez tworzenie infrastruktury dla osób niesamodzielnych, seniorów, w tym dziennych domów pomocy, rodzinnych domów pomocy, klubów dla osób starszych.</p>	<p>Zwiększenie puli środków przeznaczanych na konkursy obejmujące projekty tworzenia miejsc świadczenia usług społecznych o charakterze środowiskowym, w tym w szczególności dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych / niesamodzielnych.</p>

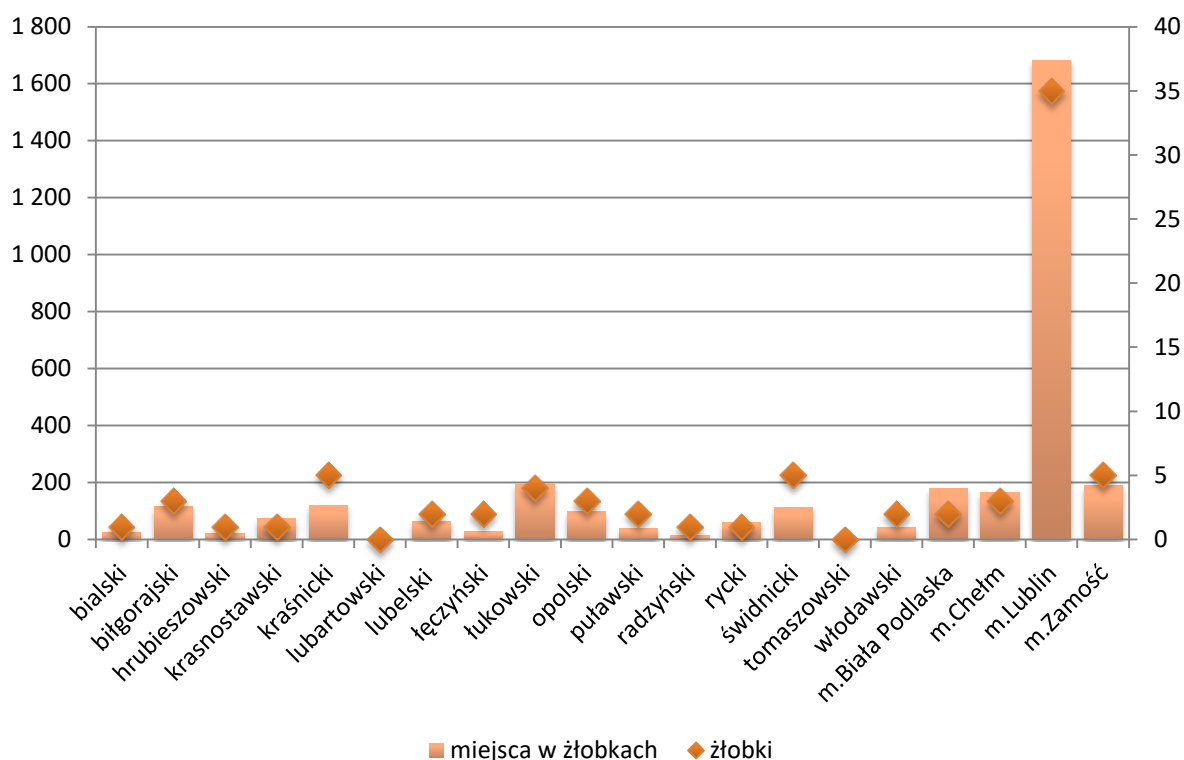
Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>rozwoju środowiskowych form wsparcia opartych o lokalny potencjał.</p> <p>Rozszerzenie zakresu świadczonych usług opiekuńczych i specjalistycznych daje możliwość zmniejszenia kosztów ponoszonych przez gminy w związku z odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej.</p>		

1.4 EDUKACJA I WYKSZTAŁCENIE

Dzieci w wieku do lat 3

Według stanu na dzień 31.12.2017 roku województwo lubelskie łącznie zamieszkiwało **59.543 dzieci w wieku do 3 lat**. Liczba dzieci w tej grupie wiekowej w ostatnich trzech latach nieznacznie wzrosła (o 1.412 dzieci). Liczba dzieci w wieku do ukończenia 1 r.ż. wyniosła 20.403 osoby, dzieci, które ukończyły 1 rok – 19.612, a dzieci w wieku 2. lat – 19.528.

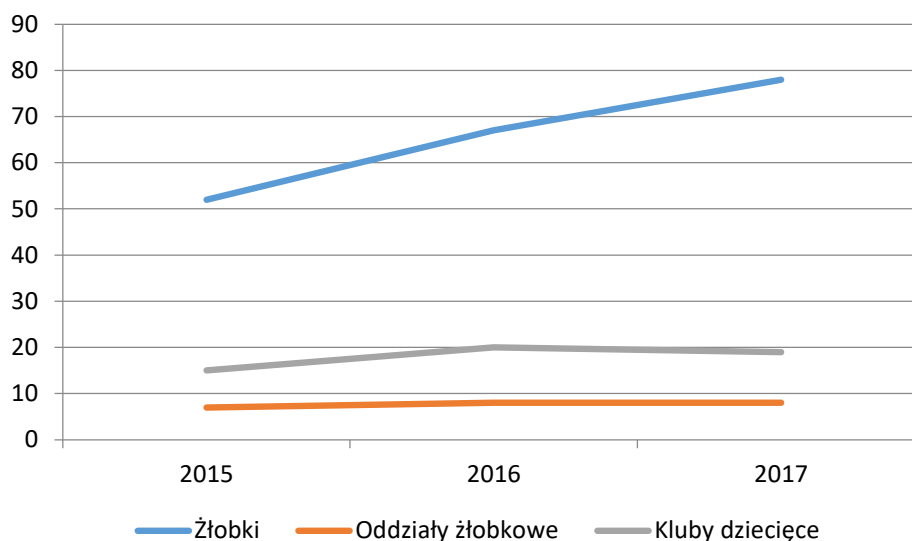
Wykres 27 Żłobki i liczba miejsc w żłobkach w powiatach województwa lubelskiego w 2017 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

łącznie w województwie lubelskim, w 2017 roku, prowadzono **78 żłobków**, z czego 35 zlokalizowano w Lublinie. Żłobki dysponowały **3.221 miejscami**. W większości powiatów województwa funkcjonowało nie więcej niż 1 – 2 żłobki. Wyjątkiem są powiaty: grodzki zamojski, kraśnicki i świdnicki (po 5 żłobków) oraz łukowski (4 żłobki).

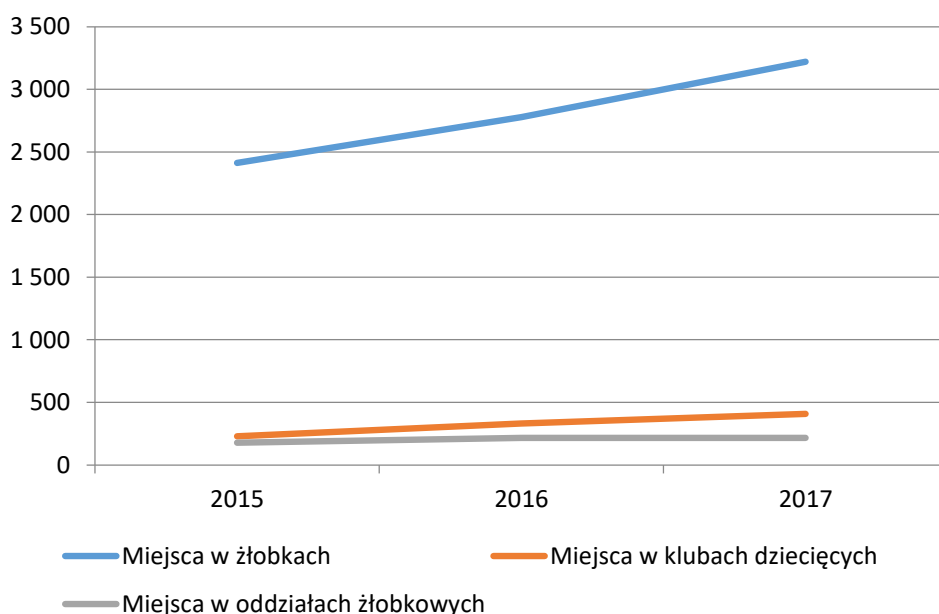
Wykres 28 Zmiany w liczbie podmiotów świadczących wychowanie żłobkowe wg rodzajów w województwie lubelskim w latach 2015 - 2017

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Jak można zauważyć na powyższym wykresie liczba żłobków w województwie lubelskim w ostatnich latach dynamicznie wzrastała. Zanotowano przyrost w stosunku do 2015 roku o 50%, a o 33% wzrosła liczba miejsc wychowania żłobkowego w tej formie świadczenia usług. Pozostałe formy świadczenia usług opieki i wychowania dla dzieci do lat 3. nie notowały tak dynamicznego wzrostu. Warto także podkreślić, że pozostałe formy opieki żłobkowej wykazują silną koncentrację w pojedynczych powiatach – w przypadku klubów dziecięcych na 19 wszystkich jednostek, 11 prowadziło działalność w Lublinie. Natomiast na 8 oddziałów żłobkowych – 6 zlokalizowanych było na terenie powiatu puławskiego.

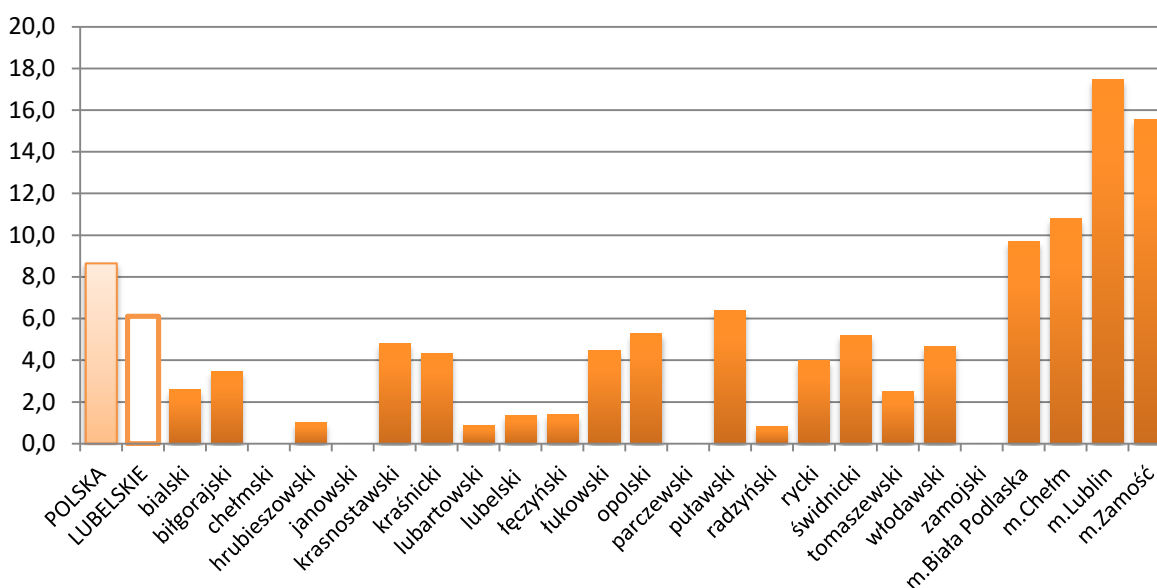
Wykres 29 Zmiana liczby miejsc wychowania żłobkowego ze względu na formę świadczonych usług w województwie lubelskim w latach 2015 - 2017

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

W roku 2017 w województwie lubelskim łącznie funkcjonowało **105 żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych, z czego 46 zlokalizowanych było w stolicy regionu**. Miejsca wychowania żłobkowego dysponowały łącznie **3.846** miejscami dla dzieci do lat 3. W czterech powiatach województwa nie zorganizowano opieki w żłobkach (chełmski, janowski, parczewski i zamojski), natomiast w dwóch realizowano zadania opiekuńcze w oparciu o oddziały żłobkowe (lubartowski i tomaszowski). Opieką żłobkową w 2017 roku objęto **3.636** dzieci (o 1.004 dzieci więcej niż w 2015 roku).

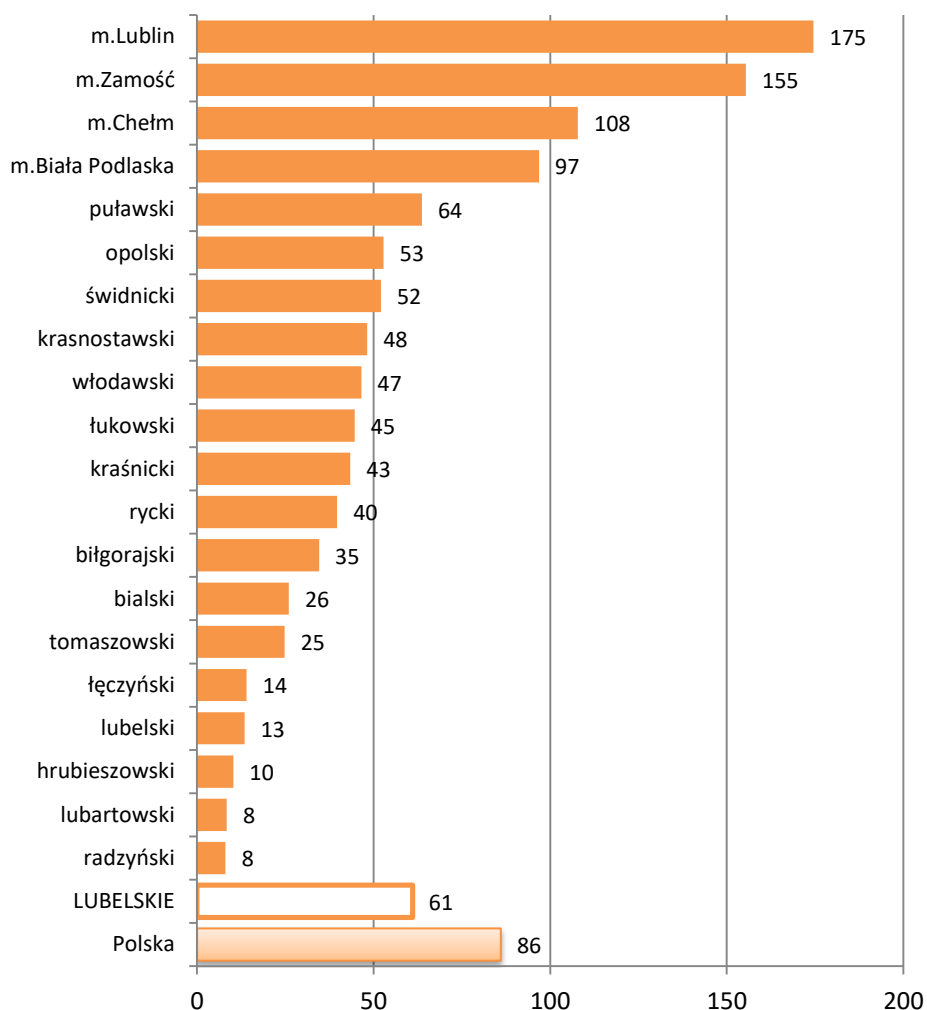
Wykres 30 Stosunek liczby wszystkich dzieci objętych opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych oraz klubach dziecięcych do liczby dzieci w grupie wieku do lat 3 w województwie lubelskim w 2017 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Wskaźnik upowszechnienia opieki żłobkowej z roku na rok systematycznie, choć dosyć powoli, wzrasta. W dalszym ciągu jednak pozostaje na bardzo niskim poziomie i wykazuje bardzo duże zróżnicowanie wewnątrzregionalne (w kilku powiatach opieka żłobkowa nie funkcjonuje: chełmski, janowski, parczewski, zamojski). Zauważyć można, że dysproporcja pomiędzy wynikami województwa lubelskiego a danymi ogólnopolskimi niestety rośnie i relatywnie miejsc opieki nie przybywa tak dużo jak w innych regionach kraju.

Wykres 31 Dzieci w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w powiatach województwa lubelskiego w 2017 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl (na wykresie ujęto tylko te powiaty, w których funkcjonują placówki opieki i wychowania dzieci do lat 3)

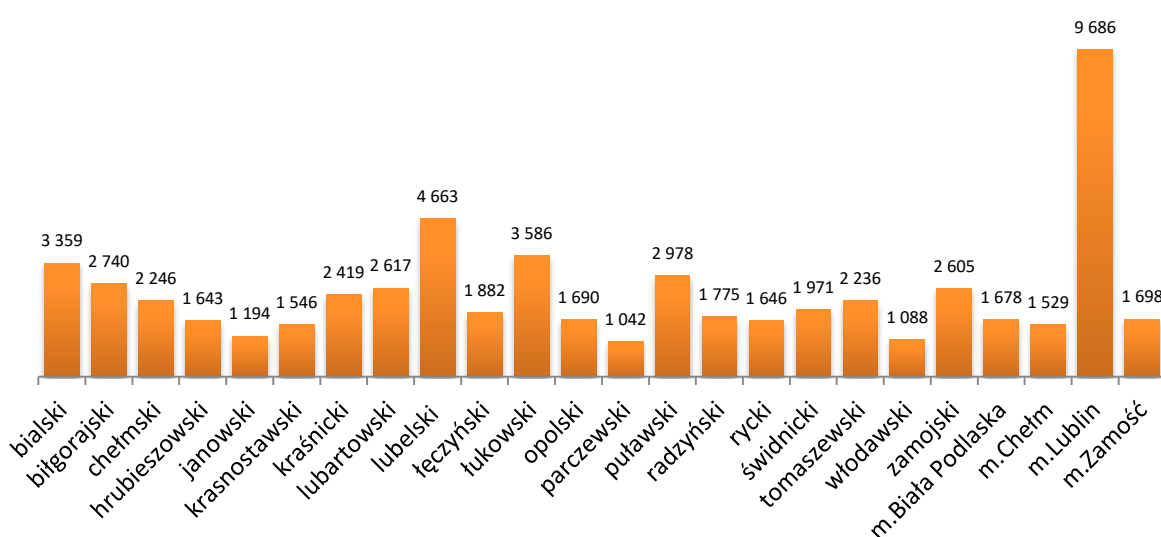
Dane dotyczące liczby miejsc opieki żłobkowej, jak również wartości wskaźnika podanego na wykresie powyżej, wskazują, jak duży jest rozdźwięk pomiędzy zapotrzebowaniem a faktycznymi możliwościami umieszczania dzieci w żłobkach i innych miejscach opieki do lat 3. W rzeczywistości opieka nad dziećmi do lat 3 spoczywa na barkach najbliższych członków rodziny (rodziców lub innych członków rodziny) i pod tym względem sytuacja nie zmienia się³⁴. System opieki nad dziećmi do lat 3 w niewielkim stopniu jest w stanie odpowiedzieć na zapotrzebowanie i wspierać aktywizację kobiet powracających do pracy po urodzeniu dziecka. Jest to jedna z przyczyn trudniejszej sytuacji kobiet na rynku pracy, w przypadku dezaktywizacji związanej z wychowaniem dzieci negatywnie oddziałuje na ich sytuację

³⁴ Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi na zlecenie ROPS pn. „Sytuacja społeczno-bytowa rodzin z dziećmi zamieszkałych w województwie lubelskim” dzieci w wieku do 3 lat najczęściej pozostają pod opieką najbliższej rodziny – 41,8% respondentów wskazało na taką odpowiedź; 37,3% uczestniczących w badaniu wskazało na sprawowanie opieki nad dziećmi przez rodziców / opiekunów (Aneks diagnostyczny). Pozwala to na zobrazowanie wpływu realizacji funkcji opiekuńczej i wychowawczej na możliwości pełnego uczestnictwa w rynku pracy.

materialną (niższe świadczenia emerytalno-rentowe lub ich brak) oraz stosunki społeczne. Potrzeba realizacji zadań opiekuńczych i wychowawczych skutkuje biernością zawodową nie tylko kobiet młodych ale także i starszych, które przedwcześnie kończą karierę zawodową w związku z wychowaniem wnuków (dla kobiet potrzeby opiekuńczo-wychowawcze w rodzinie stanowią jedną z głównych przyczyn bierności zawodowej). W związku z powyższym w dalszym ciągu powinny być podejmowane usilne działania ukierunkowane na poprawę dostępności do miejsc opieki dla dzieci do lat 3. Wymaga to uruchomienia środków finansowych Europejskiego Funduszu Społecznego umożliwiających wybór projektów upowszechniających opiekę żłobkową, w szczególności na terenach gmin i powiatów, w których nie funkcjonują żadne żłobki lub inne, alternatywne formy opieki nad dziećmi do lat 3. Jakkolwiek zwrócić należy uwagę, że potrzeby w tym zakresie nie są zaspokajane na terenie całego województwa, włącznie ze stolicą regionu.

W województwie lubelskim w 2017 roku było **59.517** dzieci w wieku przedszkolnym (3 do 5 lat). Liczba ta spadła w odniesieniu do roku 2015 o 4,5 tys. osób.

Wykres 32 Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3 – 5 lat) w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego w 2017 roku

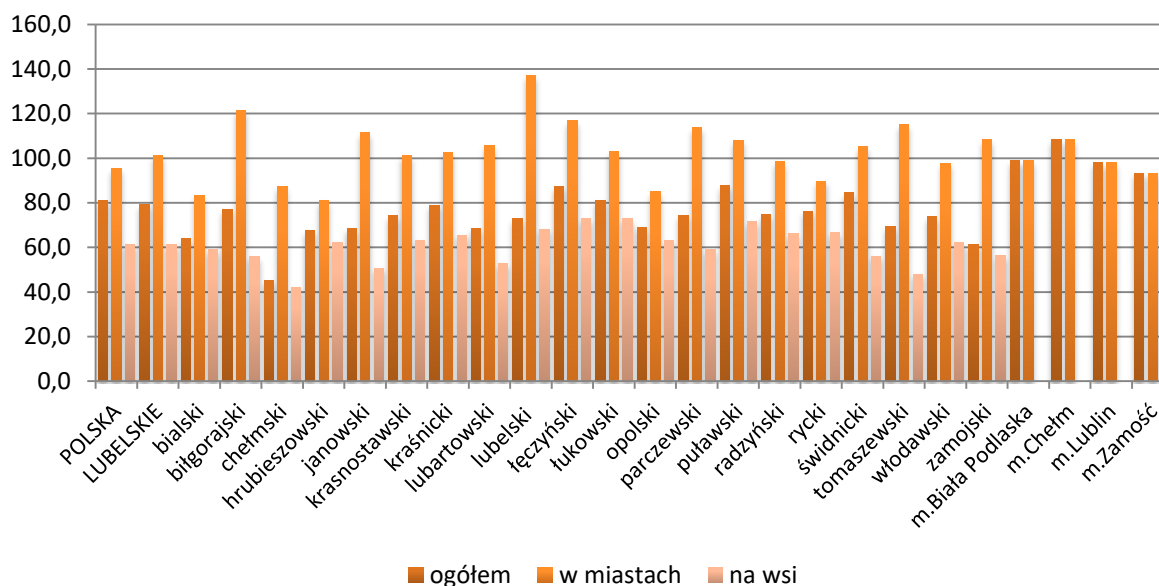

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Ogółem w województwie lubelskim w 2016 roku działało **1.377 przedszkoli**, przedszkoli specjalnych, oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych oraz punktów przedszkolnych wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach, w których łącznie zorganizowano **54.140 miejsc** wychowania przedszkolnego³⁵. Najwięcej placówek przedszkolnych zarówno publicznych jak i niepublicznych znajduje się w Lublinie (176 placówek). Stanowią one 12,8% wszystkich placówek przedszkolnych w województwie lubelskim. W 2016 roku **328** dzieci pobierało edukację w przedszkolach **specjalnych**.

³⁵ Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Wykres 33 Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych edukacją przedszkolną w ostatnich latach nieznacznie zmniejszył się, zanotowano bowiem **spadek 2,6 punkty procentowe**, przy czym spadek ten nie jest tak duży jak wynika to z danych ogólnopolskich (**spadek o 3,1 pp**). Przede wszystkim jest to związane z obniżaniem się odsetka **dzieci uczęszczających do przedszkoli z terenów wiejskich (spadek rdr o 4,2 pp)**. Wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej w miastach zanotował nieznaczny spadek (o 0,7pp). Zauważyć także można, że w kilku ośrodkach miejskich rdr wystąpiła znaczna poprawa – dotyczy to Biłgoraja, Chełma, Opola Lubelskiego, Radzyna Podlaskiego (por. tabela). Co charakterystyczne miasta, ze względu na przyciąganie rynku pracy, odnotowują wskaźniki przewyższające liczby dzieci zamieszkałych na ich terenie.

Tabela 17 Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach województwa lubelskiego ze względu na miejsce zamieszkania (miasto / wieś), zmiany w latach 2015 - 2016

Jednostka terytorialna	odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym								
	ogółem			w miastach			na wsi		
	dzieci w wieku 3 - 5 lat			dzieci w wieku 3 - 5 lat			dzieci w wieku 3 - 5 lat		
	2015	2016	różnica	2015	2016	różnica	2015	2016	różnica
Polska	84,2	81,1	-3,1	98,1	95,3	-2,8	65,1	61,6	-3,5
Lubelskie	81,8	79,2	-2,6	101,9	101,2	-0,7	65,4	61,1	-4,2
Bialski	69,0	64,1	-4,9	86,2	83,3	-2,9	64,5	59,2	-5,3
Biłgorajski	79,7	76,9	-2,8	111,4	121,4	10,0	63,8	56,1	-7,7
Chełmski	50,0	45,2	-4,8	69,0	87,2	18,2	48,9	41,9	-7,0
Hrubieszowski	70,6	67,6	-3,0	87,8	81,1	-6,7	63,6	62,1	-1,5
Janowski	70,6	68,5	-2,1	109,8	111,6	1,8	53,4	50,7	-2,6
Krasnostawski	76,1	74,3	-1,8	101,8	101,0	-0,8	65,2	63,2	-2,0
Kraśnicki	80,8	79,1	-1,8	101,9	102,8	0,9	69,0	65,6	-3,5
Lubartowski	71,3	68,7	-2,6	108,2	105,9	-2,2	54,7	52,8	-1,9
Lubelski	74,0	72,9	-1,1	132,4	137,2	4,9	69,7	68,3	-1,4
Łęczyński	87,2	87,3	0,1	112,5	116,7	4,2	75,5	72,9	-2,6
Łukowski	83,2	81,3	-1,9	105,6	103,0	-2,6	74,2	72,9	-1,3
Opolski	76,9	69,1	-7,8	45,6	85,1	39,4	89,1	63,0	-26,1
Parczewski	76,8	74,6	-2,3	113,3	113,9	0,6	61,2	58,9	-2,3
Puławski	88,2	88,0	-0,2	109,1	108,2	-0,9	71,3	71,7	0,4
Radzyński	76,6	74,6	-2,0	92,1	98,5	6,4	71,3	66,3	-5,0
Rycki	82,0	76,3	-5,7	97,1	89,8	-7,3	71,1	66,6	-4,5
Świdnicki	85,6	84,7	-0,9	106,7	105,1	-1,6	57,3	56,2	-1,1
Tomaszowski	73,7	69,4	-4,3	122,1	115,2	-6,9	54,5	48,1	-6,4
Włodawski	76,5	74,1	-2,4	95,8	97,9	2,1	66,7	62,1	-4,6
Zamojski	64,7	61,5	-3,2	107,8	108,3	0,5	59,9	56,5	-3,4
m. Biała Podlaska	100,7	99,1	-1,5	100,7	99,1	-1,5	0,0	0,0	0,0
m. Chełm	107,9	108,5	0,6	107,9	108,5	0,6	0,0	0,0	0,0
m. Lublin	101,2	97,9	-3,2	101,2	97,9	-3,2	0,0	0,0	0,0
m. Zamość	95,2	93,4	-1,9	95,2	93,4	-1,9	0,0	0,0	0,0

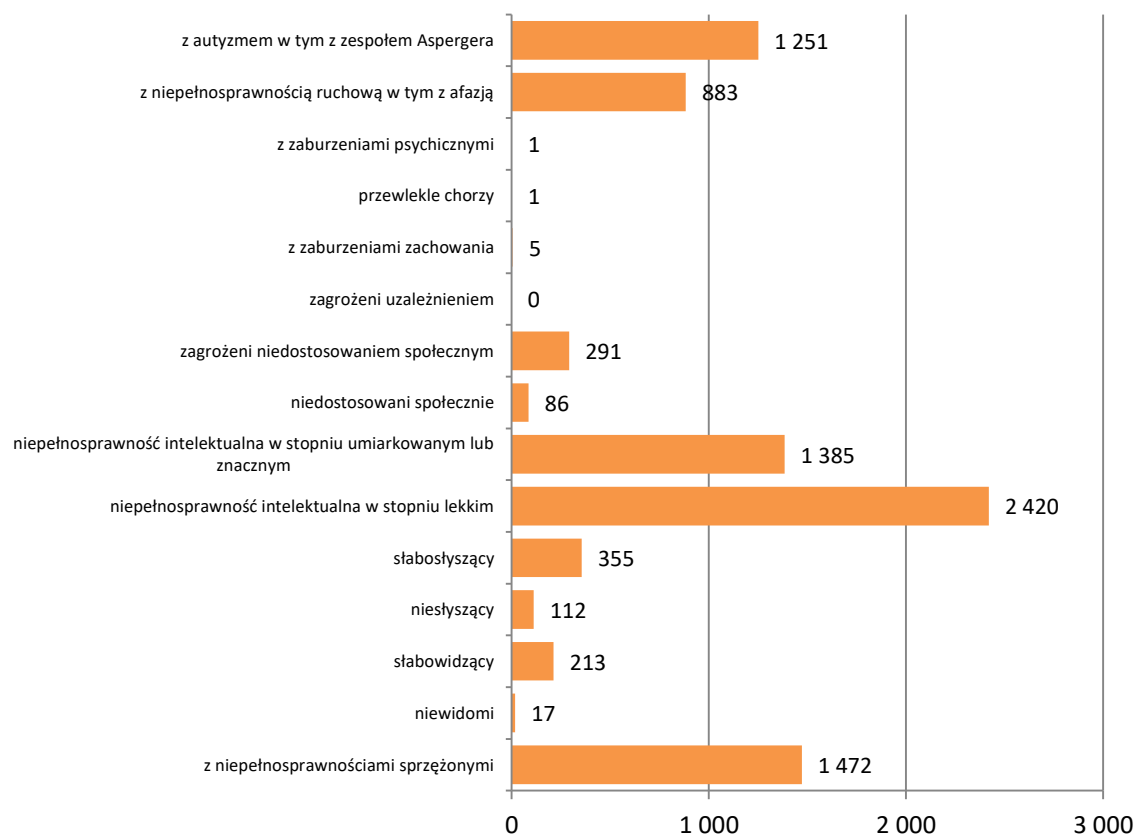
Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

W województwie lubelskim w różnych typach placówek edukacyjnych (punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego, przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły średnie i policealne) łącznie naukę pobierało **8.492 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**, w tym w szkołach podstawowych **3.219**, gimnazjach – **2.051**, przedszkolach -

1.408, liceach i technikach **417**³⁶. Największą grupę uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych stanowiły dzieci z **niepełnosprawnością intelektualną** w stopniu lekkim (**2.420** osób). Druga najbardziej liczna grupa uczniów doświadczała niepełnosprawności **sprzężonych** (**1.472**). Niemal równie liczną grupę stanowili także uczniowie z niepełnosprawnością **intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym** (**1.385**) oraz **uczniowie z autyzmem**, w tym z zespołem Aspergera (**1.251**).

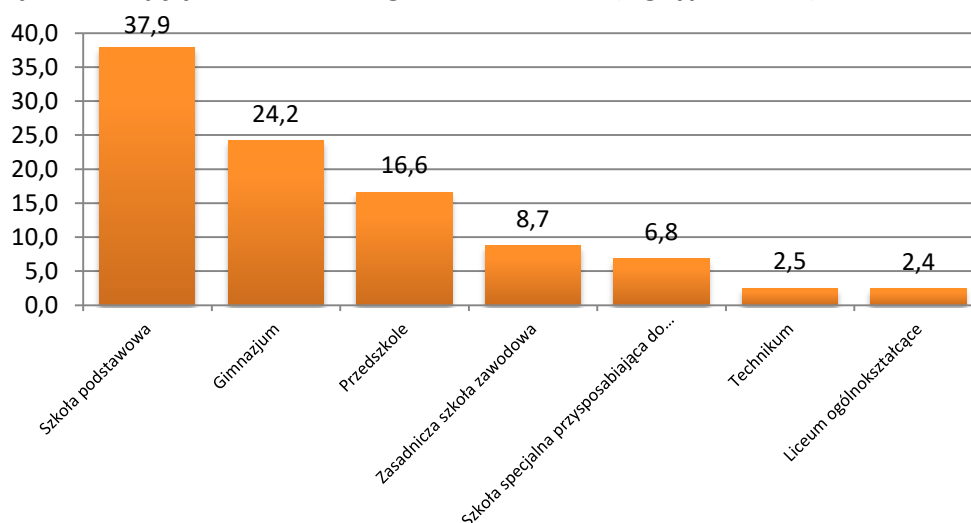
Wykres 34 Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w województwie lubelskim w roku szkolnym 2016 - 2017

Źródło: System Informacji Oświatowej, dane za rok szkolny 2016/2017, stan na dzień 30.09.2016

Zdecydowanie najwięcej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczęszczało do szkół podstawowych. Im wyższy etap kształcenia tym bardziej odsetek uczniów z tej grupy pobierających naukę zmniejszał się. Do szkół średnich uczęszczało nieco mniej niż 5% wszystkich uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

³⁶ System Informacji Oświatowej

Wykres 35 Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (wg typów szkół)

Źródło: System Informacji Oświatowej, dane za rok szkolny 2016/2017, stan na dzień 30.09.2016

Doradztwo zawodowe w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Jednym z elementów badania zatytułowanego „Plany i losy absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych”, przeprowadzonego przez Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy w roku 2012 na terenie województwa lubelskiego, było zagadnienie prowadzenia w szkołach zajęć dotyczących planowania kariery zawodowej i poruszania się po rynku pracy. Na pytanie „Czy w szkołach respondentów są prowadzone dodatkowe zajęcia dotyczące rynku pracy lub przekazywane są informacje, ułatwiające poszukiwanie pracy?”, większość badanych (62%) odpowiedziała przecząco. Z cytowanych badań wynika, że wyjątkowo niekorzystnie sytuacja przedstawia się w szkołach policealnych oraz na uczelniach wyższych (studia stacjonarne) – w tych przypadkach aż trzech na czterech respondentów stwierdziło brak takich zajęć. Jeszcze gorzej wypadały studia niestacjonarne – w tym wypadku aż 8 na 10 studentów udzieliło odpowiedzi przeczących³⁷. W przeważającej części zajęcia związane z rozwojem kariery zawodowej koncentrują się na nauczaniu podstaw przedsiębiorczości. Tylko co dziesiąty badany wskazywał na udział w zajęciach z zakresu doradztwa zawodowego. Nieliczna grupa, bo zaledwie 6,9% wspomniała o zajęciach dotyczących rynku pracy, a 6,0% wskazało na targi edukacyjne.

W badaniach przeprowadzonych na potrzeby tworzenia Partnerstwa lokalnego na rzecz promocji poradnictwa zawodowego na poziomie szkół gimnazjalnych, co piąty uczeń zamierzał podjąć decyzję o wyborze dalszej drogi kształcenia dopiero po egzaminie gimnazjalnym i poznaniu jego wyników, a 16,5% w momencie badania nie było jeszcze zainteresowanych tematem wyboru szkoły. Najwięcej uczniów wskazało na doradcę zawodowego jako osobę skutecznie wspomagającą ucznia w wyborze drogi zawodowej

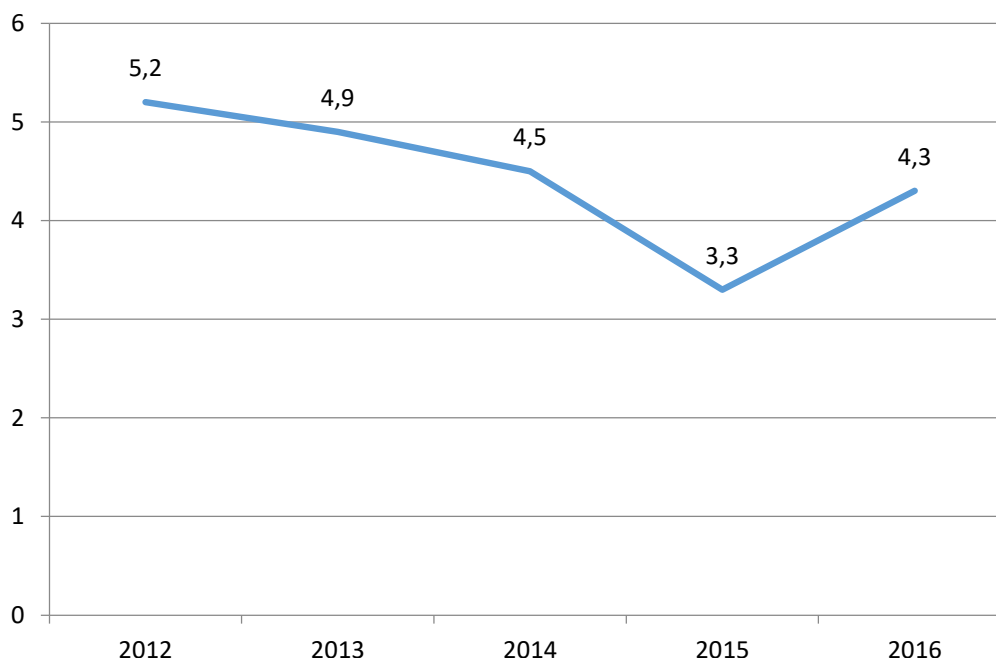
³⁷ Rynek pracy wyzwaniem dla młodych. WUP Lublin 2013, str. 84 - 85

(82,4%). Istotną rolę w tym zakresie odgrywają dla uczniów także ich rodzice. Dla niespełna 2/3 badanych gimnazjalistów ich opinie mają duże znaczenie w procesie planowania kariery zawodowej (62,7%). Na trzeciej pozycji znaleźli się „znajomi” (21,2%), a dopiero w dalszej kolejności nauczyciele i wychowawcy (15,6%)³⁸. **Ponad 80% ankietowanych gimnazjalistów nigdy nie korzystało z doradztwa zawodowego. Zaledwie 15,8% spotkało się w doradcą w szkole, a 2% w placówkach innych niż szkoła.** Co trzeci ankietowany uważał, że gimnazjum to zdecydowanie dobry moment na planowanie przyszłości zawodowej, a ponad 40% uczniów wyraziło opinie umiarkowanie pozytywne na ten temat. Przeciwnego zdania było łącznie 5,7% gimnazjalistów, przy czym odpowiedzi zdecydowanie negatywnych było zaledwie 2,3%. **Potrzebę organizowania w szkołach na poziomie gimnazjalnym zajęć z poradnictwa zawodowego dostrzegało niemal 86% ankietowanych.** Brak takiej konieczności wyraziło łącznie 14% uczniów, jednak zdecydowanie negatywnych odpowiedzi odnotowano zaledwie 2%³⁹.

Uczestnictwo osób w wieku 25-64 w kształceniu ustawicznym

Wskaźnik udziału w kształceniu ustawicznym w latach 2012 – 2015 obniżał się systematycznie z poziomu 5,2% w 2012 roku do 3,3% w roku 2015. Wartość wskaźnika w 2016 roku wzrosła o 1pp do poziomu 4,3%. Na podstawie danych jednorocznych nie można stwierdzić, że trend spadkowy został odwrócony, jednak zwraca uwagę fakt dosyć znacznego wzrostu (o 1pp) w stosunku do dynamiki spadku wartości wskaźnika.

Wykres 36 Udział osób w wieku 25 – 64 lata w kształceniu ustawicznym w województwie lubelskim – zmiana wartości wskaźnika w latach 2012 – 2016 (dane w %)

Źródło: www.strateg.gov.pl

³⁸ Partnerstwo lokalne na rzecz promocji znaczenia poradnictwa zawodowego na poziomie szkół gimnazjalnych. Raport z badania wstępnego, N=460. Lublin 2013

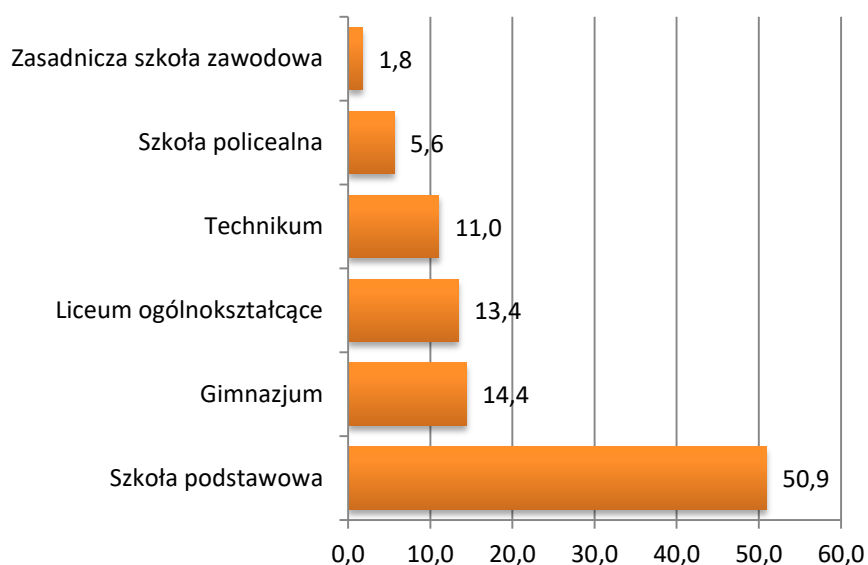
³⁹ Tamże

Obniżanie się wskaźnika uczestnictwa w kształceniu ustawicznym może mieć charakter koniunkturalny, a jego wzrost powiązany jest z upowszechnianiem różnego rodzaju form wsparcia wiedzy i kompetencji osób dorosłych w ramach projektów współfinansowanych ze środków EFS, a także pracowników przedsiębiorstw w ramach Bazy Usług Rozwojowych.

Wybrane zagadnienia szkolnictwa zawodowego

łącznie **do szkół różnego typu uczęszczało** w roku szkolnym 2017 – 2018 **278.800** uczniów i słuchaczy (dzieci i młodzież oraz osoby dorosłe), w tym **252.638** zakwalifikowano do kategorii dzieci i młodzież.

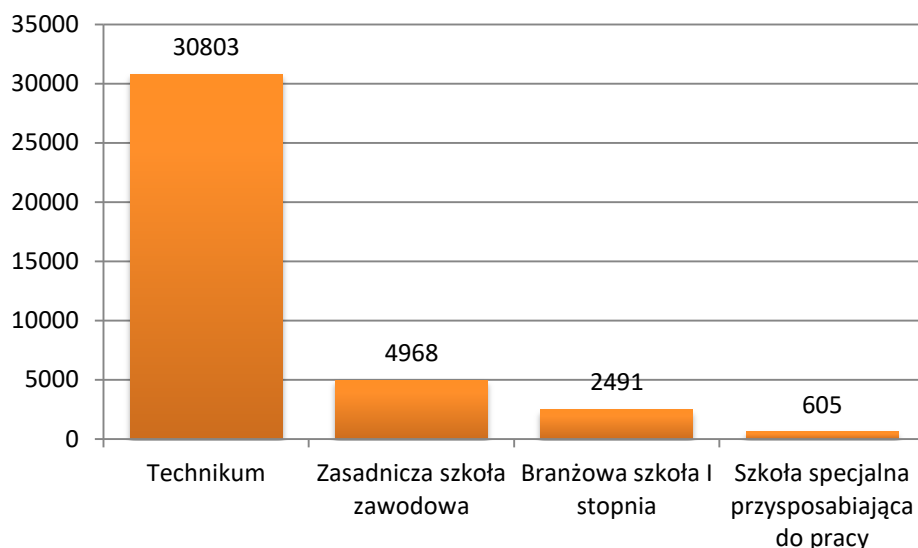
Wykres 37 Uczniowie różnego typu szkół w województwie lubelskim w roku szkolnym 2017 – 2018 (dane w %)

Źródło: System Informacji Oświatowej, dane za rok szkolny 2017 – 2018, dane wg stanu na dzień 30 września 2017 roku

Największa liczba uczniów korzystających ze szkolnictwa zawodowego uczęszczała do techników – **30.803** osoby. W szkołach zawodowych naukę kontynuowało **4.968** uczniów, a w szkołach branżowych I stopnia **2.491**.

Wykres 38 Uczniowie szkół zawodowych w województwie lubelskim w roku szkolnym 2017 - 2018

Źródło: System Informacji Oświatowej, dane za rok szkolny 2017 – 2018, dane wg stanu na dzień 30 września 2017 roku

Według stanu na dzień 30 września 2017 roku w województwie lubelskim w szkołach zawodowych ukończyło edukację **2.241** osób, w tym 27,7% stanowiły kobiety. W tym samym czasie liczba absolwentów techników wyniosła **7.126**, w tym 37,6% stanowiły kobiety. Szkoły przysposabiające do pracy ukończyło 127 uczniów, w tym 37,8% kobiet.

Uczniowie szkół zawodowych – egzaminy zawodowe

Analiza procesu organizacji zawodowych egzaminów zewnętrznych dotyczy roku 2016 w semestrze letnim i opiera się na najbardziej aktualnych danych udostępnionych przez OKE w Krakowie dla województwa lubelskiego. W semestrze letnim w technikach i szkołach policealnych zgłoszono 818 zdających część pisemną oraz 1.034 uczniów, którzy uprawnieni byli do złożenia egzaminu praktycznego. **Do etapu pisemnego przystąpiło 66,1% uprawnionych (541 uczniów)**. Uzyskano zdawalność na poziomie 70,1%. Natomiast **do etapu praktycznego przystąpiło 594 uczniów (57,4%)** ze zdawalnością na poziomie 54,9%. Łącznie do dwóch egzaminów – pisemnego i praktycznego – przystąpiło **43,8% uczniów ostatnich klas techników i szkół policealnych**⁴⁰. W szkołach zawodowych w semestrze letnim 2016 r. zgłoszono 56 osób do egzaminu pisemnego oraz 10 osób do egzaminu praktycznego. Do **części pisemnej przystąpiło 42 osoby (75% uprawnionych)** uzyskując zdawalność z części pisemnej 61,9% skuteczności. Natomiast do części praktycznej przystąpiło 6 uczniów, a 4 z nich zdało egzamin z wynikiem pozytywnym. W przypadku **szkół policealnych i techników do egzaminów nie przystąpiło 56,2% uczniów ostatnich klas oraz 25% uczniów kończących szkoły zawodowe**⁴¹.

⁴⁰ Sprawozdanie z egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dla absolwentów techników i szkół policealnych. Województwo lubelskie. Kraków 2016

⁴¹ Tamże

Sytuacja absolwentów na rynku pracy

W województwie lubelskim według stanu na koniec 2017 roku, zarejestrowanych było 3716 bezrobotnych do 12 miesięcy od ukończenia nauki – stanowili oni 4,8% ogółu bezrobotnych widniejących w ewidencji PUP (w tym 54,6% kobiet - 2029). Jak wynika z przedstawionych wcześniej informacji dotyczących struktury wykształcenia osób bezrobotnych, najlepiej na rynku pracy radzą sobie osoby z wykształceniem wyższym. Potwierdzają to wyniki badania ilościowego *Czynniki aktywności osób młodych na rynku pracy* przeprowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie w 2016 roku. Wzięli w nim udział absolwenci różnych typów szkół⁴². **Największą część pracujących uczestników badania stanowili absolwenci studiów wyższych – 82,9%**. Wśród pracujących respondentów zbliżone odsetki reprezentowali absolwenci liceum (7,8%, 16 różnych profili – dominował profil ogólnokształcący) oraz absolwenci technikum (7,1%, 17 różnych profili – każdy reprezentowany przez 1-3 respondentów – po trzech absolwentów profilu technik informatyk i technik żywienia i usług gastronomicznych). Najmniej w tej grupie znalazło się osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (1,5% – 4 różne profile) oraz gimnazjalnym lub podstawowym (0,7%)⁴³. Jednym z kluczowych czynników sukcesu na rynku pracy są kwalifikacje zawodowe powiązane z wcześniejszymi doświadczeniami zawodowymi.

W grupie pracujących respondentów prawie 2/3 podjęło taki krok jeszcze w trakcie nauki (64,1%). W prawie połowie przypadków miało ono charakter obowiązkowych praktyk zawodowych wynikających z programu nauczania na danym profilu/kierunku (48,7%). Co czwarty badany wskazał na podejmowanie aktywności zawodowej w ramach umów cywilnoprawnych, a co piąty podejmował staż. Prawie co trzeci badany zdecydował się na formy zdobywania doświadczenia, które nie wiążą się z zarobkiem – wolontariat (16,4%) i dodatkowe nieobowiązkowe praktyki (13,9%). Taki krok można uznać za strategię inwestowania w swoje doświadczenie zawodowe, mające zapewnić większe szanse na znalezienie pracy już po ukończeniu nauki⁴⁴. W kontekście procesu kształcenia w ramach systemu edukacji, warto podkreślić wyniki badania świadczące o zgodności podejmowanej pracy z posiadanym wykształceniem. **1/3 respondentów tego badania zadeklarowała brak zgodności wykonywanej pracy z posiadanym wykształceniem**. W niewielkim stopniu uzyskano różne wyniki badania w przypadku osób, które w momencie jego przeprowadzenia nie podejmowały pracy zarobkowej. Ponad połowa (52,7%) niepracujących absolwentów różnych typów szkół zadeklarowała, że ma doświadczenie pracy łączonej z nauką w szkole. Na 106 osób z deklarujących doświadczenie zawodowe aż 94 (czyli 90,6%) wykazały, że korzystało w trakcie nauki z obowiązkowych praktyk, a w oparciu o umowę cywilnoprawną pracowało 30,2%. To zdecydowanie najczęstsze formy aktywności

⁴² Badanie ilościowe adresowane było do osób, które spełniały co najmniej jeden z warunków: mieszkały w województwie lubelskim, i/lub ukończyły szkołę na jego terenie. Kwalifikowali się absolwenci szkół podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych, którzy nie ukończyli 26 lat oraz absolwenci szkół wyższych, którzy nie ukończyli 30. roku życia.

⁴³ Czynniki aktywności osób młodych na rynku pracy. Raport z badań ilościowych, WUP Lublin, 2016, str. 9 – 10

⁴⁴ Tamże, str. 13

zawodowej, prawdopodobnie najlepsze do pogodzenia z zaangażowaniem w naukę. Kolejne rodzaje aktywności były udziałem już mniej niż co piątego uczestnika badania z tej grupy. To w kolejności: praca nierejestrowana – 19,8%, staż – 16%, wolontariat – 11,3%, dodatkowe nieobowiązkowe praktyki – 10,4%, praca na etat lub jego część – 9,4%, praca jako pomoc w firmie/gospodarstwie rodzinnym – 8,5% oraz firma własna – 2,8%. **Można stwierdzić, że wychodząc z systemu edukacji znaczna część badanych miała już konkretne doświadczenie pracy, czasem bez wynagrodzenia, a czasami bez formalnej umowy**⁴⁵. Jak wynika z powyższego niepracujący absolwenci szkół nieco rzadziej podejmowali pracę w formie wolontariatu, częściej korzystali z praktyk zawodowych dostępnych w ramach systemu kształcenia oraz w mniejszym stopniu wykorzystywali instrumenty stażowe i praktyki zawodowe do zdobywania doświadczenia zawodowego. Nie wydaje się jednak by te działania w znaczny sposób determinowały różnice w aktualnej sytuacji bezrobotnych i pracujących absolwentów. Trzeba tych różnic raczej upatrywać w innych aspektach: kwalifikacjach, kompetencji osobistych oraz miejsca zatrudnienia i poszukiwania pracy (chłonności rynku pracy). **Do głównych barier poszukiwania zatrudnienia w opinii absolwentów (zarówno tych pracujących, jak i bezrobotnych) należą bowiem brak lub niewielkie doświadczenie zawodowe oraz zapotrzebowanie na kwalifikacje w danym zawodzie**, a jednym z najczęstszych warunków podejmowania zatrudnienia była konieczność dojazdów do pracy⁴⁶.

W 2017 roku z inicjatywy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie przeprowadzono także badanie dotyczące losów absolwentów szkół wyższych. Wyniki uzyskane w trakcie prac badawczych pozwoliły unaocnić sytuację osób kończących studia wyższe oraz trudności, na które napotykali respondenci przy podejmowaniu pierwszej pracy:

- nieliczni absolwenci **korzystali z pomocy specjalistów** – doradców w bilansie swych kompetencji. Jednocześnie absolwenci zazwyczaj przyznawali, że **nie dysponowali przy wyborze kierunku wystarczającą wiedzą o popycie na zawody** – przyznawał tak prawie co drugi respondent.
- diagnozowano niski poziom zadowolenia z wybranego kierunku – 47,2% zdecydowałoby się na inny kierunek. Odpowiedzi te były jednak bardzo zróżnicowane ze względu na ukończony kierunek studiów – kierunek zmieniliby najchętniej absolwenci kierunków rolniczych, ogrodniczych, leśnych i rybackich (73,4%), najrzadziej absolwenci studiów informatycznych (12,8%).
- **przeszło 2/3 badanych (68,2%) przyznało, że po studiach musiało zdobywać nowe kwalifikacje.**
- **58% uczestników badania pozostających bez pracy przyznało, że barierą dla nich jest niskie zapotrzebowanie na absolwentów ich kierunku.** W świetle powyższych wyników wciąż aktualną rekomendacją jest wspieranie i korzystanie z poradnictwa zawodowego na

⁴⁵ Tamże, str. 34

⁴⁶ Tamże, str. 43

każdym etapie edukacji, zarówno szkolnej, jak i pozaszkolnej, z doradczej pomocy dla poszukujących pracy i zatrudnionych.

- pracujący absolwenci ujawnili, że najczęściej występującymi warunkami uzyskania aktualnej pracy było zdobycie nowych kwalifikacji (uzupełnienie, przekwalifikowanie), dyspozycyjność, dostosowanie się do różnych godzin pracy. Można je zatem także włączyć do katalogu czynników zawodowej aktywności absolwentów. Osobom wchodzącym na rynek pracy po ukończeniu studiów generalnie łatwiej o pracę w zawodzie innym niż wyuczony⁴⁷.

⁴⁷ Analiza sytuacji na rynku pracy..., str. 35

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>Liczba żłobków w województwie lubelskim w ostatnich latach dynamicznie wzrastała. Zanotowano przyrost w stosunku do 2015 roku o 50%, a o 33% wzrosła liczba miejsc wychowania żłobkowego w tej formie świadczenia usług.</p> <p>Wskaźnik upowszechnienia opieki żłobkowej z roku na rok systematycznie, choć dosyć powoli, wzrasta. Zauważyć można także, że dysproporcja pomiędzy województwem lubelskim a danymi ogólnopolskimi rośnie i relatywnie miejsc opieki nie przybywa tak dużo jak w innych regionach kraju. Występuje bardzo duży rozdźwięk pomiędzy zapotrzebowaniem a faktycznymi możliwościami umieszczenia dzieci w żłobkach i innych miejscach opieki do lat 3. W dalszym ciągu występuje wysokie zapotrzebowanie na organizację usług opieki żłobkowej – w ubiegłym roku zaledwie 6,1% dzieci w wieku 0 – 3 lat korzystało z miejsc w ramach różnych form opieki żłobkowej. Słabo rozwinięty system opieki żłobkowej jest jedną z przyczyn bierności zawodowej kobiet podejmujących decyzję o realizacji funkcji opiekuńczych i wychowawczych względem osób zależnych / niesamodzielnych.</p>	<p>Zwiększenie liczby miejsc opieki żłobkowej.</p>	<p>Realizacja działań ukierunkowanych na poprawę dostępności do miejsc opieki dla dzieci do lat 3. Wymaga to uruchomienia środków finansowych Europejskiego Funduszu Społecznego umożliwiających wybór projektów upowszechniających opiekę żłobkową, w szczególności na terenach gmin i powiatów, w których nie funkcjonują żadne żłobki lub inne, alternatywne formy opieki nad dziećmi do lat 3.</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych edukacją przedszkolną w ostatnich latach nieznacznie zmniejszył się, zanotowano bowiem spadek o 2,6 punktu procentowego, przy czym obniżenie tego wskaźnika nie jest tak znaczne w porównaniu do danych ogólnopolskich (wg średnich danych dla Polski zanotowano zmniejszenie się wskaźnika o 3,1 pp). Przede wszystkim jest to związane z obniżaniem się odsetka dzieci uczęszczających do przedszkoli z terenów wiejskich (spadek rdr o 4,2 pp).</p>	<p>Poprawa dostępu do miejsc wychowania przedszkolnego na obszarach poza dużymi ośrodkami miejskimi, a zwłaszcza w gminach, w których wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego jest najniższy w województwie.</p>	<p>Organizacja konkursów dotyczących tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego premiujących projekty z obszarów wiejskich oraz gmin, w których wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego przyjmuje najniższe wartości.</p>
<p>Znaczny odsetek uczniów szkół zawodowych i techników nie przystępuje do egzaminów praktycznych, rezygnując tym samym z uzyskania kwalifikacji zawodowych w kształconym zawodzie, co ma negatywne konsekwencje dla możliwości podjęcia zatrudnienia i rozwoju kariery zawodowej.</p>	<p>Należy dążyć do zlikwidowania luki kompetencyjnej wynikającej z niedostosowania kierunków kształcenia do potrzeb pracodawców. Konieczne jest dostosowanie programów kształcenia do wymogów rynku – zarówno w przypadku edukacji formalnej, jak i nieformalnej.</p> <p>Stworzenie możliwości objęcia wsparciem pracowników pracodawcy przyjmującego uczniów w ramach praktycznej nauki zawodów w zakresie przygotowania pedagogicznego.</p> <p>Kształcenie zawodowe w szkołach powinno być ściśle powiązane ze zdobywaniem doświadczenia zawodowego</p>	<p>Realizacja projektów w zakresie modernizacji kształcenia zawodowego pod potrzeby i we współpracy z pracodawcami adekwatnymi do kierunku kształcenia. Tworzenie nowoczesnej bazy dydaktycznej szkół zawodowych.</p> <p>Umożliwienie szkołom i/lub pracodawcom w ramach projektów Bazy Usług Rozwojowych lub projektów edukacyjnych realizacji przygotowania pracowników pracodawcy przyjmującego uczniów na praktyki zawodowe do realizacji tej funkcji.</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>Z przeprowadzonych na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie badań dotyczących organizacji doradztwa zawodowego w szkołach wynika, że ponad 80% ankietowanych gimnazjalistów nigdy nie korzystało z doradztwa zawodowego. Zaledwie 15,8% spotkało się w doradcą w szkole, a 2% w placówkach innych niż szkoła. Jednocześnie doradca zawodowy postrzegany był jako główne źródło wiedzy i umiejętności związanych z planowaniem kariery edukacyjno-zawodowej. Wskazywano jednocześnie na niewystarczającą rolę i znaczenie nauczycieli w tym zakresie. Ukazuje to, jak ważne jest organizowanie doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych i gimnazjalnych z udziałem profesjonalnych kadr doradztwa edukacyjno-zawodowego. Potrzebę organizowania w szkołach na poziomie gimnazjalnym zajęć z poradnictwa zawodowego dostrzegają niemal 86% ankietowanych.</p>	<p>w miejscu pracy (np. w ramach praktyk zawodowych organizowanych u pracodawcy).</p> <p>Wymagane jest wdrożenie systemu poradnictwa edukacyjno-zawodowego w szkołach podstawowych, średnich oraz wyższych w celu świadomego kształtowania kariery edukacyjno-zawodowej.</p>	<p>Włączenie doradztwa edukacyjno-zawodowego jako obowiązkowego elementu projektów edukacyjnych – zarówno w odniesieniu do edukacji ogólnej, jak i zawodowej.</p>
<p>Do głównych barier poszukiwania zatrudnienia w opinii absolwentów (zarówno tych pracujących, jak i bezrobotnych) należą</p>	<p>Inicjowanie i wspieranie działań ukierunkowanych na współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami w celu</p>	<p>Zastosowanie kryteriów w projektach dot. modernizacji kierunków kształcenia w edukacji zawodowej wymagających organizację</p>

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
<p>bowiem brak lub niewielkie doświadczenie zawodowe oraz zapotrzebowanie na kwalifikacje w danym zawodzie, a jednym z najczęstszych warunków podejmowania zatrudnienia była konieczność dojazdów do pracy. Oznacza to, że luki kwalifikacyjno-kompetencyjne działają na niekorzyść poszukujących pracy. Luka kompetencyjna występuje w zasadzie niezależnie od poziomu kształcenia, dotyczy tak absolwentów szkół zawodowych i średnich, jak i wyższych. Co więcej tym ostatnim łatwiej znaleźć jest pracę w zawodzie innym niż wyuczony.</p>	<p>lepszego dostosowania programów kształcenia do potrzeb rynku pracy (w tym w szkołach zawodowych w zakresie organizacji zajęć praktycznej nauki zawodu, w zakresie angażowania pracodawców w opracowanie programów nauczania, uzyskiwania dodatkowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych przez uczniów opuszczających szkoły w ramach systemu edukacji).</p>	<p>praktyk zawodowych u pracodawcy.</p>
<p>Wskaźnik udziału w kształceniu ustawicznym w latach 2012 – 2015 obniżał się systematycznie z poziomu 5,2 w 2012 roku do 3,3 w roku 2015. Wartość wskaźnika w 2016 roku wzrosła o 1pp do poziomu 4,3. Na podstawie danych jednorocznych nie można stwierdzić, że trend spadkowy został odwrócony, jednak zwraca uwagę fakt dosyć znacznego wzrostu (o 1pp) w stosunku do dynamiki spadku wartości wskaźnika.</p>	<p>Zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na podnoszenie, uzupełnianie kwalifikacji oraz rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych.</p>	<p>Organizacja konkursów, których celem jest uzupełnienie, podnoszenie lub nabycie kwalifikacji lub kompetencji pracujących i niepracujących osób dorosłych zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy</p>

2 PODSUMOWANIE - ZIDENTYFIKOWANE WYZWANIA I OBSZARY PROBLEMOWE

Województwo
lubelskie

Zidentyfikowane wyzwania w wybranych obszarach

Demografia

- ✓ Zahamowanie negatywnego wpływu migracji zagranicznej i do innych regionów Polski.
- ✓ Postępujący proces starzenia się społeczeństwa i ujemne saldo migracji generuje wyzwania związane z efektywnym wykorzystaniem siły roboczej osób w produkcyjnym wieku niemobilnym, utrzymania ich aktywności zawodowej. Wymaga to podejmowania działań zarówno w obszarze związanym z rynkiem pracy (np. podnoszeni kwalifikacji), zdrowia jak i rozwoju systemu opieki i wychowania dzieci, jako alternatywy dla osób, które przedwcześnie wychodzą z rynku pracy ze względu na role rodzinne i opiekuńcze.
- ✓ Tworzenie warunków funkcjonowania osób starszych w dwóch wymiarach tj. pomocy w organizacji życia codziennego, rozwoju i aktywności oraz organizacja usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych.

...

Rynek pracy

- ✓ Zmniejszenie występujących w regionie dysproporcji związanych z sytuacją na lokalnych rynkach pracy poprzez większą koncentrację na obszarach powiatów, w których stopa bezrobocia jest wyższa od średniej wojewódzkiej, a w szczególności na terenach tych powiatów, w których zanotowano najwyższą stopę bezrobocia.
- ✓ Tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem i zmiana struktury zatrudnienia w kierunku zmniejszenia liczby osób pracujących w rolnictwie na rzecz sektora usług oraz w przemyśle.
- ✓ Zwiększenie liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w stosunku do liczby mieszkańców (na 10 tys. mieszkańców).
- ✓ Lepsze dopasowanie popytu do podaży na rynku pracy województwa lubelskiego poprzez zmniejszenie liczby zawodów deficytowych.

**Województwo
lubelskie**

Zidentyfikowane wyzwania w wybranych obszarach

Integracja społeczna

- ✓ Wyższa produktywność gospodarki, wzrost dochodów mieszkańców i zwiększenie PKB.
- ✓ Organizacja efektywnego systemu wsparcia aktywności społecznej i zawodowej adekwatnego i odpowiedniego do charakteru i stopnia skomplikowania problemów osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, angażujące instytucje publiczne i organizacje pozarządowe z obszaru edukacji, rynku pracy, włączenia społecznego oraz zdrowia.
- ✓ Zapobieganie zjawisku uzależnienia od pomocy społecznej poprzez aktywizację społeczną prowadzącą do wejścia na rynek pracy.
- ✓ Zapobieganie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej oraz rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym w szczególności rodzin zastępczych zawodowych.
- ✓ Dynamiczny wzrost liczby miejsc świadczenia usług społecznych dla osób starszych i niesamodzielnych w celu zaspokojenia potrzeb starzejącego się społeczeństwa.
- ✓ Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym oraz w rynku pracy.

Edukacja i wykształcenie

- ✓ Systematyczny wzrost miejsc opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego, w szczególności na obszarach wiejskich oraz w gminach, w których wskaźnik upowszechnienia opieki żłobkowej oraz wychowania przedszkolnego przyjmują najniższe wartości.
- ✓ Uruchomienie kompleksowego i kompletnego systemu planowania i rozwoju ścieżki edukacyjno – zawodowej ukierunkowanego na dokonywanie świadomych wyborów zawodu oraz kolejnych etapów kształcenia z uwzględnieniem posiadanych potencjałów, kompetencji, umiejętności i zainteresowań uczniów i słuchaczy różnego typu szkół.
- ✓ Zmniejszanie luki kompetencyjnej w kontekście możliwości podjęcia zatrudnienia na rynku pracy oraz wzrost działań ukierunkowanych na zdobywanie doświadczenia zawodowego przez uczniów i słuchaczy szkół zawodowych,

**Województwo
lubelskie**

Zidentyfikowane wyzwania w wybranych obszarach

- średnich i wyższych – np. poprzez dostosowanie programów kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy (uwzględnienie form zajęć umożliwiających zdobywanie umiejętności praktycznych aktualnie pożądaných przez pracodawców).
- ✓ Uruchomienie systemu uzupełniania kwalifikacji zawodowych absolwentów różnych typów szkół uwzględniających aktualne i przyszłe zapotrzebowanie rynku pracy na kwalifikacje i kompetencje.